AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

1956 YILINDA

15

Ev ve Apartman Dairesi

- İkramiye ve Kredili -

Ayrıca Zengin Para İkramiyeleri

Akbank'ın müşterilerine
yeni hizmeti

YÜZ EVLER MAHALLESİ

Hesabınızda daima en az

150 LİRA

Bulundurunuz.

AKBANK

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 2 Cilt: VI Sayı: 104

Rüzgarlı Sok. Ovehan

Kat: 3 Daire: 7

P. K. 582 — Ankara

Tel: 16321 (Başyazar)

18992 (Yazı İşleri ve İdare)

Fiatı : 60 Kuruş

*

İmtiyaz Sahibi :

Metin TOKER

Umumi Neşriyat Müdürü :

Hamdi AVCIOĞLU

*

Bu nüshada yazı işlerim fiilen idare eden mes'ul Müdür :

Yusuf Ziya ADEMHAN

*

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER

ASSOCIATED PRESS

TÜRK HABERLER AJANSI

*

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESİ

*

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

*

Abone Şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

*

İlan Şartları :

4 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :

Yeni Matbaa — Ankara

Kapak resmimiz:

Nuri Özsan

Maalesef 1956'dayız

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

İspat hakkının Adalet komisyonunda reddini temin eden milletvekillerinin hazırladıkları mucip sebep layihasını okuduktan sonra oturup ağlamamanın imkanı yoktur.. İspat hakkı niçin reddediliyor, bilir misiniz? Bakanların bir Asliye mahkemesi önünde muhakeme ediliyor vaziyetine düşmemeleri için! Düşününüz, bakanların bir Asliye mahkemesi önünde muhakeme edilmemeleri için değil. Sadece, muhakeme ediliyor vaziyetine düşmemeleri için. Komisyon, bakanları bundan kurtarmak maksadile doğruyu yazmaktan başka kabahati bulunmayabilecek gazetecileri hürriyetlerinden mahrum etmekte zerrece tereddüt göstermiyor. Varsın bakan şerefsizin biri olsun, varsın bakan gangsterlere taş çıkarsın, varsın bakanın butun marifeti hırsızlıktan ibaret bulunsun, varsın bakan vurgun vursun, rüşvet alsın, suistimal yapsın. Bunların zerrece ehemmiyeti yoktur. Onun bir Asliye mahkemesi önünde muhakeme ediliyor vaziyetine düşmemesi için doğruyu - hem de ispat imkanlarını elinde tutarak - yazacak gazeteciyi bekleyen yer olarak, Adalet komisyonu, hapishaneyi seçmiştir. Bunun, adalet icabı olan tarafı, neresidir, lütfen söyler misiniz?

Üstelik komisyon da kabul etmektedir ki Asliye mahkemesi önünde muhakemesi cereyan edecek olan şahıs bakan değil, gazetecidir. Ama gazeteci yazdıklarının doğruluğunu ispat için dellilerini ortaya döktü mü, Adalet komisyonuna göre mahkeme bakan hakkında karar verir vaziyete girecektir. Komisyonun sekiz azasına göre bu, çok yakışıksız bir keyfiyettir. Bir bakan nasıl olur da Asliye hakimlerinin karşısına çıkar görünecek kadar küçülebilir? Sekiz milletvekilinin bakanlık hakkında biraz tuhaf kanaate sahip oldukları anlaşılıyor. Şerefsiz bir bakanın muhayyel şerefini korumak için şerefli bir gazetecinin hürriyetini kurban etmek fazla fedakârlık değil midir? Zira gazetecinin istediği bir lütuf değildir. Gazeteci diyor ki: "Bu bakan hırsızdır. Delil mi istiyorsunuz? İşte delili!" Dünyada "hak" kelimesini tarif için bundan iyi bir misal bulunabilir mi? Adam yalan söylemiyor, adam isnatta bulunmuyor, adam iftira etmiyor. Etine delilini geçirmiş, memleket menfaatlerine aykırı bir durumu umumi efkarın gözleri önüne seriyor. Ama hayır! Adalet komisyonunun sekiz milletvekiline göre buna imkân bulamaması lâzımdır. Niçin? Bir bakan Asliye mahkemesi önünde muhakeme ediliyor vaziyetine düşmesin diye.

Oturup ağlamamak hakikaten imkânsızdır. Asliye mahkemesi önünde gazetecinin istediği bakanın mahkümiyeti değil, kendisinin beraatıdır. "Yalan yazmadım, işte delin" diyecektir. Delili muteberce hürriyetini elinden almamaktan daha tabii ne olabilir? Bakana gelince, ne hali varsa görür. Eğer Türkiye Büyük Millet Meclisi gazetecinin beraati için Asliye mahkemesinin kâfi gördüğü delili bakanın mahkûm olması için de kifayetli bulursa Anayasanın gösterdiği yoldan harekete geçer, Tahkik Komisyonu kurar, Yüce Divan kurar. Öyle deliller vardır ki bir insanın beraat! için kafidir, bir başkasının mahkûmiyeti için kâfi değildir. Bunun tenakuz neresinde?

Asliye mahkemesi gazetecinin delilini kıymetlendirirken bakanın manen mahkûm olmasına, umumi efkâr önünde şerefinin kırılmasına yol açarmış. Laf! Eğer şu dünyada mahkemede ispat hakkı tanınmadığı için "haklıyım, bırakın ispat edeyim" diyen bir gazetecinin kendisine bu hak verilmeden mahkûmiyeti sayesinde manen mahkûmiyetten, umumi efkar önünde şerefinin kırılmasından kurtulacağını sanan bir tek bakan varsa, onun aklından şüphe etmek gerekir. Farzediniz ki bir gazeteci filanca bakanın rüşvet aldığını yazdı, bunun delilini de neşretti. Dava açıldı, gazeteci delilini bahis mevzuu ödemeksizin hapse mahkûm edildi. Bakanın şerefi kurtuldu mu? Ama eğer Adalet komisyonunun sekiz muhterem azası, böyle bir tehdit karşısında gazetecilerin ellerinde ispat imkânı bulunsa dahi bakanların marifetlerini yazamayacaklarım, bu suretle bakanların suçlarının gizli kalacağını, bunun da memleket hayrına olacağını sanıyorlarsa diyecek bir şey yoktur. Hattâ o takdirde bil», yanılmaları kuvvetle muhtemeldir. Öyle hadiseler ve onların Öyle delilleri bulunabilir ki gazeteci her şeyi göze alarak bildiklerini açıklamaktan çekinmez. Gazeteciliği illa bir kahramanlar mesleği haline getirmeğe, Adalet komisyonunun ne hakkı vardır ?

Hiç bir mantık, şu veya bu sebeple, elinde ispat imkânı bulunan bir vatandaşı sırf bakanlar: Asliye mahkemesi önünde muhakeme ediliyor vaziyetine düşmesinler diye yakasından tutup hapse attırmanın lüzumunu kavrayamayacaktır. Kavrayamayacağı için de bütün milletvekillerine seçmenlerinin soracağı ilk sual şu olacaktır: Hırsıza niçin hırsız dedirtmiyorsunuz? Buna cevap verebilecek olanlar, hakikaten bahtiyardır.

Saygılarımızla

AKİS

B.M.M.

İşaret - Karar

Bu haftanın başında Ankaranın siyasi çevrelerinde hemen herkes birbirine su suali soruyordu:

" Ne oluyoruz?"

Ancak, iki kelimeden ibaret olan sual değişik ağızlarda değişik mana alıyordu. Aslına bakılırsa en fazla endişe uyandırması gereken husus iktisadi vaziyetimizdi. Zira iktisad ilminden kırk paralık nasibi olanlar dahi artık acık şekilde görüyorlardı ki uçurumun tâ kenarına gelmiş bulunuyorduk ve önümüzdeki seneler bizim için tarifi gayrıkabil sıkıntılara gebeydi. Fakat suali soranların büyük bir kısmı, bunu kastetmiyorlardı. Hakiki dert - ve en tehlikelisi - bir defa daha rejim meselelerinin yaldızlı kâğıdı altında ikinci plana geçmişti. Bir bakıma, iktisadi vaziyetin bu hale gelmesini rejimin aksaklığı doğurduğundan böyle bir tasnifi tabii görmek lâzımdı. Ne var ki "ne oluyoruz ?" diye soranlar umumiyetle gözlerini başka taraflara çevirmislerdi.

"Ne oluyoruz?" bu haftanın başında bir iktidar mesulünün ağzından çıktığında, "ne nizam kaldı, ne intizam" manasına geliyordu. Mesuliyet mevkilerinde bulunanlara göre süratle anarşiye doğru gidiyorduk ve bunun mesulleri muhalefetle basındı. Hükümet mefhumuna, devlet mefhumuna saygı kalmamıştı. Memleketin temel kıymetleri teker teker hırpalanıyordu; bu gidişle ayakta hiç bir şey kalmıyacaktı. Meclis, hükümet, Devlet başkanlığı âdi şekilde hücuma uğruyordu. Bu müesseselerle, en ufak çekinme hissi duyulmaksızın uğraşılıyor, bunlar milletin husumetine maruz bırakılıyordu. Yakışıksız ithamlar kulaktan kulağa yayılıyor, bunlar miting meydanlarında açık olarak, gazete sütunlarında ise ima yoluyla umumi efkâra aksettiriliyordu. Devlet adamlarında ne huzur, ne itibar bırakılmıştı. Muhalefet ve basın D.P. iktidarını yıkmak uğrunda el birliği yapıyor ve bunu temin için kötülük tohumlarını alabildiğine serpmekten çekinmiyordu.Asayiş gittikçe bozuluyor ve memlekete hâkim olan sinirli hava içinde emniyet kuvvetlerinin gerektiğinde vazife yapamayacakları düşüncesi yerleşmeğe başlıyordu. Hakikaten ne oluyorduk? İhtilâl, isyan mı çıkarmak istiyorlardı? Hükümet darbesine mi teşebbüs edeceklerdi? İktidar, sükunu ve emniyeti iade etmeliydi.

"Ne oluyoruz?" bir iktidar mesulünün ağzından çıkmadığı zaman ise, bambaşka bir mana taşıyordu. D.P. liderlerinin "ince demokrasi" diye alay ettikleri ve aslında batılı manasıyla demokrasi olan bir rejimin elde son kaleleri kalmıştı. Onlar da müdafaası terkedildiği takdirde 1946 dan evvelki devreye, başka Şeflerle dönmüş olacaktık. İktidar partisinin başındakiler o devreye olan hasretlerini saklamıyorlardı. Hürriyet, Demokrasi Teminat... Bunlar laftan ibaretti. Daha doğrusu bunlar, gayeye varmak için zaman zaman kullanılan horoz şekerleriydi. Gaye ise, diktatörlüktü. İşte, bundan daha beş ay evvel, hem de Millet Meclisinin kürsüsünden ve doğrudan doğruya milletin vekillerine karşı vaadlerde bulunulmuştu. Bütün antidemokratik kanunlar kaldırılacak, iktisadi ıslahat yapılacak, seçim kanunu eski haline getirilecek, İspat hakkı mevzuunda hükümet vaziyet almayacaktı. Bunların hiç biri gerçekleştirilmediği gibi, eskisinden beter bir tedhiş havası memlekete hâkim kılınmaya çalışılmıştı. Tehditler savruluyor, karakollarda gazeteciler fütursuzca döğülüyor, toplantıların men'i düşünülüyor, hattâ - bırakınız demokrasiyi - Cumhuriyetin hakiki temellerinden biri olan teşrii masuniyet müessesesine el atılıyordu. Evet, ne oluyorduk?

İşin acı yanı şuydu ki, iki taraf da kendisini tamamıyla haklı görüyordu ve doğrusu istenilirse iki tarafın da kısmen hakkı vardı. Önümüzdeki haftanın başında Meclisin vereceği bir karar, rejim bakımından işaret yerine geçecekti ve havayı bugün içinde bulunduğu bulanıklıktan kurtaracaktı. Kararın mevzuu, üç C. H. P. li milletvekilinin teşrii masuniyetlerinin kaldırılmasına dair hükümetce Başkanlık divanına yapılan talepti. Talebin milletvekilleri tarafından neticelendiriliş tarzı hem iktidar liderlerinin, hem de onların karşısında bulunan tarafın "ne olu* yoruz?" sualine en kesin cevap yerine geçecekti.

O. Atişiroğlu — Sırrı Atalay — İbrahim Us

Dosyaya sahip üç muhalif

Kötü bir mücadele tarzı

Masumiyetlerinin kaldırılması istenilen milletvekillerinin sayısı yirminin üstündeydi. Meclis başkanlığı bunların yirmisine ait dosyayı Adalet ve Anayasa komisyonları azalarından müteşekkil karma komisyona havale etmiş, karma komisyon da bunları beş kişilik Hazırlama Komisyonunun tetkikine sunmuştu. Bu Hazırlama komisyonu, devre başlangıcında Adalet ve Anayasa komisyonları azaları arasından kur'a ile seçiliyordu. Vazifesi teşrii masuniyetlerin kaldırılması için yapılacak müracaatları incelemekti. Komisyonun beş azası şunlardı: Osman Kavrakoğlu (Rize D.P.), Hamid Şevket İnce (Erzurum - Bağımsız), Turan Güneş (Kocaeli * Hür P.) İbrahim Us (Kars C.H.P.), Sırrı Atalay (Kars - .C.H.P.) Görülüyor ki kur'a ve kur'adan sonraki hâdiseler komisyonun kahir ekseriyetini muhalefete vermişti. Komisyon, yirmi milletvekilinin teşrii masuniyetlerinin kaldırılmamasına ve takibatın devre sonuna bırakılmasını kararlaştırdı, karma komisyon da bunu kabul etti. Yirmi milletvekilinin pek çoğu D.P. ye mensuptu. Fakat karma komisyona dört dosya daha havale edildi. Bu dosyalardan ikisi İbrahim Us ile Sırrı Atalay'a aitti. İki milletvekili Hazırlama komisyonunda kendi dosyaları hakkında hüküm veremeyeceklerine göre evvelâ Komisyonun toptan tebdili düşünüldü, sonra iki C.H.P. linin muvakkaten değiştirilmesine karar verildi. Fakat Sırrı Atalay ve Hamid Şevket İnce tamamiyle çekilmek istediler; yerlerine asil olarak Said Bilgiç (Isparta - D.P.) ve M. Ali Sebük (İzmir D.P.) getirildiler. İbrahim Us da kendi dosyası görüşülürken yerini Ferid Alpiskender (Tekirdağ - D.P.) e bıraktı.

Bahis mevzuu dört dosyanın Üçü - üçüncüsü Osman Alişiroğlu (Kırşehir - C.H.P.) ninkidir - meydan mitinglerinde D.P. iktidarı aleyhine ileri geri söylenen muhalif milletvekillerine aitti ve bunların teşrii masuniyetlerinin kaldırılması talebi Başbakan Adnan Menderesin meşhur, tehdit dolu nutuklarından sonra komisyona getirilmişti. Adnan Menderes o nutuklarında hükümeti ve hükümet adamlarım tahkir eden mu-

1955 YILINDA DIŞ TİCARETİMİZ

İstatistik Genel Müdürlüğü 1055 yılına ait dış ticaret istatistiğini geçen hafta yayınladı. Son yılın dış ticaret faaliyetini, tafsilatiyle tetkik etmek imkanı şimdi hasıl olmuş bulunuyor. Bu dokümanın noksanlığı, bütçe tetkikleri sırasında kuvvetle hissedilmiştir. Bu istatistiğin dördüncü aydan çok daha evvel yayınlanması temenniye değer. 514 sayfa tutan ye ince bir kontrol ve tashihten geçen böyle büyük bir cildin Ankarada basılmasındaki zorlukları göz önüne getirerek bu temennide ısrar edemiyoruz.

İstatistiğe göre dünya ile mübadelemizin kıymet ifadesi şöyledir: İthalâtımız 1 milyar 393 milyon lira, ihracatımız 877 milyon lira, mübadele hacmi 2 milyar 270 milyon lira, açık 516 milyon lira...

1955 yılını daha iyi anlamak için, onu son yıllarla çerçevelemek uygun olur :

Bu tabloyu, aşağıda, çeşitli yönleriyle gözden geçireceğiz:

Türkiyenin ekonomisi, her yıl ithalâtın artan bir seyir içinde devamım zaruri kılmaktadır. Bu ithalatın azalmadığı, ayni seviyede kaldığı halde bile, bu yüzden, darlık çekilir. Diğer taraftan, istatistikte artmış görünen ithalât kalemlerinde bile, gelen malların büyük kısmı yatırım faaliyetlerine taallûk ettiğinden artışların piyasa bakımından fayda temin etmediği haller vardır.

İhracat — Tablonun ihracat bakımından başlıca ifadesi, 1052 ve 1953 yılları hariç, ihracatımızın son yıllarda 800-900 milyon etrafında dolaştığı, iyi hava şartları içinde hububat ihracatıyla milyarı aştığıdır. Bizim ihracatımız yıldan yıla külli farklar arzeden mütehavvil vasıftadır. Bu hakikati gözden kaçıran politika adamları sakınılmaz surette hataya sürüklenmişlerdir. Son yılların iktisadi politika vakıalarından birisi de budur. Filhakika, 1952, 1053 hububat ihracatı yıllarında, aceleci politikacılar Türkiyenin buğday meselesini artık halledilmiş sayıyorlar, hububat istihsali artışının faktörleri arasında, makineleşmeden başka, iyi hava şartlarının da bulunduğunu hatırlatanlara verilen alaylı cevaplar, Büyük Millet Meclisi tutanaklarında ekseriya "gülüşmeler" ibaresiyle beraber yer alıyordu. Şimdi, hava şartlarının zirai istihsale müessir olduğu kabul edilmiş görünüyor.

		Milyon lira olarak		
Yıl	*İthalât*	*İhracat*	*Hacim*	*Açık*
1950	**800**	738	1.538	62
1951	1.126	**870**	2.005	**246**
1952	1.556	**1.016**	2.572	540
1053	1.491	1.100	2.600	382
1954	1.339	938	2.277	**402**
1955	1.393	**877**	2.270	**516**

Mübadelelerimizin hacmi — Bir taraftan liberasyon tatbikatı ve Amerikan yardımı ve diğer taraftan bazı ihracat kalemlerinde görülen artış sayesinde yüksek bir seviyeye ulaştıktan sonra, orada tutunamamış, gerileme yoluna girmiştir. Bunun sebebi ithalâtın tahdit edilmiş olması ve kötü hava şartlanma bazı mahsullerimiz üzerindeki tesirleridir.

İthalat — Tablo gösteriyor ki, liberasyon sisteminin en çok müessir olduğu 1051 ve 1952 yıllarını takiben alınan tahdit tedbirleri tedricen ithalâtı azaltmaktadır. Her ne kadar 1955 yılında ithalât (1.393 milyon) bir evvelkine nazaran (1.330 milyon) küçük bir artış (54 milyon) gösteriyorsa da, Amerikadan 82 milyon liralık hububat ithalâtı nazara alınınca, 1955 mutad ithalatının 1311 milyon lira olarak sukut seyrini teyit ettiği görülür.

Tedricen düşen ithalâtımız henüz külli bir ölçüde azalmamış görünmekle beraber, memlekette ithal malları darlığı şiddetle hissedilmekte, fiatlarımız teşevvüş içinde bulunmaktadır. Hülâsasını gazetelerde okuduğumuz İstanbul Ticaret Odası'nın raporunda temas edildiği gibi, ithalâtımız hakiki ihtiyaçlarımıza kâfi gelmemektedir.

Açıklar — 1955 yılında 516 milyon lira ile, büyük açık rakamları devam etmektedir. İthalat ihtiyaçlarında değişiklik olmadıkça, ithalât miktarım azaltmak ve bunun sıkıntılarına katlanmak zarureti başlıca bu açıklardan ileri gelmektedir. Açık rakamlarım mütalâa ederken bu rakamları lehte ve aleyhte tadil edebilen diğer unsurları da hatırlamak lâzımdır. Ezcümle, ithalatımızda hibe yolu ile gelen - yani açığı azaltan - mal bedelleri bulunduğu gibi, ihracatımızda birikmiş eski borçların ödenmesine tahsis edilen - yâni taze ithalâta imkan vermiyen, açığı arttıran - kısımlar da vardır. Dış Ticaret rakamlarına eklenen tediye bilançosunun lehte ve aleyhteki unsurlarının tesirlerini başka bir kaynaktan aydınlatabiliriz: Merkez Bankası'nın döviz pozisyonu 1954 sonunda 397 milyon liralık borçlu bir bakiye arzederken, 1955 sonunda borçlu bakiye, 200 milyon lira fazlasıyla, 598 milyon liraya çıkmıştır.

Dış Ticaretin memleketler itibariyle bölünüşü . Mübadelede bulunduğumuz memleketler müşterek vasıflarına göre guruplandırılarak mütalâa edilir. Bu gurupların başlıcaları şunlardır:

I. Serbest dolar kaynağı olan başlıca memleket A. B. D. ile mübadelelerimizde ihracatımızın azalmakta olması dikkati çekmektedir. Bu kesimin başlıca unsurları tütün, krom ve kuru meyvalardır.

Bu memleketle mübadelelerimiz, çeşitli yardım ithalâtı sebebiyle, hususi bir mahiyet arzetmektedir. Onun için ticaret muvazenesi açıklarını diğer memleketlerinki ile aynı manaya almak doğru olmaz.

II. Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatına katılan memleketlerle mübadelelerimiz daralma seyrindedir ve devamlı surette açık vermektedir. Yıllarca transfer bekleyen tahsisler, birikmiş transfer borçları hep bu grupta toplanmaktadır. Halbuki bu grubun önemi büyüktür. Dünya fiyatları üzerinden mübadele yapan, ithalat tahditlerini geniş ölçüde kaldırmış olan memleketler bunlardır. Avrupa Tediye Birliği (E.P.U.) vasıtasıyla bu memleketlerden herhangi birisindeki alacağın, herhangi birinde kullanılması mümkün olmaktadır. Başlangıçtaki bütün gayretlerimize rağmen biz, bu grup içinde zayıf bir üye olarak kaldık. Dış ticaretimiz gün geçtikçe bu gruptan kayarak E.P.U."harici memleketlere teveccüh etmektedir.

III. E.P.U. dışında kalan Avrupa memleketleriyle mübadelelerimiz artış göstermektedir. Bu memleketlerin çoğu Türkiyeden pahalı mal alarak, mubadeleleri yüksek fiyat seviyesi üzerinden sevki idare edebilen memleketlerdir. Bu gurubun ihracatımız üzerinde şiddetli cazibesi hissedilir. Bizden dünya fiatlarının üzerinde fiatlarla mal alan bu memleketler, pek tabii olarak mallarım bize gene yüksek fiyatlarla satmaktadır. Ticaret Bakanlığı, umumi iktisadi politikanın bir neticesi olan bu cereyanı önleyememektedir. Bununla beraber, mesele üzerinde durmakta, tatbiki çok güç olan tedbirlerle zaman zaman mevzii neticeler almaktadır.

Hülâsa 1055 yılı rakamlarının bizi intibaha davet edici mahiyeti aşikardır. Eylüle kadar devam edecek kıt ihracat aylarında bütün ümitleri bol mahsule veya dış yardımlara bağlayarak beklemek doğru değildir. Nitekim iki bol mahsul yılı, aynı politika içinde bir şey halletmemişti.

Milletvekillerimiz Meclis sıralarında
Cumhuriyetimizin teminatı: Teşrii masumiyet

halif milletvekillerini teşrii masuniyet siperi arkasında bırakmıyacağını söylemişti. Böylece tehditler fiiliyata intikal eden bir hal gösteriyordu.

Evvelâ, miting meydanlarında girişilen kampanya sırasında bazı muhalefet milletvekillerinin hükümet ve hükümet adamları aleyhine en terbiyesiz insanların dahi yüzünü kızartacak sözler söyledikleri hakikatti. - Bunları tasvip etmenin imkânı yoktu. Asgari nezaket kaidelerine riayet etmeksizin mesul mevkide bulunanlara yöneltilen hücumların derin infial doğurması tabiiydi. Nitekim doğurmuştu da.. Vatandaş o seviyeye düşürülen siyasi mücadeleden hoşlanmadığını belli etmişti. Sonra bunların adi tahrik olduğunda da zerrece şüphe yoktu. Şereflerle oynamak kimsenin haddi değildi; hükümet ve devlet mefhumları hakikaten zedelenmemeliydi. Milletvekillerinin, milletvekilliği vekarına sahip olmaları lazımdı.

İşin ancak'ı...

Ancak...Ancak ortada bir Meclis İç Tüzüğü vardı. Bu tüzüğün 180 inci maddesinin ilk fıkrasında şöyle deniliyordu : "Bir milletvekiline Anayasanın on ikinci ve yirmi yedinci maddelerinde söylenen yasak eylemlerden biri isnatlanır. Hazırlama komisyonu da incelemeler sonunda buna kanarsa, milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması gereğine kanıtlı bir rapor hazırlayarak Karma komisyona sunar". Anayasanın on ikinci maddesi ise şuydu : 'Yabancı devlet hizmetinde bulunanlar, terhipli cezaları gerektiren suçlardan veya hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, kısıtlılar, yabancı devlet uyrukluğunu ileri sürenler, kamu hizmetlerinden yasaklılar, türkçe okuyup yazma bilmeyenler milletvekili seçilemezler". 27. madde ise buydu : "Bir milletvekilinin vatan hainliği ve milletvekilliği sırasında yiyicilik suçlarından biriyle sanık olduğuna Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamutayı hazır üyelerinin üçte iki çokluğu ile karar verilir yahut on ikinci maddede yazılı suçlardan biriyle hüküm giyer ve bu da kesinleşirse milletvekilliği sıfatı kalkar".

Bunların içinde üç muhalif milletvekilinin -eğer isnad edilen sözleri söyledilerse- hakikaten tasvip edilemeyecek fiilleri teşrii masuniyetin kaldırılması için sebep sayılmıyordu. O halde, eğer teşrii masuniyetleri kaldırılacak olursa, bunun lehinde rey verecek olan milletvekilleri kanunlardan ziyade Şefin emrini dinlemiş vaziyete düşeceklerdi.

Geçmişe bakış

Cumhuriyetimizin tarihinde sekiz milletvekilinin teşrii masuniyetleri kaldırılmıştı. Bunların isimleri ve suçları şunlardı :

Tahsin (Maraş) - Adam öldürmeğe kışkırtmaktan (on sene kürek cezası giymiştir) - 7 nisan 1926.

Dr. Fikret Onuralp (Bilecik) - Yavuz ve Havuz meselesinde ilişiği olduğundan 13 şubat 1928

Ali Rıza Bebe (Cebelibereket) - Meclis veznesindeki ihtilasla ilişiğinden - 2 şubat 1928.

Ali Saip Ursavaş (Urfa) - Atatürke yapılacak suikast işine karıştığından - 18 Ekim 1935.

Rafet Ülgen (Urfa) - Türk Maarif Cemiyetinin tertip eylediği piyango işlerinde yapılan yolsuzluklardan dolayı - 23 ocak 1942.

Hasip Ahmed Aytuna (Tokad) - Türk Maarif Cemiyeti lisesinde direktör vekili bulunduğu sırada kayıtlar ve defterler üzerinde değiştirme yaptığından - 23 ocak 1942

Reşad Aydınlı (Denizli) - Bilerek iftira suçundan - 30 kasım 1949.

GI. Sadık Aldoğan (Afyon K.) - Hükümetin manevi şahsiyetini tahkirden - 24 mart 1950.

Hüseyin Cahid Yalçın (Kars) B.M.M. yi tahkir ve tezyiften - 18 nisan 1952

Görülüyor ki bugün Başbakan Adnan Menderes tarafından teşvik edilen hareket - yani siyasî suçlardan dolayı teşrii masuniyet kaldırma keyfiyeti bundan evvel bir defa C.H.P. ve bir defa da D.P. tarafından yapılmıştı. Şimdi ümid edilen, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iç tüzüğün ve Anayasanın sarih kayıdları dışında milletvekillerinin teşrii masunıyetleriyle kimseyi oynatmıyacağıydı. Zira bilhassa D.P. gurubu o mevzuda ne kadar hassas olduğunu meşhur "ıskat hakkı" vesilesiyle sevgili liderine göstermişti. Yeni taktiğin ne olduğu ise kimsenin gözünden kaçmamaktaydı.

Huzursuzluğun tedavisi

Başbakan Adnan Menderes bazı muhalif milletvekillerinin teşrii masuniyetlerinin kaldırılması yoluna bir "göz dağı verme" maksadıyla gidiyordu. Zira bu milletvekillerinin tasvip edilmeyecek tarzda konuştukları ne kadar doğruysa, iktidar milletvekillerinin ve bilhassa Başbakanın da yakışıksız kelimelerden kaçmadıkları aynı derecede hakikatti. O halde niçin iktidara hakaret eden muhaliflerin teşriî masuniyetleri kaldırılıyordu da, muhalefete hakaret eden iktidar mensuplarına dokunulmuyordu? Eğer böyle bir göz dağının, herkes tarafından şikâyet edilen huzursuzluğu ortadan kaldıracağı sanılıyorsa hata ediliyordu. Bilâkis hu-

zursuzluk ve meşhur "ne oluyoruz?" suali D.P. grubunun hakiki vazifesini ifaya başlamasıyla kaybolacak ve "hiç bir şey olduğumuz yok" cevabı o zaman dudakların ucuna gelecekti.

Zira muhalefetin ve basının iktidar aleyhinde, hatta hükümet veya devlet başkanlığı müesseseleri mevzuunda tenkidkar bir vaziyet aldığı hakikatti. Ama iktidarın liderleri, çok zaman tenkid edilen şeyin bizzat kendi hareketleri olduğunu düşünseler ve ona göre davransalar şikayet sebepleri kendiliğinden ortadan kalkardı. Hükümet, Devlet mefhumları hiç bir zaman muhalefetin veya basının sözüyle zedelenmemişti. Ancak bu mefhumların bizzat hükümet veya devlet adamlarının hareketleriyle zedelendiğinin tarihte pek çok misali vardı. İktidarın liderleri demokratik bir rejime katlanmak zorunda olduklarım hatırlasalar, tek parti devrinde Cumhurbaşkanlarının veya Başbakanların . davrandıkları şekilde davranmalarına bugün imkan olmadığım anlasalar, üzerlerinde daimi ve çeşitli murakabenin mevki yoluna gidilmesini sağlasa, liderleri verdikleri sözleri tutmaya mecbur etse, hakiki hâkimin kendisi olduğuna inanarak azimli davransa memleketteki huzursuzluk balonları bir anda sönüverir ve millet, kendi içinden çıkardığı milletvekillerini derhal bağrına basar. Eğer bugün bir huzursuzluk varsa bu, kuvvet kaynağının grubun elinden sıkıp bazı şeflerin eline geçtiği yolunda ciddi endişelerin belirmiş olması yüzündendir. Aynı şeflerin bundan altı yıl önceye kadar söyledikleri Hürriyet ve Demokrasi şarkılarıyla beslenmiş yepyeni bir neslin bu memlekette bir daha diktatörlüğü geçirmeyeceğini herkesin bilmesi lâzımdır. Üstelik bu neslin, aynı D.P. grubunda samimi temsilcileri olmak gerekir. Onlar niçin vazifelerini yapmaz görünüyorlar?

İşte bu sebeplerden dolayıydı ki bu haftanın başında en. mühim hadise muhalif milletvekillerinin teşrii masuniyetlerinin kaldırılması mevzuunda alınacak kararın hazırlıklarıydı. Bu karar aynı zamanda bir işaret yerine de geçecekti.

H. Tanılkan — A. Köker — O. Ekşi — S. Turhan — A. Öymen

Ya polis olacaklar, ya sopa yiyecekler

cudiyetini kabul etseler mesele kalmayacaktı. İhtilâl, isyan, karışıklık, hükümet darbesi!.. Bunlar sadece bazı kimselerin vehminden ibaretti. Ama vehimden ibaret olmayan, alınması düşünülen tedbirlerdi. Bunların başında da teşrii masuniyet meselesi geliyordu.

Her memlekette şeflik taraftarları milletvekillerinin teşrii masuniyetleriyle oynarken muhaliflerden başlamışlar, kendi taraftarlarım onlar aleyhinde tahrik etmişlerdi. Ama bir defa bu yol açıldı mı, milletvekilleri kendilerini doğruca şefin kucağında görmüşlerdi. Fransız ihtilâlinde halkın yaptığı hükümet darbesi nasıl realiteyse,, daha sonra bizzat Devlet Başkam Prens Napolyon'un yaptığı hükümet darbesi de Öyle bir realiteydi.

D.P. grubu - fazla şey istemiyoruz - sadece ve sadece kendisine bundan beş ay önce hükümet programında yapılan vaadlerin tahakku-

Emniyet

Vur abalıya!

Bu hafta salı günü akşam üstü, orta boylu, zayıf, sarışın, genç bir adam Ankarada Kızılay postahanesinden taahhüdlü bir mektup verdi. Mektup Ankara valiliğine hitaben yazılmıştı. İçinde şöyle deniliyordu :

Ankara valiliği yüksek makamına Halen gazeteciyim. Mesleğimin icrası sırasında hayati önemde tehlikelerle karşılaşmaktayım. Bu durumumun dikkate alınmasını ve bir tabanca ruhsatı almamı mümkün kılacak muamelenin ifasına müsaadelerinizi saygıyla rica ederim.

Dünya gazetesi mümessili
Oktay Ekşi

İşin en üzüntü veren tarafı bu istidanın 1 Mayıs 1956 tarihini taşımasıydı. Demokratik hayata geçişimizden on yıl sonra bir gazeteci - D.P. nin iktidara gelmesi için canla başla çalışmış bir mesleğin mensubu - mesleğinin icrası sırasında karşılaştığı tehlikelerden korunmak maksadıyla bir tabancaya ihtiyaç hissediyordu. Eğer bir kaç akşam evvel cereyan eden hâdise olmasaydı böyle bir talebi türlü maksadlara atfetmek kabildi. Ama Oktay Ekşi bir gece yarısı Çankaya karakoluna götürülüp orada kendisine eziyet edilen gazetecilerden biriydi. Aynı akşam aynı karakolda bir başka gazete muhabiri türlü hakaretlere maruz bırakılmış, bir foto muhabiri döğülmüş, iki muhabir de polis müdüriyetinde alıkonulmuştu.

Bir basın toplantısında anlatılanlar

Gazeteciler hadisenin akabinde başlarına gelenleri bir basın toplantısı tertipleyerek meslektaşlarına anlatmışlardı. Hepsi beş kişiydiler. İçlerinden Seyfeddin Turhan Hürriyet'i, Oktay Ekşi Dünya'yı, Altan Öymen ve Aydın Köker Tercüman'ı temsil ediyorlardı. Hikmet Tanılkan ise foto muhabiriydi. Gazeteciler Çankaya köşkünde bir ziyafet tertiplendiğini duymuşlar, kendilerine bu ziyafette gene alaturka fasıl yapılacağı haber verilmişti. İçlerinden bazıları bir hafta evvel böyle bir eğlenceyi kabine toplantısı diye gazetelerine bildirmişler, ertesi gün Başbakanlık tekzip yayınlayınca gazetelerine karşı pek kötü mevkide kalmışlardı. Şimdi gazetecilik vazifelerini lâyıkıyla yapmak, onun için de hâdiseyi mahallinde tahkik etmek lüzumunu hissetmişlerdi. Bu maksadla da Köşk civarına gitmişlerdi. Ama orada buldukları, iki radyo sanatkar dolu resmi arabalar değil, bir cibin içinde Emniyet Birinci Şube Müdürü Şadan Ferid Kansoy olmuştu. Şadan Ferid Kansoy iki postada gazetecileri toplamış, bir kısmını - Seyfeddin Turhan, Oktay Ekşi ve Hikmet Tanılkan - Çankaya karakoluna götürmüş, orada Hikmeti döğmüş, Seyfiye söğmüş, Oktay'a polislik teklif etmişti; diğer kısmını ise polis

müdürlüğüne çekerek, orada eziyet yapmıştı. Birinci şubenin memura muhtaç olduğu anlaşılıyordu; zira sevimli müdür oraya götürdüğü gazetecilerden Altana da polislik teklif etmişti. Şadan Ferid Kansoy, ifadesine göre, gazetecilerden Hikmetin kendi resmini çekmesine pek sinirlenmiş ve ondan gazaba gelmişti. Gazeteciler sevimli müdürün sarfettiği galiz kelimeleri arkadaşlarına aynen naklettiklerinde salonda bulunanların yüzlerinin kızardığı farkedildi. Bunlar ağza dahi alınmayacak kelimelerdi ve nihayet vazifelerini yapan basın mensuplarına reva görülmüştü.

Gazeteciler haftanın ortasında savcılığa müracaat ederek Birinci şube müdüründen davacı olduklarım bildirdiler. Hâdise beklenenin Üstünde akisler yarattı.

Duyulan derin infial

Basın toplantısının ertesi günü bütün gazeteler -Zafer hariç- hâdiseyi büyük başlıklarla haber verdiler. Basın, hareketi doğrudan doğruya kendisine karşı girişilmiş bir tedhiş gösterisi olarak almıştı ve bunda haksız bulunduğu söylenemezdi. Bu bakımdan bilhassa Yeni Sabah ve onun yanında Vatan, hâdisede muhabirleri methaldar olmadığı halde güzel bir meslek tesanüdü örneği verdiler. İki muhalif parti C.H.P. ve Hür. P. - alışılmamış süratle meseleyi ele aldılar ve Meclise aksettirdiler. Memleket bundan bahsediyordu. Alâkalılar şaşkın hale geldiler. Zira "çoluk çocuk" u, şiddet göstererek korkutacakları ve bir daha Köşk civarına uğratmayacaklarım sanmışlardı. Köşkte cereyan eden hâdiselerin bütün tafsilâtı ve resimleriyle umum! efkara aksetmesi büyük hiddete vesile vermişti. Birinci şube müdürünün hassasiyeti ve sinirliliği asıl oradan geliyordu. Basın, burnunu her şeye niçin sokuyordu? Fakat manevra ters netice vermiş, hareket aleyhte olmuştu. O zaman alâkalılar hakkında tahkikat açıldı.

Birinci şube müdürü gazetecilerin Köşke çok sokulduklarım, o yüzden kendilerini emniyet mülahazasiyle oradan uzaklaştırdığım, karakolda söğmediğini, döğmediğini, polislik teklif etmediğini bildiriyordu. Gazeteciler Köşkten çıkan otomobilleri -bu arada Muzaffer Kurbanoğlu'nun otomobilini - takip cüretini göstermişlerdi. Ne oluyordu? Köşkü neresi zannediyorlardı ? Cumhurbaşkanı 'mutad ziyafet" lerini veriyordu. Gazetecileri alakadar eden ne vardı? Doğrusu istenilirse bu düşünce sadece Birinci şube müdürünün düşüncesi değildi. Ondan çok, pek çok yüksek mevki işgal eden bazı kimseler de muhabirlerin gazetecilikvazifesini kötüye kullandıklarını,Köşkle uğraştıklarını, basının bu demek olmadığını, mesleğin çoluk çocuk elinde kalması yüzünden böyle hadiselerin vukua geldiğini söylüyordu.

Onların tasvip etmedikleri, gazetecilere, Köşk civarından uzaklaştırılmalarından sonra tatbik olunan muameleydi. Bu muamelenin tatbik olunduğu tahakkuk eder etmez mesullerinin şiddetle cezalandırılması yoluna gidilecekti.

Halbuki hadisede, gazeteciler tamamiyle basın vazifesinin çerçevesi içinde kalmışlardı. Değiştirilmesi lazım gelen zihniyet, alakalıların zihniyetiydi. Tek parti devrinin çok geride kaldığı, unutulmamalıydı.

"Esrarengiz Köşk" mü

Meselenin emniyet kısmı üzerinde durmak doğru değildir. Cumhurbaşkanı elbette ki çok dikkatli şekilde muhafaza edilecek, Köşk civarında şüpheli eşhas dolaştırılmayacak, hatta oraya giden yollarda farları sönük, esrarengiz havalı otomobiller durdurulmayacaklar. Bu, münakaşa dahi edilemez. Gerçi Cumhurbaşkanı Celal Bayar bundan altı sene evvel, kendisini millletin sevgisiyle çevrili gördüğü için otomobilinin önünde gidecek olan motosikletlilere lüzum bulunmadığı fikrindeydi ama bugün emniyet teşkilâtının tedbirleri artmıştır. Ancak Cumhurbaşkanlığı köşkünde cereyan edecek her hâdiseden basının haber alması vazifesi icabıdır. Zira Cumhurbaşkanlığı köşkleri, bir takım esrarengiz köşkler değildir. Orada tertiplenecek ziyafetler, eğlenceler, davetler şahsî mahiyet taşımadıkça - hatta hususi dahi olsa - gazeteler için havadistir. Bir çok memlekette Cumhurbaşkanlıklarının basın sekreterleri vardır. Resmi ikametgâhta cereyan edecek her hâdise, sorulduğunda, bu sekreter tarafında gazetecilere bildirilir.

Kemal Aygün

Titiz davranmalıdır

Tek parti devrinde Cumhurbaşkanları şunları, şunları yaparlar, gazetelere aksetmezdi! Doğrudur. Ama o tek parti devriydi. Bugünkü rejimin adı demokrasidir. Bir rejimin sadece adının demokrasi olması dahi, Cumhurbaşkanlığı köşkünü, basının alâka merkezi haline getirmeğe kâfidir. Hele bu köşkten gece yarısından çok sonra resmî otomobiller içinde ses ve saz sanatkârları çıkarsa gazetecilerin resim almak maksadıyla bina civarında dolaşmalarım kendilerine fena muamele için sebep saymamak gerekir. Gazetecilikten biraz anlayan herkesin, bunun "enteresan havadis" olduğunu görmemesi imkânsızdır.

Mesele Meclise getirildiğinde hiç şüphesiz tartışmalara vesile verecektir. Ama bugün iktidarda bulunanların kendi kendilerine, hiç olmazsa gece yataklarına yattıklarında şu suali sormaları son derece faydalıdır : Eğer biz muhalefetteyken gazeteciler bu işi yapsalardı kendilerine kızar mıydık, yoksa takdir mi ederdik ?

Sadece bu sualin samimi cevabı, her şeyi halletmeye kâfidir.

Demokrasi

İspat hakkında son celse

Bu satırların yazıldığı sırada meşhur "İspat hakkı" tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisinin umumi heyetine sevkedilmiş olacaktır. Hem de Adalet Komisyonunun menfi bir mülahazasiyle.. Halkın "hırsıza hırsız demek hakkı" olarak bellediği ve üzerinde pek çok laf edilmiş bulunan teklifin aleyhtarları mücadelenin ilk ndlarını kazanmış durumdadırlar. Fakat geriye kalan işin en mühim raundudur ki ondan ümid henüz kesilmiş değildir. Bunun başlıca sebebi de tasarının Adalet Komisyonunda kati şekilde reddediliş tarzıdır. İspat hakkı teklifiyle en yakından ilgili olan şahsın-bu hakkı Temyiz Mahkemesi bir içtihad kararıyla ortadan kaldırırken başkanlık makamım işgal eden Halil Özyörük - ısrarıyla eğer Adalet Komisyonunun sadece 14 aza ile yaptığı toplantıda varılan red kararının mucip sebebi mazbata muharriri tarafından yangından mal kaçırır gibi bir gecede kaleme alıp Meclis Başkanlığına verilmeseydi, tasarı bizzat D.P. milletvekillerinin talebi üzerine ihtimal ki yemden müzakere edilecek ve belki ilk menfi mülâhaza yerini müsbet mülâhazaya bırakacaktı. Fakat bu hakkın kanunlaşmaması için anlaşılması pek güç bir inad ve ısrar gösteren Halil Özyörüğün gayretleri D.P. milletvekillerinin teşebbüsünü akim bırakmış bulunuyor. Şimdi, herkes umumi efkâr önünde vaziyet almaya hazırlanmaktadır. D.P. içinde ise fikirler son derece dağınıktır.

Karışıklık hükümet kadrosunda başlamaktadır. Başbakan bu hakkın aleyhindedir ve aleyhinde olması için de bütün sebeplere maliktir. Zira parti dahilinde ellerinde bu bayrakla gidiş aleyhinde mücadeleye geçen

bir çok kıymeti, ispat hakkını istedikleri bahanesiyle partiden o attırmıştır. İspat hakkının kanunlaşması, bizzat Genel Başkanın mağlûbiyeti mânasına gelecek ve partiye onun değil, uzaklaştırılmış milletvekillerinin zihniyetinin hakim olduğunu gösterecektir. Oradan yeni bir kabine buhranına mesafe, birkaç adımdan ibarettir. Adnan Menderesin bunu bildiğinde zerrece şüphe yoktur. İspat hakkı mevzuunda zarlar bir defa atılmış bulunuyor.

Buna mukabil bazı bakanlar böyle bir hakka taraftardır. Bunların bir kısmı ispat imkânının basına verilmesini en tabii hak ve hukuk icabı görmekte, onun için teklif lehinde vaziyet almaktadır. Bu sınıfa dahil olanların birincisi Bayındırlık Bakanı Muammer Çavuşoğludur. Taraftar bakanlardan bir diğer kısmı ise işi politika zaviyesinden mütalâa etmekte ve ispat hakkını kabul etmemenin D.P. için ölüm marşı yerine geçeceğini, onun akislerinin altından kimsenin kalkamıyacağını düşünmektedir. O sınıfın tipik temsilcisi ise Prof. Fuad Köprülüdür. İspat hakkının samimi surette aleyhinde olanların başında - bakan olduğundan beri - Samed Ağaoğlunu saymak kabildir. Nihayet "meçhul" 1er vardır ki bunların bazılarının Menderes IV. kabinesine davet edildikleri sırada ispatçılara fiilen iltihakları bekleniyordu. Misal, Sağlık Bakam Dr. Nafiz Körezdir. Fakat onların şu anda ne fikirde olduklarını kestirmek kabil değildir. Zira aralarından bir kısmım "kırmızı plaka" tanınmayacak kadar değiştirmiştir. Bir Esad Budakoğlu, hatta bir Mümtaz Tarhan veya Oemil Bengü yaya oldukları sırada insanda başka tesir yapıyorlardı.

İşte bu karışıklıktır ki Menderesi, Menderes IV. kabinesinin programını takdim ederken ispat hakkı karşısında hükümetin tarafsız kalacağını beyana zorlamıştır. Ama verilen sözün tam olarak tatbik edildiği pek iddia olunamaz. Zira Menderes, Menderes IV. kabinesine kuvvetli şahsiyetiyle kısa zamanda hakim vaziyete geçmiştir.

Grupta dalgalanmalar

*F*akat D.P. grubunda fikirler, kabinede olduğundan da bin defa daha dağınıktır. Evvelâ "lider taraftarları" vardır. Bunlar için mühim olan Adnan Menderesin düşündüğüdür. Böylelerinin sayısını yüz kadar olarak tahmin etmek ve misal diye Osman Kapani'yi veya Nuriye Pınarı göstermek kabildir. Onların yamada ispat hakkı uğrunda mücadele etmeye hazır olanlar mevcuttur. Bunların, eğer muvaffak alamazlarsa Hür. P. saflarına katılacaklarım hemen herkes bilmektedir. Adetleri azdır ama, kendileri kuvvetlidir. Zaten rolleri motrislik olacaktır. İsimlerine gelince.... Şimdilik söylememek daha hayırlıdır. Bir diğer kısım ise, partiden ayrılmayı hatırına dahi getirmeksizin - ama bu tehlikeyi de *göze* alarak ispat hakkı lehindeki kanaatini sonuna kadar müdafaa edecek, bunu reddetmenin bütün mahzurlarını hala mütereddit arkadaşlarının önüne serecek, hem memleket ve hem de parti menfaati bakımından teklifin kabulünü istiyecektir. Rüştü Özal bunlardan biridir. Bunların karşısında, sayıları pek az olan bir başka grup vardır ki onu teşkil edenler ispat hakkının kabulünü hakikaten hukuka aykırı bulmaktadırlar. Bahadır Dülger o tipin temsilcisidir. Tabii, ispat hakkını son derece tehlikeli bulan bir kaç kişiyi de hesaba katmak lâzımdır. Nihayet "kararsız kütle" gelmektedir ki bunların bir kısmı müstenkif kalmayı tercih edecek,

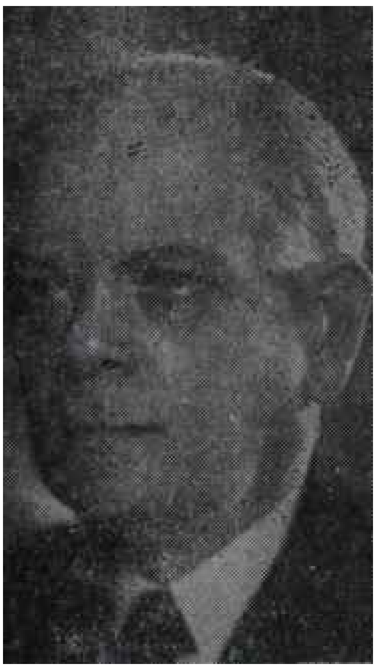
Kapaktaki politikacı

N u r i Ö z s a n

1 947 senesinin yaz aylarında, meşhur 12 Temmuz Beyannamesinin yayınlanmasını takiben Cumhurbaşkanı İsmet İnönü bir yurt seyahatine çıkıyordu. Cumhurbaşkanlığı D.P. Genel Başkanlığına müracaat etti ve seyahate bir milletvekilinin gönderilmesi ricasında bulunda. D.P. Genel Merkezinde bu davet üzerinde görüşmeler cereyan etti, nihayet itidali ve efendiliği ile tanınmış, fakat aynı zamanda Cumhurbaşkanının yanında muhalefeti hakkiyle temsil edecek kabiliyette bir milletvekilinin seyahate katılması kararlaştırıldı. Seçilen, Muğla milletvekili Nuri özsandı. Adalet Komisyonunun bugünkü başkanının adı politika çevrelerini aşıp umum! efkâra o vesileyle aksetti, Nuri Özsan o seyahatte devletin 1 numaralı şahsiyetinin gittiği her yarde valilere ve diğer idarecilere bütün partilere karşı tamamiyle tarafsız davranmaları talimatını verdiğini gördü. Demokrasimizin ilk buhranı öyle atlatılmıştı. Şimdi Nuri Özsan demokrasimizin ikinci buhranı sırasında iktidar partisi içinde bulunuyor ve çok mühim bir komisyonun başkanlık makamını işgal ediyor. İspat hakkı tasarısının komisyonda müzakeresi sonunda bunun lehinde rey vermesi kendisinden bir şeyler beklenebileceği ümidini uyandırmıştır.

Nuri özsan tam manasıyla Muğlalıdır. 1905 te orada doğmuş, tahsilini İzmir lisesinde yaptıktan sonra Hukuk Fakültesinden mezun olmuş ve Adliyeye intisap etmiştir. Nuri Özsanı gençlik yıllarında Anadolunun muhtelif yerlerinde hakimlik ve savcılık yaparken görüyoruz. Müteakiben memuriyetten istifa etmiş ve gelip doğduğu yere, Muğlaya yerleşmiş, orada avukatlığa başlamıştır. İşte, memleketin çok partili hayata geçişi de aşağı yukarı o tarihlere rastlar. Nuri Özsan D.P. nin Muğlada kurulmasında baş rolü oynayanlardan biridir. Muğla müteşebbis heyetini kurmuş, müteakiben i1 başkanlığına seçilmiştir. 1946 seçimlerinin sonunda Muğla milletvekili olarak Meclise girmiş, orada çalışmış, mücadele etmiştir. 1950 de partisi iktidara geçtiğinde Nuri Özsan Menderes L kabinesinde Gümrük ve Tekel Bakanlığına getirilmiş, oradan Menderes EL kabinesinde Çalışma Bakanlığına geçmiştir. Adalet Komisyona Bat». kanlığına ise bu devrede seçilmişti.

Bizzat Adalet Komisyona Başkanının ispat hakkına taraftar bulunmasının ehemmiyetini küçümsemek mümkün değildir. Hele komisyonda red kararının nasıl alındığını bilenler Nuri Özsandan Mecliste sahip olduğu fikirlerin müdafaasını beklemektedirler. Eğer sene 1956 olmasaydı da meselâ 1946 olsaydı Adalet Komisyona Başkanının bana yapacağından zerrece tereddüdümüz olmazdı. Ama, niçin saklamalı, tarihin 1956 olması insanın içine bir takım şüphe tohumları ekmektedir. Eee, 1950 den bu yana o kadar çok değişikliğe ve sürprizlere maruz kaldık ki!..

Halil Özyörük

Gocunacak tarafı da yok ki

geri kalanı da müzakerelerin havasına göre rey verecektir. Bunların arasında Hazım Türegün'leri müsbet rey vermesi daha muhtemel, Halûk Şaman'ları menfi rey vermesi daha muhtemel kimseler olarak saymak kabildir. Sadece bu dalgalanma İspat hakkı gibi son derece masum ve çok tabii bir teklifin geçen yaz liderin içinde bulunduğu ruh haleti ve o Sırada sahip olduğu ideal arkadaşları yüzünden nasıl ayırıcı faktör haline geldiğini mükemmel şekilde göstermektedir.

Bilinen hakikat

Fakat hemen herkesin üzerinde ittifak ettiği bir noktayı da belirtmek lâzımdır: D.P. grubunda hiç kimse bu mevzuda varılacak kararın ehemmiyetini bilmemezlikten gelmemektedir. Milletvekilleri için mühim olan D.P. midir, yoksa Adnan Menderes mi; bu sualin cevabı müzakerelerin sonunda bel)} olacaktır. Eğer Adnan Menderes bahis mevzuu ruh haleti ve ideal arkadaşları yüzünden fevri şekilde aleyhinde cephe almasıyla ispat hakkı gibi bugün herkes tarafından tasvip edilecek bir teklif reddedilirse D, P. nin hakiki dostlarının son ümidi de kaybolacaktır. O takdirde D.P. için bir kurtuluş ümidi kalmayacaktır. Halbuki ispat hakkının kabulü, bugün halâ D.P. yi, eski itibarına çıkan yolun üzerine koyabiliri.Sadece böyle bir kabul Muhalefet cephesini kökünden sarsar, bütün Türkiyede iktidar lehinde çok kuvvetli cereyan doğurur, vatandaşlara "işte, yanılmamışız" dedirtebilir. Muhalefetin ve bilhassa ayrı parti kurmak hatasını, bir kere işlemiş olan Hür. P. mensuplarının ispat hakkı müzakerelerini heyecanla beklemelerinin sebebi budur. İspat hakkı teklifi reddedildiği gün Hür. P. Türkiye çapında bir parti olarak kendisini tescil ettirecek ve bugün hasretini çektiği gelişmeye kavuşacaktır. İspat hakkının kabulü ise, bu partiyi bir hayalet parti haline getirmeğe yetecektir.

Kebap seven şiş sahipleri

İşte bu yüzdendir ki D.P. içinde bu haftanın ortasında başka bir cereyan baş göstermişti. Ne şiş yansın, ne kebap" zihniyetinin şampiyonları bir ara-formül bulmağa ve hem basına ispat hakkı tanıyacak, **hem** de Adnan Menderesi kurtaracak çareyi aramağa çalışıyorlardı.

Muvaffak olacaklar mıdır? D.P., ispat hakkını reddediyor vaziyetine düşmeden, fakat aynı zamanda Adnan Menderesi karikatüristlerin pek sevdiği burnundan mahrum bırakarak başında muhafaza imkanını sağlıyacak bu formülü bulacak mıdır?

Ne kadar isterdik ki bulsun!

Dış Politika

Elçisiz elçilik

Bu haftanın başında D.P, organları- radyo ve Zafer- Bağdat paktının muhaliflerine D.P. iktidarının muhaliflerine yağdırdıkları neviden yıldırımları yağdırırlarken, Ankarada Mustafa Kemal Paşa Bulvarının Atatürk Bulvarından ayrıdır - üzerindeki bir elçilikte elçinin pek uzun zamandan beri mevcut olmadığını farketmemişe benziyorlardı. Bahis mevzuu olan elçilik, Suudi Arabistan elçiliğiydi. Halbuki Suudi Arabistan bundan aylarca evvel bizi adeta tahkir eden bir tebliğ neşretmiş, Ankaraya elçi göndermemiş, Ciddedeki elçimizi istiskal etmiş, fakat bütün bunlardan Dışişleri bakanlığımız umumi efkarı haberdar etmek lüzumunu dahi duymamıştı. Sadece o kadarla da kalmamış, üstelik bunlara karşı hiç bir tedbir almamıştı.

Türk - Arap dostluğu
Eski iyi günler

Hadise geçen senenin sonbaharında Pakistanda vukua gelen bir tabiat felâketi üzerine bu dost memlekete yardım malzemesi götüren uçağımıza Suudi Arabistandaki Dahran hava meydanında ikmal imkânının verilmesi yolunda Riad hükümetine yaptığımız talep ile başlamıştı. Riad hükümeti her türlü devletler hukuku kaide ve teamülüne aykırı olarak bu talebi reddetmiş, bunun üzerine tayyarelerimiz Bahreyn yolunu seçmek zorunda kalmıştı. İşin bu tarafı' ecnebi ajanslar vasıtasIylA umumi efkârımıza aksetmişti. Aksetmeyen, hadiseyi takiben neşredilen tebliğdi. Tebliğ daha ziyade Pakistan hükümetini muhatap tutuyor, Pakistana yardım malzemesi götüren Türk tayyarelerine ikmal müsaadesi verilmemesinin Pakistana müteveccih bir hareket olmadığı belirtiliyor ve Türkiyeye hücum ediliyordu. Çöl asilzadesi İbni Suudun hükümetine göre Türkiye İsraili tanımış olmakla Arap âlemini hançerliyordu. Bu bakımdan Ankara hükümetine karşı "ademi teamül" politikası takip edilecekti, cemilekar davranılmıyacaktı. Üstelik bu kadarla da kalınmıyacaktı. Tebliğde adeta Türkiye ile siyasi münasebatın kesilmesinin arzulandığı hissettiriliyordu. Nitekim Ankaradaki Suudi Arabistan elçisi tekaüt edildiğinde yerine yeni bir elçi gönderilmedi. Buna mukabil bizim oradaki elçimiz hâlâ mevkiini muhafaza etmektedir Üç buçuk milyonluk çöl kahramanlarına lâyık oldukları cevabın verilmesi zamanının hükümetimiz için hala gelmemiş olması karşısında derin bir üzüntüye kapılmamak imkânı yoktur.

Suudi Arabistanın Bağdat Paktı aleyhinde en tesirli propagandayı yaptığı herkesin malumudur. Propagandanın kudreti, bunun altın vasıtasıyla yapılmasından ibarettir. Suudi Arabistan Amerikalılardan aldığı petrol parasıyla bir çok arap devletinin satın alınması pek kolay politikacısını satın almıştır. Şimdi böyle bir kabile hükümetinin hakaretine tahammül gösterilip Tahranda tasvip edilemiyecek nutuklar söylemenin manasını anlamak son derece zorlaşmaktadır. Suudi Arabistan Ankaraya niçin elçi göndermiyor? Suudi Arabistan Ankaraya elçi göndermediği halde bizim elçimiz orada ne arıyor? İşte hükümetin cevap vermekle mükellef bulunduğu sualler lalalardır. Suudi Arabistan bizimle siyasi münasebetini kesmek istiyorsa, buyursun. Üzülecek olan her halde biz değilizdir.

AKİS
Bu hafta **33.000 adet** basılmıştır.

C M. P.

Menderes-i saniler

Bu ayın ortalarında Cumhuriyetçi Millet Partisinin yurt içi teşkilâtında vazife almış bir çok vatandaş Genel Merkezden gelen bir tamimi okudukları zaman acaba postada karışıklık mı oldu diye düşünmekten kendilerini alamadılar ve tamimin altındaki imzaya baktılar. Aradıkları, meselâ Adnan Menderesin imzasıydı. Ama hayır! İmza kendi Genel Sekreterlerinin imzasıydı. Doğrusu istenilirse bu vatandaşların hayrete düşmeleri sebepsiz değildi. Tamimde, tıpkı Başbakanın son nutuklarında olduğu gibi, basından şikayet ediliyor, bay Genel Sekreter tıpkı Başbakanın yaptığı gibi, basın mesleği hakkında nasihatlar veriyor, tavsiyelerde bulunuyor, parlak fikirler

ileri sürüyordu. Tamimde şikâyet mevzuu olan AKİS ve Forum mecmualarıydı. Hey yarabbi! Koca bir parti - hem de lideri kendisini tek başına iktidara geçecek kadar kuvvetli bulan bir parti -, iki mecmuadan dert yanmak için teşkilatına resmi tamim çıkarıyordu. Bu bizim için ne büyük şerefti! Tamimin gizli olduğuna şüphe yoktu ama, bunu alan vatandaşlar öyle bir nefret hissine kapıldılar ki metni bize gönderdiler.

Tamim iki maddeden ibaretti. Gerçi aşağıda aynen bulacağınız birinci maddeyi takip eden kısımda çıktığı veya çıkacağı bildirilen bir mecmua tavsiye ediliyor, bu mecmua için "elbette ki bütün teşkilâtımızın okuyacağı, dağıtacağı, ocaklarımızın, bucaklarımızın, ilçe ve illerimizin abone olacağı, ilân temin etmek suretile yaşatacağı dergidir ve her neşir vasıtasının ihtiyacı olan yakın alâkayı görmek durumundadır" deniliyordu. Tamime göre bu mecmua "partimizin fikir ve hareketlerini savunacak" tek mecmua olacaktı. Bay Genel Sekreterin gayesi anlaşılıyordu. Parti, hareketlerini savunacak bir neşir organı istiyordu. Bu, elbette ki tamamile hakkıydı. Ama bunu yaparken, partinin, kendilerine göre münasebetsiz buldukları hareketlerini tenkid eden mecmualara saldırmanın basın hürriyeti anlayışıyla, tahammülle, demokratik zihniyetle telif kabul eden bir tarafı var mıydı? Hem de bu iş çok bayağı bir tarzda yapılıyordu. Tamimin ilk maddesi şuydu:

1 — Bilindiği üzere, "Akis" ve "Fonun" Dergileri Halk Partisinin fikirlerini yaymaktadırlar. "Akis" son zamanlarda Halk Partisi lebine Partimiz ve bilhassa Genel Başkanımız aleyhinde sistemli bir neşriyat kampanyasına girişmiş bulunmaktadır. Fikir, neşriyat ve alelumum matbuat hürriyetine aşık bir parti olduğumuz ve matbuata karşı büyük bir sevgi beslediğimiz herkesin malumudur. Ancak matbuatın da haber ve havadisleri afaki olarak bitaraf bir şekilde aksettirmesi icabedeceği de izahtan varestedir. "Akis" gazetecilik gelenek ve göreneklerine riayet etmemekte ve mahza Partimizi halk efkarına kötü göstermek için elinden geleni yapmaktadır.

Halk Partililer tarafından neşredilmekte olan "Forum" Dergisi hakkında ise yukarıda "Akis" dergisi için söylediklerimizi tekrarlamak mümkündür.

Boşa dönen çark

AKİS hakkında umumi efkâr hükmünü çoktan verdiğine göre şu veya bu partinin tamımıyla böyle bir hükmün değişmeyeceği şüphesizdir. Üstelik siyasi partilerin veya siyasi şahsiyetlerin AKİS'i kendilerine hedef ittihaz etmeleri bize sadece ve sadece reklâm olmaktadır. Bay Genel Sekreterin mesaisi daim olsun, bu neviden bir kaç tamim daha çıkarsın, hatta mükemmel halk hatibi Osman Bölükbaşı mitinglerde bizden bahsetsin. Kendilerine ancak müteşekkir kalırız. Forum mecmuasının da bizim gibi düşüneceğine zerrece şüphe yoktur. Böyle hücumlar karşısında tek sıkıntımız kağıd noktasındandır. O kadar!.

Ama memlekette sözü geçen bir siyasî teşekkül olmaya çalışan C. M. P. için bu zihniyet, bu tamim ve bu Genel Sekreter bir iftihar vesilesi sayılabilir mi? Hadisenin bahse değer tarafı, o yanından ibarettir. Kaldı ki aynı C. M. P. bundan bir sene kadar evvel teşkilatına aynı AKİS'i tavsiye ediyordu. Neden? Zira partinin o zamanki tutumunu beğeniyorduk, şimdiki anlayışsızlığım beğenmiyoruz. Tarafsızlığın faydası, işte bu serbestiyettir. C. H. P. nin bizden az mı cam yanmıştır. Hür. P. az mı tenkid edilmiştir? Ama hiç biri teşkilâtına tamimler yapmaya kalkışmamıştır. Ya, zavallı D. P. nin şu mecmuadan çektiği yok mudur? Halbuki Parti olarak ondan da bu neviden hareketler sadır olmamıştır.

Nice C. H. P. liler bizi Hür. P. ni tutmakla suçlandırıp söylemediklerini bırakmamışlardır. Nice Hür. P. liler bize, son zamanlarda hiç anlayış göstermediğimizi ileri sürerek çatmışlardır. Nihayet sayısız D. P. li, hep kendilerini tenkid ettiğimiz bahanesiyle kızmıştır. Bunun sebebi AKiS'in parti isimlerini değil, parti fiil ve fikirlerini mevzu yapması, hadiseler, hareketler, tutumlar hakkında kanaatini söylemesi, onları aksettirmesidir. Tarafsız bir mecmuanın herkesi birden memnun ettiği nerede görülmüştür ki biz herkesi her zaman memnun edemediğimizden müşteki olalım? Ama şikâyetler zerrece umurumuzda değildir. Biz bunları işin ta başında göze almıştık. Şikayet edenler alışacaklar, kendilerinin d< - hasımlarının olduğu gibi - tenkid olunmasını tabii karşılayacaklardır Biz de, bizi tenkid edenlere tahammül etmiyor muyuz, hatta şikâyetleri sütunlarımıza geçirmiyor muyuz? AKİS hakkında söylenebilecek olan "Bizi tutuyor" veya "Bizi tutmuyor" değildir. "Şu hareketimizi tutuyor" veya "Şu hareketimizi tutmuyor' dur. Tabii herkes de bizim "şu hareketi tutmamızı", "şu hareketi tutmamamızı" tutmakta veya tutmamakta tamamile serbesttir.

Şimdi bir C.M.P. çıkıyor; AKİS'e gazetecilik dersi vermeğe kalkışıyor. Bunu doğru dürüst yapsa, müteşekkir kalırız. Üstelik yukardaki metinden anlaşılan, bu satırları yazan zatın gazetecilikten zerrece anlamadığıdır. Matbuat haber ve havadisleri afaki olarak aksettirmeliymiş. Afal haber ve havadis veren gazete! Şimdi harekete geçmesi lâzım gelenler, o partinin saflarında yer almış çok sayıda vatandaşlar, bu partinin sevk idaresi mesuliyetini yüklenmiş liderlerdir. Yok efendiler, biz böyle Genel sekreterlere sahip siyasi teşekküllere itimad etmekte mazuruz. Kusura bakmayınız. Böyle bir tamam, ismi geçen mecmualara sadece ve sadece fayda temin eder. Ama iki mecmuanın reklamını yapacağım diye bir partiye zarar vermek, acaba hangi siyasi taktiğin icabıdır?.

C. M. P. fikir, neşriyat ve alelumum matbuat hürriyetine elhak aşkı bir parti! gelgelelim, bizim malum şıklardan: sevdiği kız kendisine yüz vermeyince bıçağı saplayıveriyor.

Cumhuriyetçi Millet Partisi Genel Merkezi
Ateşli aşık !.

Akisler

Yurttan Akisler

Seyrana paydos
Yardımcı'nın hiddeti
ÜÇ silahşörler
İade-i ziyaret
Başkan adayları

Başkentten haberler

ANKARA — Bilhassa yıldızlı gecelerde başkentin otomobilli çapkınları sevgililerini alıp Çankayaya çıkarlar ve oradan Ankarayı seyrederken tatlı vaadlerde bulunurlardı. Bu son hafta zarfında geceler hep yıldızlı geçtiği halde hiç bir otomobilli aşığın - veya otomobilsizinin - Çankaya civarında dolaşmadığı, hattâ o semti dikkatle bilmemezlikten geldiği tesbit edilmiştir.

B. M. M. — Ankaranın siyasi çevrelerinde haklarında Meclis tahkikatı devam eden bakanlardan "Üç Silahşörler" diye bahsedilmektedir. Hakikaten tıpkı Alexandre Dumas'ın meşhur romanında olduğu gibi bizim "Üç Silahşörler" de aslında dört kişidir. Bu hesaba göre Dumas'ın baş kahramanı D'Artagnan rolü Dr. Mükerrem Sarol'a düşmektedir.

CEMİYETLER — Bu haftanın başında hayır cemiyetlerinin en büyüğü olan Kızılay ile en mondeni Verem Savaş Derneğinin yıllık kongreleri tamamlanmış ve idare heyetleri seçilmiştir. Nedense bu idare heyetlerine sadece ve sadece iktidar çevrelerine mensup bulunanlar getirilmiştir. Altı sene kadar evvel hayır cemiyetlerinden C. H. P. liler tasfiye edilmişlerdi. Bu yılki kongreler Hür. P. lilerin tasfiyesine hizmet etmiştir. Bu arada senelerden beri Kızılay Genel Başkanlığı vazifesini gören Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu D.P. den ayrıldığı için bu hayır cemiyetindeki faal vazifesinden de uzaklaştırılmıştır. Hayır cemiyetleri mensupları idare heyetlerine, kendileri D.P. li oldukları için değil, eğer iş başındakiler iktidara yakın kimseler olursa hükümetin cemiyete karşı daha "müşfik" davranacağı mülahazasıyla D.P. lileri getirmektedirler.

İktidar çevrelerinde

SOSYAL HADİSELER Son zamanlarda cemiyetimizde yeni bir âdet türemiştir. Bazı zevat, durup dururken ve hiç lüzum yokken, sırf Başbakanın hoşuna gitmek için onun hoşlanmadığı şeylere hücum etmektedir. Meselâ geçenlerde Tuzlada açılan bir Jeep montaj fabrikasında şirket mümessili iktisad mütehassıslarına çatmış, onların bir şeyden anlamadıklarını söylemiştir. Bir hafta kadar evvel Devlet bakanlarından Cemil Bengü Muhalefetin ihtilal metodlarıyla çalıştığım beyan etmiştir. Adnan Menderes'in yakınındakiler de nabza göre şerbet verdiklerinden ilim, basın, üniversite ve tabii muhalefet kendisine daima birer "canavar" gibi gösterilmektedir.

HÜKÜMET — Adnan Menderes'in kabinelerinde daima bir veya bir kaç açık bakanlık bulundurmasını, o bakanlıkları bakan vekilleriyle idare etmesini Muhalefet bir taktik saymaktadır. Muhalefetin kanaatine göre Başbakan bu suretle D.P. gurubunun kuvvetli azalarına "mavi boncuk" dağıtmakta ve onları zaman zaman kendisine bağlamaktadır. Ama bu taktik Anayasama ihlaline yol açtığından Mustafa Ekinci (Diyarbakır - Hür. P.) Başbakanın cevaplandırması talebile Meclise bir sözlü soru vermiştir. Mustafa Ekinci Hür. P. nin en kuvvetli "mücadeleci hatip" lerinden biridir.

EĞİTİM — Menderes III. kabinesinin meşhur Milli Eğitim bakam Celal Yardımcı Menderes IV. kabinesinin kendi hizmetlerinden müstağni kalması karşısında derin bir infial duymakta ve hususi sohbetlerde tenkidlerde bulunmaktadır. Hakikaten Celal Yardımcı bir evvelki hükümette Üniversiteyi yola getirmek gibi mühim bir vazife deruhte ederken şimdiki hükümette Evkaf işleriyle meşgul olmaktadır. Buna mukabil yeni Millî Eğitim bakanı Ahmet Özel selefine tamamıla lâyık bir halef olduğunu ispat etmiş ve bu gibi meseleler için başkasına lüzum bulunmadığını göstermiştir. Ahmed Özel ilk iş olarak Prof. Hüseyin Naili Kubalı'nın derslerinde siyaset yapıp yapmadığı hususunda bir tahkikat açmış ve durumu İstanbul Üniversitesinden sormuştur. Fakat Milli Eğitim bakanları İstanbul Üniversitesi nezdindeki teşebbüslerinde hep hüsrana uğramakta ve bir şey yapamamanın ıstırabıyla başbaşa kalmaktadırlar.

DIŞ İŞLERİ — On kadar elçiliğimizin münhal bulunması gittikçe daha fazla nazarı dikkati çekmektedir. Halbuki muhtelif iç politika meseleleri yüzünden buralara bir türlü tayin yapılamamaktadır. Sebeplerden biri Başbakanla Dış İşleri bakanının bir araya geldiklerinde Dış işleri bakanlığının işleriyle uğraşmaya vakit bulamamalarıdır. Halbuki açık temsilciliklerden biri de NATO nezdindeki daimi delegeliğimizdir. Bu vazifenin, şimdiye kadar mühim bir vazife olduğu sanılıyordu. Fakat senelerden beri boş bırakılması karşısında bu kanaatin yanlışlığı anlaşılmıştır.

TİCARET — Şimdiye kadar pek az borçlanmak fırsatını bulduğumuz ender memleketlerden biri olan Formozadaki Milliyetçi Çin'in bir ticaret heyeti göndermesi bazı ümidler uyandırmışsa da müzakereler neticesinde o taraftan fazla bir ithalat imkânı olmadığı görülmüştür. Milliyetçi Çin gittikçe artan ithal malı ihtiyacımızı maalesef karşılayacak durumda değildir.

Muhalifler arasında

ADALET — C.H.P. Genel Sekreteri Kasım Gülek İstanbul savcısının Perapalas otelindeki kabine toplantısına elinde dosyalarla gelmesi, Adalet bakanlığı yüksek memurlarının alelacele İstanbula gönderilmesi ve Başbakanın son nutukları kargısında ihtiyatlı bulunmak lüzumunu hissederek geçen haftanın sonunda Ağır Ceza mahkemesindeki duruşmasına hazırlıklı icabet etmiştir. Kasım Güleğin hazırlığı, bavuluydu. Fakat mahkeme karan tefhim etmemiş, tevsii tahkikat için duruşmayı haziran ayına bırakmıştır.

C. M. P. — C..H. P. de İsmet İnönü'nün, Hür. P.

Akisler

de Ekrem Hayri Üstündağ'ın her türlü partizan mülâhazanın üstüne çıkarak aldıkları vaziyeti C. M. P. de de Sadık Aldoğan'ın alması gençlik için iftihar vesilesi olmamaktadır. Zira hakiki manasıyla medeni cesaret ve basirete sahip bulunduklarını gösteren bu üç liderin üçü de yetmiş yaş civarındadır. İnsanın bu durum karşısında "acaba politikacılar yetmiş yaş civarında mı küçük, küçücük hesaplardan kurtuluyorlar?" diye düşüneceği geliyor ama, ortadaki istisnaları no yapmalı?

PARTİLER — Ramazan münasebetile ara verilmiş olan Meclis dışı politika faaliyetinin bayramı müteakip hararetleneceği anlaşılmaktadır. Partilerin ileri gelenleri muhtelif bölgelere gitmeğe hasırlanmaktadırlar. Bu arada Hür. P. kendisi için geniş imkânlar gördüğü Aydınla yakından alakalanmaya başlamıştır. Aydın'dan gelen haberler orada büyük kütlelerin Hür. P. ni beklediğini göstermektedir. Urfa milletvekili Feridun Ergin Başbakanın Urfa'ya yaptığı ziyareti iade maksadıyla bu haftanın başında Aydın'a gitmiştir.

Sütunlarda gezinti

BASIN — Resmi ilânların tamamen kaldırılması hususundaki cereyan gittikçe kuvvetlenmektedir. Az satan gazetelere çok ilân verilmesi usulü kısmen önlendiğinden bu usulden faydalanan gazetelerin prototipi sayılan Türk Sesi kapılarını kapatmak zorunda kalmıştır. Onu başkalarının takip edeceği anlaşılmaktadır. Devlet bakanlığı gazetelerin ihtiyaçlarının da bizzat gazete sahipleri sendikası tarafından tesbit ve tevziatın o kanalın yardımıyla tanzimi gibi iyi bir yolu seçmiş görünmektedir.

IRKÇILIK — Amerika'da Türk aslından gelenlerin beyazlara yapılan muameleden farklı muameleye tabi tutulduklarına dair A. P. ajansı tarafından verilen bir kaç haber yurt içinde büyük infiale sebep olmuştur. Fakat A. P. ajansı haber bültenlerinde Türk kelimesini tırnak içinde yazmak dikkatini göstermişti. Zira bahis mevzuu olanlar dedeleri bir zamanlar Osmanlı tabiyetinde bulunduğu için kendilerine Türk payesi veren Afrikalılardır. Hakiki Türkler Amerika'da hiç bir surette farklı muamele görmemektedirler. Zaten Amerikalıların tasvip edilemiyecek hassasiyeti milliyetlere değil, renklere karşıdır. Milliyetleri masedebilen Amerikan kültürü bir tabiat hâdisesi olan renk karşısında aciz kalmaktadır.

Dünyadan Akisler

Diktatörler arasında

IRAK — Irak diktatörü Nuri Said Paşanın "siyasî partisiz demokrasi" si komşu devletlerin bazılarının başında bulunan liderlerin gıptasını celbetmektedir. Hakikaten İngilizlerin mutemed adamı olan Irak başbakanı memleketinde sıkı bir polis rejimi kurmuştur ve iktidarın kendi elinden başkasına geçmesine mani olmuştur. Bunu temin için de uysal muhaliflerini nimetlere farketmektedir. Ancak Irak'a gidenler Nuri Said paşanın buna rağmen rahat olmaktan çok uzak bulunduğunu görmektedirler. Başbakan çok sıkı muhafaza tertibatı alınmadan evinin kapısından dışarı adımını bile atamamaktadır.

MISIR — Kahire hükümeti Yeni Camide dilenip Sultanahmette sadaka veren adam vaziyetindedir. Kendi ordusunun muhtaç bulunduğu silâhları bir yandan Ruslardan, diğer taraftan Amerikalılardan bin türlü gürültüyü göze alarak temin eden Mısır Sudan ordusuna bir buçuk milyon dolarlık silâh hediye etmiştir. Ancak bu hediye Cemal Abdülnasırın Arap alemindeki liderlik iddialarının desteklerinden biridir.

İSPANYA — İspanya Dış İşleri Bakam Artajo'nun Washington'u ziyareti sırasında en fazla alâka çeken şahıs bakanın genç ve güzel kızı Mersedes olmuştur. Bakan ve zevcesi Başkan Eisenhower tarafından kabul edilmek üzere Beyaz Saraya gittiklerinde kızlarım hava meydanında bırakmışlardı. Fakat Başkan bunu haber alınca güzel Mersedes'i de hususi surette getirtmiş ve böylece Senorita Artajo günün şahsiyeti haline gelmiştir.

Demokrasi kervanı

AMERİKA — Boston'da yapılan başkan adayı seçim denemelerinde Amerika Cumhurbaşkanlığı için akla gelmedik bazı isimler de rey almışlardır. Bunların arasında Grace Kelly, Golf şampiyonu Cary Middlecoff, Ağır siklet Rocky Marciano, Lindenberg ve Taft da vardır.

İNGİLTERE — İngiltere hükümeti memleketi ziyaret eden Bulganin ve Kruçefe üzerinde Avam Kamarasının içinin resmi bulunan gümüşten ve altından mamul bir kutu hediye etmiştir. İhtimal ki iki Rus lideri o resmi gördükçe hür memleketlerde demokrasinin nasıl işlediğini hatırlayacaklardır.

ALMANYA — Bonn'da Başbakan Adenauer'e karşı cereyan gittikçe kuvvetlenmektedir. İhtiyar lidere kartı muhalefet Sosyalist partiden geldiği kadar bizzat kendi koalisyonundan da gelmeğe ve müşkül vaziyetler yaratmağa başlamıştır. Adenauer Amerikalıların Avrupa'daki en sağlam müttefikleri pozunu bırakmak niyetinde değildir ama Almanlar kendileri üzerinde bir Batı-Doğu anlaşmasından korkmaktadırlar.

A D A L E T

Hakimler

Teminat

Adliyemizde her türlü tesirlerden cesaretle silkinmek ve seri terekkiyata atılmakta asla tereddüt olunmamak lâzımdır." Atatürk bu sözleri bundan 32 sene önce söylemişti. Şimdi Türkiyenin her tarafında bu yaşta hakimler, savcılar vazife görmektedirler. Fakat Atatürkün işaret ettiği bu "terekkiyat" tam manasıyla gerçekleştirilememiştir. Bu "terek kiyaf'ın başında her şeyden önce mahkemelerin istiklâli ve hakim teminatı gelmeliydi. Maalesef bunlara bugün tam manasıyla sahip olduğumuzu söylemek imkânına sahip değiliz. Kaza kuvvetinin teşri ve icra kuvvetleri karşısında tam bir istiklâli olması lüzumu, medeni memleketlerde münakaşa dahi edilmemektedir. Bazı memleketlerde de bu temel prensip açıktan açığa ihlal edilir, fakat o memleketlerin iktidarları, her vesileyle mahkemelerin istiklalinden ve mütekâmil bir hakim. teminatı sisteminden bahsederler. Nitekim bizde de Prof. Göktürk'ten evvelki Adalet Bakanı Çiçekdağ, ''teminat hakimin vicdanındadır" demek suretiyle iktidarımızın bu mevzudaki görüşünü açıklamıştı. Çiçekdağ III. Menderes hükümetinin Adalet Bakanıydı. IV. Menderes'in Adalet Bakanı Prof. Dr. Hüseyin Avni Göktürk'ün bu konuda akademik kariyerden yetişmiş bir hukuk alimi olması dolayısı ile aynı şekilde düşüneceğine ihtimal vermiyoruz. Nitekim Prof. Göktürk de bugünkünden daha geniş bir hakim teminatına taraftar olduğunu bütçe müzakereleri sırasında açıklamıştı.

Rejim davasının halli ancak anayasanın tadili ve hakim teminatının eksiksiz sağlanması ile mümkün olabilecekti. İtalya ve Batı Almanya rejim inkilabı yaparlarken adli istiklâli birinci plâna almışlar, ve teşkilini anayasalarıyla tespit ettikleri bir hakimler şurası kurmuşlar, hakimlerin tayin, nakil, ve azillerini bu şuraya tevdi etmişlerdi. Bizde ise mahkemelerin istiklâli Anayasanın 54 üncü maddesiyle tespit edilmiş. fakat sağlam bir teminata bağlanmamıştı.

İlk program

*M*uhalefet yıllarında anayasanın kifayetsizliğinden, adli istiklalin tam olmadığından acı acı şikayet eden Demokrat Parti liderleri, iktidara geldikten sonra ilk programlarında şunları vaade diyorlardı: "Demokratik inkılabımızın bugüne kadar elde edilmiş neticelerini mahfuz tutmakla kalmayıp, Anayasada vatandaş hak ve hürriyetlerine ve millet iradesine dayanan istikrarlı bir devlet nizamını teminat altında bulunduracak esaslı tadiller hazırlayıp huzurunuza arzetmek kararındayız. Bunun sebebi bugünkü Anayasanın kuvvetler birliği esasına dayanan Ve vatandaş hak ve hürriyetlerini kâfi teminat altında bulunduracak müeyyidelerden mahrum olmak itibariyle millet hakimiyeti yerine tek parti hakimiyetinin kurulmasına mani olamamış bulunmasıdır. Bununla muvazi olarak kanunlarımızda, itiyatlarımızda ve telâkkilerimizde tek parti devrinden arta kalan ne varsa tam olarak tasfiye edeceğiz. Bu cümleden olmak üzere Matbuat ve Ceza kanunları, Memurin Muhakemat kanunu gibi belli başlı antidemokratik hükümleri ihtiva eden kanunları ve mevzuatımız içinde yer yer tesadüf olunan buna mümasil hükümleri demokrasi ruhuna uygun tadillerle huzurunuza getireceğiz. Adalet işlerinin yürütülmesinde başlıca esas. teminatlı bir adalet sağlanmasıdır. İnsan ana haklarının ve hürriyetlerinin korunabilmesi, adaletin yerine getirilmesinde sürat, intizam ve sadelik bulunmasına bağlıdır. Bu maksadın temini için adalet cihazlarımızın kuruluşunu belirtecek esaslı hükümlere ihtiyaç vardır. Bu bakımdan mahkemeler teşkilât sistemini tespit edecek bir kuruluş kanunu hazırlamak kararındayız. Bu kanunun dayanacağı prensipler adalette genel vicdanı tatmin edecek sürat ve verimlilik olacaktır. Yeni kuruluşla hemahenk olarak bir taraftan Adalet Bakanlığı teşkilat kademelerinde rasyonel bir cihazlanma meydana getirilecek, diğer taraftan usul kanunlarımız yenilenecektir. Yargıçlarımızın Anayasadan aldıkları teminatı hakkıyla gerçekleştirecek hükümler tesis etmenin zaruretine inanıyoruz. Hakimler kanunu hükümleri yeni baştan gözden geçirilecek, kendilerine sağlanması zaruri teminat tesis olunacaktır."

Osman Şevki Çiçekdağ
Teminatı vicdanlarda

Tutulmayan vaadler

Aradan altı yıl geçmiştir. Acaba bu parlak tatlı vaatlerden hangisi tutulmuş, hangisi tahakkuk ettirilmiştir. İstinaf mahkemeleri kurulmamış, hâkimlerin terfihi meselesi, hâlâ halledilmemiş, hâkim teminatını sağlıyacak hakimler kanunu, umumi mahkemeler kuruluş kanunu çıkarılmamış, tek parti hakimiyetine son verecek anayasa tadilleri getirilmemiş, antidemokratik kanunlar kal dırılmamıştır. Yani adalet sistemimizde tabii kabul edilebilecek bazı inkişaflar - meselâ yeni yapılan ceza evleri gibi - müstesna prensiplerde bir ileriye gidiş kaydedilmemiştir. Aksine D.P. iktidarı adli istiklale müdahalenin kötü örneklerini vermekten çekinmemiştir. Meselâ Başbakan Adnan Menderes Meclis kürsüsünde İstanbulda bir hakimin Başbakana hakaret ettiği iddiasıyla mahkemeye verilen bir vatandaşa sekiz gün hapis cezası vermesini tenkid etmiş "Başbakana hakaret bu ka dar ucuzladı mı?" demiştir. Sonra başka bir ağır cezalı basın davasında sanıkları beraat ettiren hakimi de muhalefetle işbirliği yapmakla İtham etmiştir. Bu misalleri çoğaltmak mümkündür. Fakat sadece şunu hatırlamak kâfidir. Geçenlerde İstanbulda yapılan bir Bakanlar Kurulu toplantısına İstanbul Savcısı da çağırılmıştır. Savcının Bakanlar Kurulu toplantısında ne işi olabilir? Herhalde Başbakan kendisiyle Ticaret Bakanlığına getirilecek zat hakkında istişare etmiş veya Kıbrıs meselesinde Amerikanın noktai nazarım görüşmüş olamaz. İstanbul gibi Türkiye matbuatının temerküz ettiği bir yerde Bakanlar Kurulu toplantısına savcının gelmesi elbette çok manidardır. Demokrat Parti iktidarı bu hatalı hareketleriyle memlekette siyasi huzurun ortadan kalkmasında birinci rolü oynamıştır. Adli istiklâl ve hakim teminatı gibi müesseseler nazari birer prensipten öte ye geçememiştir.

İstifa eden hâkimler

Memleketin dört köşesinde hummalı bir kalkınma faaliyeti devam edip gitmektedir. Hemen her gün bir temel atılmakta, yahut yeni bir tesis işletmeye açılmaktadır. Fakat hükümet bu "temel atma" "açılış" törenleri arasında devlet teşkilâtında, orduda husule gelen boşalmaları görememektedir. Bir yıl içinde 182 hakim istifa etmiş, 42 si emek liye ayrılmıştır. Münhal kadroların sayısı ise 308 dir. Buna mukabil ancak 81 hakim muavini adliyeye intisab etmiştir. Müfettişlik kadrolarında ise 84 müfettişlikten 11 i münhaldir. 1044 hakimlikte mesleğe yeni girmiş hakim muavinleri bulunmaktadır. Bütün bu durum hakimlik mes leğine karşı bir isteksizliğin mevcudiyetini göstermektedir. Bu isteksizliğin sebeplerini arayıp bulmak ve ortadan kaldırmak lazımdır. Bir kad

Hüseyin **Avni Göktürk**
Başarı arefesinde

ro derdi senelerden beri devam edip Eritmektedir. Bu yıl da bütçe imkânsızlıkları yüzünden 600 hakim kadro olmadığı için terfiden mahrum kalmak durumuna düşmüştür. Hakim ödeneklerinin hiç olmazsa kadroya göre değil, aldıkları fiili maaşa göre ayarlamak suretiyle bu aksaklık kısmen giderilmelidir. Sonra asıl esaslı sebebi teşkil eden hakim teminatının, Adalet Bakanı Prof. Göktürk'ün bütçe müzakerelerinde izah ettiği şekilde Anayasa ile muvazi olarak sağlanmasına intizaren selahiyet kanununun yanlış tatbikatına son verilmelidir. Hâkimler Kanunundaki teminatı zedeleyici hükümler de tadil edilmelidir.

Nahiye Mahkemeleri

Adliye hizmetini vatandaşın ayağına götürmek gayesiyle kurulmasına başlanan nahiye sulh mahkemeleri, kendisinden beklenen faydaları sağlamaktan çok 'Uzaktır. Çünkü buralarda sulh mahkemesi ile muvazi işleyecek teşkilat yoktur. Vatandaş, adli tabip, tapu memuru, vergi dairesi olmadığı için kazaya veya vilâyete gitmek mecburiyetinde kalmaktadır. Sonra çoğunlukla nahiyelere tayin olunan hakimler istifa etmekte ve nahiye hakimlikleri münhal kalmaktadır. Davaların muhtelif teknik sebeplerle uzayıp . gitmesi de vatandaşı mutazarrır etmektedir. Bu aksaklıkların önüne geçilmesi için nahiyelerde açılacak mahkemelerin teşkilâtı tamam olan nahiyelere inhisar ettirilmesi yerinde bir tedbir olabilir.

Cezaevleri

Bugün Türkiyedeki mahkum sayısı 24.000 civarındadır. Bu mahkûmlar 674 cezaevine taksim olunmuşlardır. Bunlardan ancak dokusu iş esası üzerine kurulmuştur. Diğerleri merkez, ilçe ve nahiye cezaevleridir. Bugünkü durumda 400 den fazla cezaevine ihtiyaç vardır. Mevcut cezaevlerinin yüzde sekseni ise, modern hukukta ceza müessesesinden beklenen gayelerin tam aksine netice verecek durumdadır. Bu ceza evlerinde mahkûm ıslah edilmek şöyle dursun, cemiyete muzır bir mahlûk haline gelmektedir. Cezaevlerinin sıhhî şartları tasavvur edilemiyecek kadar kötüdür. Cezaevlerinde sık sık kavgalar olmakta, mahkumlar birbirlerini öldürmektedirler. Bu hadiselerin sebeplerini de ceza evlerinin tedbir almaya müsait olmayışında aramak lâzımdır. Bu gibi vakaların zamanında önlenmesi, bastırılması da gardiyanların, bekçilerin ihtiyaca yetmemesi yüzünden mümkün olamamaktadır. Ortalama olarak yılda 250 firar, öldürmeye teşebbüs, yaralama, öldürme hadisesine rastlanmaktadır. Adalet Bakanlığı cezaevleri mevzuunu ehemmiyetle ele almak zorundadır. Bakan Hüseyin Avni Göktürk'ün dediği gibi, bilhassa ziraat esasına, iş esasına müstenid büyük cezaevlerine şiddetle ihtiyaç vardır. Bunlardan biri İzmirde, biri de İstanbulda olmak üzere ikisi, inşa halindedir. Bakanlık bunların sayısını ona çıkartabildiği gün cezaevleri sıkıntısı geniş ölçüde hafiflemiş olacaktır.

Ayıklanacak kanunlar

Türkiyedeki kanunların sayısı ihtisas sahiplerinin söylediklerine göre 7000 kadardır. Bunlara kararnameler, talimatnameler, nizamnameler ve içtihatlar da eklenince iş arap saçına dönmektedir. Kanun adamları herhangi bir mevzuu etrafıyla tetkik etmek istedikleri zaman aylarca uğraşmak zorunda kalmaktadırlar. Çünkü bu yedi bin kanunun içinde birbirine zıt olanlar, birbirini tadil edenler, meriyetten kaldıranlar pek çoktur. Davaların uzamasının bir sebebini de mevzuatımızın bu şekilde olması teşkil etmektedir. Bu kanunlar arasında antidemokratik olanlardan başka bir de modern hukuk prensipleriyle izah edilemiyen hukuka aykırı kanunlar vardır. Bir zamanlar bunların diline dolayan muhalefet şimdi iş başındadır. İlmi heyetlerini kurup kanunları ayıklattırmalıdır. Adalet Bakanının bütçedeki sözleri hatırlanacak olursa bu işe şimdi başlanmış olması lâzımdır. Bakanın dediğine göre mevzuatımız elden geçirilirse kanun sayısı 2000 e inebilecektir. Bakan bu mer'i kanunların bir "kanunlar mecellesi" nde toplanacağını da vaadetmiştir.

Çalışsalardı

Öyle anlaşılıyor ki D.P. iktidarı adalet konusunda altı yılı boşuna geçirmiştir. Birinci Menderes hükümetinin bu sahada vaadettiklerinin çoğu şimdiye kadar yerine getirilmiş olmalıydı. Bu sahada kaydedilecek her gelişme şüphe yok ki vatandaşları biraz daha huzura kavuşturabilirdi. Bu gelişmelerin her biri de en az bir köprü, en az bir baraj kadar mühim ve kıymetli olurdu. Şimdi 'Prof. Dr. Hüseyin Avni Göktürk'ün 1956 bütçesindeki vaadlerini hatırlıyanlar, Demokrat iktidarın boş geçirilen altı yıldan sonra kolları sıvayıp işe girişmek istediğini düşüneceklerdir. Anayasa, seçim kanunu, basın kanunu tadil edilecek, Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilât Kanunu, Umumi Mahkemeler Kuruluş Kanunu, Türk Medenî Kanunu, Ticaret Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu - ki bu çok mühimdir. Vatandaşın şahsi hürriyetinin tahdidine kolaylıkla imkân veren tevkif müessesesi, suistimale son derece müsait şekliyle bu kanunda yaşamaktadır. Hâkimler Kanunu ıslah edilecektir. Kısacası Adalet Bakam Prof. Göktürk'ü büyük başarılar beklemektedir.

Okuyucu mektupları

İstikbal hakkında

Son samanlarda AKİS'te Menderes'in ev yaptırdığına, siyaseti bırakıp çiftliğine çekileceğine dair haberler okuyoruz. Menderes belki siyasi hayatında hatalar yapmıştır. Fakat lütfen, bir zamanlar İnönü'ye reva görüldüğü gibi "memleketten sürelim" seklindeki muameleleri ona da yapmıyalım. O da memleketini sevenlerden biridir.

Halil Gerger - Texas

AKİS — Menderes'in çiftliği yurt dışında değil, Aydın'dadır.

Mecmua hakkında

Okuyucularınıza birer "okuma elbisesi" giydirmek niyetinde olup olmadığınızı soran Züğürdoğlu'nun mektubu çok hoşuma gitti. Ona hak vermemek imkansız. Fakat AKİS'in buna verilecek bir cevabı yok mu?

M. Özen - Maraş

Züğürdoğlu adındaki okuyucunuz AKİS'in kötü baskısından şikayet etmiş.. Bu kadar kötü içinde onu rahatsız eden belki sadece budur. Ben AKİS'in kötü baskısı yanında büyük bir meziyeti olduğunu müşahede ettim: Dayanıklılığı.. Bir AKİS'i en aşağı on kişi okuyor da, mecmua gene yıpranmıyor.

Gülsen Toprak - Tire

Bir nehir hakkında

İzmir Eski Eserleri Koruma Derneğinin tertip ettiği, konferanslı gezide Efes'in yıkılma sebebini öğrendik. Konferansçı "Efes'in yıkılmasının iki amili vardır : Birincisi zelzeleler, ikincisi Menderes" dedi.

C. Çarık - İzmir

Demokrasi hakkında

AKİS'in üniversiteli bir okuyucusuna göre mecmuanız şahsiyat yapıyormuş. Bu okuyucu herhalde "Demokrasilerde şahsiyetlerden değil, eserlerden bahsedilir" diyen Menderes'le ayni fikirde olacak.. Fakat "vatan sathı" na yayılan "muazzam eserler" den bahsederken onların yaratıcılarını unutmak olur mu ya?.

A. Yılmaz - Kaş

Doğu illeri hakkında

Memleketin bir kösesi olması dolayısıyla okuyucularınızın Şemdinli'yi merak edeceklerini umduğumdan su satırları yazdım. Burada vaziyet şöyledir : Seker 525 kuruş, yağ 10 lira, bir koynu 110 Ura, ekmek kilosu 110 kuruş, bir Cift lastik ayakkabı 18 lira.. Baki afiyet...

H. Doğan - Şemdinli

D İ N

Eğitim

İlim mi, hurafe mi?

Geçen hafta ilkokullarda din dersi veren öğretmenler "Hulefayı Raşidin devri"nden bahsedip bahsetmemekte tereddüde düştüler. Başbakanın Konya nutkundan sonra bîr din şampiyonu kesilen Milli Eğitim Bakam Ahmet Özel - Başbakanın Konya'da söylediği sözler kendisine nakledilince "böyle şey olmaz" diyen zat - Hulefayı Raşidin devrinin örnek bir demokrasi devri olduğunu ileri sürmüş, öğretmenleri tereddüde düşürmüştür. Zira bugün, inkilaplara bağlı, müsbet ilme inanmış, lâik anlayışta birleşmiş, memleketin bir an önce Batılı ölçülere uygun bir düşünce ve yaşama seviyesine ulaşmasına hasret çeken aydınlar inkilaplara bağlılığın verdiği hassasiyetle, din mevzuunda atılacak her adımın, irticaa bir tâviz olacağından endişe etmektedir. Bu endişelerinde ve hassasiyetlerinde de, elbette yerden göğe haklıdırlar. Pusudaki yobaz ise, din mevzuundaki her kıpırdanışı, ağzı sulanarak beklemekte, atılacak adımı ne şekilde istismar edebileceğini hesab etmektedir. Yobaz, bazan kara sakallı ve cahil, bazan kravatlı ve okur yazar olarak, bin kılık ve şekilde hala içimizdedir. Yani, mutlaka hem din, hem inkılâplar bakımından en makul en realist şekilde hâlle mecbur olduğumuz bir meselemiz vardır. Bu mesele milyonlarca insanın inanışlarıyla ilgilidir. Bugüne kadar yaptıklarımız - daha doğru su yapılanlar ise bir "idarei maslahatçılık'tan öteye geçmemektedir. Bir göz boyama ve oyalama siyasetinden ibarettir ve meseleyi kökünden hâlledebilecek çapta değildir.

Okullarda din dersleri meselesi günün mevzuu halindedir. İlkokullardan başlayan bu iş, şimdi ortaokullara kadar genişletilmek isteniyor. Görünüşe göre de genişletilecektir. Okullarda din dersleri meselesi derken, "lâik bir devletin lâik esaslara göre kurulmuş okullarında mecburi olarak dini öğretim yapılabilir mi?" yahut, "ilkokullarda öğretilenlerin dışında ortaokullarda din dersi olarak ne Öğretilecektir?" gibi, üzerinde titizlikle düşünülmesi ve tartışılması mümkün ve zaruri suallerin cevaplarını aramak istemiyoruz. Bu, ayrı ve uzun bir mevzudur. Gerektiğinde buna da dokunulacaktır.

Üzerine dikkat nazarlarının çevrilmesi gereken mesele, şimdilik, baş kadir. Hâlen verilmekte olan din dersleri ile, öbür dersler birbiriyle çatışmaktadır. İlkokullarda okutulmakta olan din dersleri, sadece bir yasak savma meselesi olarak ele alın mıştır. Çocuklarımızın körpe kafalarına, çatışan fikirler sokulmaktadır ve bunun daha ne kadar devam edeceği belli değildir.

Dini öğretim mevzuuna bütün şümulü ile ele almadan, bir talanı küçük hesaplara dayanılarak, bugün ilkokullara, yarın ortaokullara, öbürgün liselere koymakla neler kazanacağımıza değil, neler kaybedeceğimize dikkat etmek lâzımdır.

Bugün memlekette bir rejim meselesi vardır, anayasa meselesi vardır, basın, üniversite muhtariyeti, hakim teminatı gibi meseleler vardır. Ama bütün bunların yanı sıra, bir memleket realitesi olarak, din mevzuu da vardır. Bunu da, en az 6-bür meseleler kadar, ehemmiyet ve ciddiyetle ele almağa, bugünün ve yarının ihtiyaçlarına ve ilmi gerçekle-

İlkokullarda ders gören öğrenciler

Hülefayı Raşidin devrini öğrendiler

re göre halletmeğe mecburuz. Böyle bir işe girişmedikçe, daha uzun yıllar bu mevzuun rahatsızlığını çekeceğiz demektir. Nasıl öbür meseleler, bir parti politikası ve menfaati zaviyesinden değil de, batılı manada bir demokratik nizamın yerleşmesini ve İşlemesini temin zaviyesinden ele muhtaçsa, din mevzuundaki davranışımız da, böylece her türlü parti düşünce ve münasebetlerinin üstünde görülerek işlenmeğe lâyıktır.

Bunun için, din mevzuunu bütünüyle ele alacak, meseleyi ilmi gerçeklere göre inceleyecek, memleket ralitesi ve ihtiyacıyla bağdaşabilecek tedbirler ve sistemleri tesbit edecek bir din kongresine ihtiyaç vardır. Meselenin başka türlü hâiline inanmak ancak safdillik olur.

Misaller

Bir kaç küçük ve canlı misal, ilkokullardaki çocuklarımıza, birbiriyle çatışan bilgilerin nasıl öğretilmekte olduğunu gösterecektir.

Din dersinde çocuklarımıza şunlarıöğretiyoruz:

"Ben müslümanım. Dedem, atam müslümandır. Soyum sopum müslüman gelmişler, müslüman yaşamışlar, müslüman gitmişlerdir"

Şimdi çocuğumuz, din dersinde öğrendiğine göre, dedesinin, atasının, bütün soyunun sopunun müslüman gelip, müslüman yaşadıklarına, müslüman olarak da öldüklerine inanacaktır. Bu sebeble kendisi de müslümandır. Dedesi, atası, suyu, sopu gibi o da, müslüman olarak yaşayacak, müslüman olarak ölecektir. İyi mi?

Sonra çocuğumuz din dersinden çıkar, tarih dersine girer. Dersin mevzuu "Müslümanlığın doğuşu ve Hz. Muhammed"dir. Bakın çocuğumuz bu dersde, elindeki kitaptaki sıraya göre neler öğrenir: Önce Arap Yarımadası'nı öğrenir. Sonra Arapların soylarım, yaşayışlarım öğrenir. Mekke ve Medine şehirlerim öğrenir. "Hazreti Muhammedden önce Arapların ahlâkının çok bozulmuş" olduğunu öğrenir. Sonra da, Hazreti Muhammedin hayatını öğrenir. O'nun Kureyş Kabilesinin Haşimoğulları soyundan geldiğini öğrenir. İleride, sırasıyla, Arapların putlara taptıkları bir sırada, Hz. Muhammedin, "Araplardan bir Allaha yürekten inanıp bunu ağızlarıyla söylemelerini istediğini", hicreti, yapılan savaşları ve islâm dininin kısaca nasıl Araplar arasında yayıldığını öğrenir.

Çocuğumuz tarih dersinden de çıktıktan sonra, şöyle bir neticeye varabilir: Benim dedem, atam, soyum, sopum müslüman doğmuş, müslüman yaşamış, müslüman olarak ölmüşler. Eh, müslümanlık Arabistanda, bir Arap kabilesinden gelen Hz. Muhammed tarafından ortaya atılmış, ilk olarak da Araplar müslüman olmuşlar. Öyleyse benim dedem, atam, soyum, sopum Arap'dan gelmeymiş!. İkinci bir tarih dersinde,

Ahmet Özel
Bu devrin adamı

çocuğumuz, "Müslümanlığın Orta Asya Türkleri Arasında Yayılışı" bahsini de okur. Bu dersden de Müslümanlığın Araplar tarafından ortaya konan bir din olduğunu, Türklerin ancak 8. yüzyıllarda müslümanlığı kabule başladıklarım, 9. ve 10. yüzyıllarda binlerce Türk'ün toptan müslüman olduğunu, *"atalarımız olan Oğuz Türklerinin de bu yüzyıllarda müslümanlığı kabul ettiğini"* öğrenir. Eğer, çocuğumuz dedesi, atası, soyu, sopu Oğuz Türkleri ise, onlar müslüman gelmemişler, sonradan müslüman olmuşlardır. Ama ya din dersinde öğrendikleri?.

Bu çatışmayı çocuğumuza nasıl açıklayacağız? Hangisine yanlış, hangisine doğru diyeceğiz? Bir söyliyen çıkar mı?.

İyi hazırlanmamış bir programa göre ve tamamıyla politik mülahazalarla ilköğretim müfredatı içine alınan din dersleri çocuklarımızın körpe zihinlerinde tereddütler uyandırmaktan, karışıklıklar yaratmaktan başka işe yaramamaktadır. Yarabbi, bakın ders diye neler öğretiyorlar :

"Bir zamanlar yeryüzünde hiç bir insan, hiç bir canlı yoktu.. Allah Önce Adem Babamızı yarattı. Ondan da bütün insanları çoğalttı."

Şimdi öğrendi mi çocuğumuz, dünyada insanların nasıl yaratıldıklarım?

Gelelim gene Tarih dersine. Tarih dersinde de çocuğumuza denir ki: *"İnsana benzeyen ilk yaratıklar, zekâsı sönük, daha ziyade hayvana benzeyen bir takım canlılardı. Bunların kafa tasları basık ve kalındı. Yüzbinlerce, belki milyonlarca yıl sonra zekasını işletebilen nesiller türedi. Korkunç ve öldürücü tabiat olaylar karşısında korunmasını bilmeyen yarı insanlar yok oldular. Zekâsını işletebilen, korunmasını başaran insanlar ise hayatta kaldılar. Biz işte o insanların torunlarıyız.",*

Çocuğumuz bunlardan hangisine inansın?.

Gene din dersinde, çocuğumuz öğrenir ki, Gökyüzü yedi kattır. Tabiat dersine girer, merak bu ya, öğretmenine sorar: Gökyüzü kaç kattır? Tabiat-bilgisi dersinde, gökyüzü katlara ayrılmamıştır ki? O dersde tam aksini öğrenir.

Din dersinde, bir de şunlar öğretilir:

"Kadere inanırım. Şeytana inanıtım.. Meleklere inanırım.. Müslümanlıkta inanmak şarttır."

Prensipler çiğneniyor

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve halen tatbik edilmekte bulunan, "İlkokulun Eğitim ve Öğretim Prensipleri" vardır. Bu prensipler 17 maddede toplanmıştır. Bunun en önemli maddelerinden biri 12. maddesidir:

"Okul, öğrenciye bilimsel metotlara göre çalışma yollarını öğretecek; onu tenkidi düşünmeğe sevkedecek; gündelik hayatında, hareketlerini düşünerek ve muhakeme ederek düzenlemeyi onda bir alışkanlık hâline getirecektir."

Bu prensiple, çocuğumuza öğrettiğimiz yukardaki cümleleri, insaf ediniz, bağdaştırmak mümkün müdür?

Bu misalleri, daha çoğaltmak, daha enteresanlarım bulmak her zaman kabildir. Ama bu kadarı bile, bize kâfi bir fikir yerebilir. Okullarda yapılmakta olan din öğretiminin nasıl esas prensiplerle, müsbet bilgiyle çatıştığını görüyoruz. Bu çatışmanın sebebi nedir? Din dersleri, öğretim sistemimizin ana karakteri, gayesi, prensipleri dikkate alınarak, düşünülerek hazırlanmamıştır. Bir yasak savma mahiyetinde konmuştur. Esas mesele, "tâviz" verir görünmektir, Göz boyamaktır. İdarei maslahatçılıktır. Ortaokullara konacak din derslerinin, ilkokullardakinden daha farklı olacağını mı sanıyorsunuz? Yalnız şu misaller bile, bu memleketin koskoca maarif sistemindeki, sistesizliği göstermeye yetmez mi? Din bahsinde hakikati görmenin zamanı gelmiştir demek, bunu günlük ve gecici tedbirler olarak değil, ilmin ışığında ele almak lüzumuna inanmak ve bu lüzumu ısrarla belirtmek dine karşı durmak mı olur?.

Görüyor musunuz, laik esaslara, göre kurulmuş bir düzen içinde din dersleri nasıl yama gibi kalıyor.

Hangi sebeble olursa olsun, çocuklarımızın kafalarım yaz boz tahtasına çevirmeye kimsenin hakkı yoktur! Bu derece komik tezadlara düşmüş bir Maarif teşkilatından, ümidvar olmak ise, yazık ki, mümkün değildir. Hele "Hulefayi Raşidin devrine" hasret çeken bir bakan da başında oldukça..

DÜNYADA OLUP BİTENLER

İngiltere

Seyahat bitti

Bulganın ve Kruçefin İngiltere seyahati nihayet geçen hafta bitti. Vapura binerken söyledikleri vapurdan inerken söylediklerine hiç benzemiyordu. Yüzleri gene gülüyor, gene ilk fırsatını buldukça espriler yapıyorlardı ama anlaşmaya varmadıklarını da saklamıyorlardı. Nitekim İngiliz Başbakanı Sir Anthony Eden le, Rusların ziyaretinin hitamından sonra İngiliz milletine hitaben yaptığı bir konuşmada anlaşmaya varmak başlangıcının başlangıcında" olunduğunu bildirmiştir. Bunu neşredilen nihai tebliğde de görmek mümkündür. Mutantan ifadelerin altında boşluk sezilmekte ve hemen hemen hiç bir mevzuda bir anlaşmaya varılamadığı anlaşılmaktadır. Tebliğin ana havasının belirttiğine göre, Ruslar da İngilizler ve Batılılar kadar sulhu istemektedirler. Gene anlaşmazlık konularının ortadan kalkmasını istemektedirler. Fakat bu iki blok arasında bu anlaşmazlıkların halli için seçilen yollar başkadır ve iki taraf da kendi görüşlerinde israr etmektedir. Fakat karşılıklı tavizlerle bir anlaşmaya ve umumi dünya sulhuna varmak gayri mümkün değildir.

Rus liderleri İngiltere seyahatlerinin ilk yarsında Scotland Yardın tüm tedbirlerine rağmen halkla konuşma yapmak fırsatını kaçırmamışlar ve sanki ders verirmişcesine "sulh içinde beraber yaşama" politikasından bahsetmişlerdir. Bilhassa kitai Kruçef verdiği bir demeçte raylar, komünizm sizin hoşunuza gitmiyor. Bunu biliyoruz. Biz de kapitializmin hoşumuza gitmediğini sakmıyoruz. Fakat sulh içinde yaşadığımız hedefimizin menfaatidir" demiştir. Bu seyahat esnasında Batılıyı korkutan bir unsur da "B" ve A"nın İngiltere ile Amerikanın arasını açmaya çalışacağı ve yaptıkları propagandalar ile NATO zincirlini gevşetmek istiyecekleri idi. Fakat Kruçef bir kaç kere İngiliz halkına hitaben "Biz sizin Amerika ile aranızı açmak istemiyoruz, istediğimiz İngilterenin ara buluculuğu ile batı dünyasına daha fazla yaklaştık, sulhu daha fazla gerçekleştirmektir." demiştir. Bundan sonra sıra silahsızlanma konularına gelmişti. Kuruçef silahların modasınınçok çabuk geçtiğini söylemiş ve bunun büyük mali külfetler yüklediğini belirtmiştir. Bu konuşmaların yanısıra bunlar halka başka yolllarla da tesir etmeye çalışmışlardır. İngiliz Kraliyetine hediye ettikleri elmaslar ve boline kürk, Edinburg Düküne ve prens Charles'a verilen atlar, nihayet küçük Prenses Anne'a takdim edilen "Nikki" isimli ayı, İngiliz halhalkını mütehassis etmiştir. Londra çocukları ise sokaklarda Noel Baba gibi sepetleri hediyelerle dolu Rus bahriyelilerinin arkasında koşuşmuşlar - dır. Fakat Kruçefin Birminghamda söylediği sözler efkârı umumiye üzerinde birden bire bir soğuk duş tesiri yaratmıştır. Kruçef burada Rusyanın silahlarını övmüş ve Hidrojen bombası hususunda Amerikadan ileride olduklarını söylemiştir. Bağdat Paktı hususunda sorulan bir suale ise "Bu mevzuda konuşmaya lüzum yok, zira nasıl olsa bu pakt yakında yok olacak" demiştir. Daha sonra İşçi Partisi mümessilleri ile yaptığı bir münakaşada büsbütün sinirlenmiş ve ortalık büsbütün soğumuştur. Nihayet bu iyi hava içinde başlıyan seyahat gergin bir hava içinde sona ermiştir.

'K ve B" Londra'daki basın toplantısında
Güler yüz ve alkış yarışı !.

Neşredilen nihaî tebliğden anlaşıldığına göre Orta Doğu meselelerinde iki taraf da Birleşmiş Milletler kanalıyla bu anlaşmazlığın halledilmesine taraftardır. Avrupa güvenliği hususunda Ruslar fikirlerini değiştirmemişler ve meselenin Almanyanın birleştirilmesinde değil silâhsızlanmada olduğunu belirtmişlerdir. Bu bakımdan Avrupa güvenliğinin elzem olduğunu taraflar kabul etmiş ama bunun nasıl gerçekleştirilebileceği hususunda bir anlaşmaya varamamışlardır. İngiliz - Rus ticarî mübadele meselesinde böyle bir mübadelenin elzem olduğunu taraflar kabul etmiş, fakat stratejik maddelerin mübadelesi hususunda bir anlaşmaya varamamışlardır.

Hiç şüphesiz ki bütün bu anlaşmazlıklar aşılmıyacak engeller değildir. İki taraf da, yâni Batılılar da Ruslar da, iyi niyet gösterdikleri takdirde dünya sulhuna kavuşulabilir.

A. B. D.

Bekleyen dervişler

Dulles sual soran gazetecilere "soğuk harbi sırf Ruslara karşı bir nefret beslemeyi sağlayan ve onlara hür dünyanın bütün kapılarını kapıyan bir müdafaa mücadelesi olarak telâkki edersek o zaman batılılar için bu harbi kaybetmişlerdir diyebiliriz. Fakat Amerikan görüşü bunu böyle kabul etmiyor. Amerika Birleşik Devletleri bütün kuvvetiyle soğuk harbin sıcaklaşmasına çalışmaktadır. Bu şekilde düşünülürse A.B.D. için kaybolmuş hiç bir şey yoktur. Sovyet Rusya ile dostça münasebetler kuracağımız günü sabırsızlıkla bekliyoruz."

Bu, Rusyada yapılan XX. Komünist Partisi kongresinden sonra. Birleşik Amerika idarecilerinin dış politika hakkında ikinci demeçleriydi. Birincisini bir kaç gün evvel Başkan Eisenhower "Gazete Müdürleri Birliği" nin verdiği yemekli bir toplantıda yapmıştı.

Rus Komünist partisinin XX. kongresini takip eden günlerde Amerikan Dışişleri Bakanlığında hummalı bir hareket başlamış, Amerikanın Moskova Büyükelçisi Bohlen Washingtona gelerek intibalarını bildirmiş ye nihayet bu çalışma geçen hafta semeresini göstererek Amerikanın resmi şahıslarının ağızlarını bağlayan kilit açılmıştı.

Başkan Eisenhower verdiği demeçte "Bugün artık dünyada daha rahat nefes alabiliyoruz, diyordu. Bu iki tarafın da gösterdiği gayretlerden ileri gelmektedir. Bugün daha Rusla-

Başkan Eisenhower
istiklalin kıymetini biliyor

ra tam itimat edecek durumda değiliz. Stalini yıktılar ama onun sürüncemede bıraktığı, Almanyanın birleştirilmesi, peyk devletleri istibdat altında tutma meseleleri gibi problemleri bugünkü idareciler de pek ele almaya hevesli gibi görünmüyorlar. Ruslar samimiyetlerim ispat etmek için askeri potansiyellerim arttırmamahdırlar. Bugün için A.B.D., Rus samimiyeti hakkında bir hüküm verecek durumda değildir. Dün tek şahıs diktatörlüğü vardı, bugün ise bu kollektif bir hal almıştır. Fakat şüphesiz ki bir memleketin iç meseleleri bizi ilgilendirmez. Eğer yeni hükümet hakikaten Rus milletinin menfaatlerini düşünerek hareket ediyorsa Birleşik Amerikanın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ile dostluk bağları kurmamasına hiç bir sebep yoktur."

Bundan sonra Başkan sözü istiklallerini yeni kazanmış Asya devletlerinde moda haline gelen "Bitaraflık" politikasına getirerek bunun takbih edilmemesi gerektiğini söyliyerek her milletin kendi mukadderatını tayinde serbest olduğunu belirtmiş ve Amerikan tarihini de misal getirerek kendilerinin de istiklallerini ilk kazandıkları günlerde bunu-kaybetmek korkusundan hiç bir devlete yanaşmadıklarım söylemiştir. Orta Doğuda ise Amerikanın tecavüze uğrayan tarafı daima destekleyeceğini belirttikten sonra Başkan, Kongreye yardım miktarlarım arttırmasını tekrar tekrar tavsiye ederek sözlerine son vermiştir.

Başkanın bu konuşmasından sonra Dışişleri Bakanı Dulles'in daha teferruata kaçan bir konuşma yapması ve yeni Amerikan görüşünün nasıl tatbik edileceğini belirtmesi bekleniyordu. Nitekim bu beyanattan bir kaç gün sonra yaptığı bir basın toplantısında Dışişleri Bakanı, efkarı umumiyeyi meraktan kurtardı. İlk olarak Amerikanın NATO politikasını ele alan Dışişleri Bakanı NATO'nun bütün üye devletlerin dış siyasetini tamamen bağlamadığını belirtmiştir. Bununla Dulles Amerikanın, Asya ve Afrikada emperyalist diye tanınan, İngiltere ve Fransanın bu bölgelerde güttükleri politikayla bağlanmak istemediğini ifade etmiş olabilir. Daha sonra NATO'nun faaliyet sahasının genişliyebileceğini kabul etmiş, fakat Amerikanın bu hususta diğer müttefiklerin kanaatim öğrenmeden bir fikir beyanından kaçınacağını da sözlerine ilâve etmiştir. Bilindiği gibi NATO'nun Avrupa üyeleri, bilhassa Fransa uzun zamandanberi bu teşkilâtın ekonomik ve siyasi sahada da faaliyet göstermesini arzu ediyorlardı. Bugün Amerika bu görüşe yaklaşmıştır. Fakat diğer taraftan da iktisadi yükün bütün üyeler arasında paylaşılmasını da istemektedir. Dulles daha sonra soğuk harp meselesine temas ederek yukarıda yazdığımız sözleri söylemiştir. Bundan sonra Rusyanın yeni politikasından bahseden Dışişleri Bakanı, görülen Titoculuk cereyanım tasvip etmiş ve Amerikanın Çekoslovakya ve Polonyanın "Nasyonal Komünist" yani Rus baskısından kurtulmuş komünist partileri tarafından idare edilmesine itiraz etmiyeceğini bildirmiştir. A.B.D. bugün Rusların peyk devletlere hürriyetlerini tanımasını istiyorlar.

Yukarıda Amerikan şahsiyetlerinin söyledikleri sözler, Rusyadaki vuku bulan değişikliklerden sonra Amerikanın tutumunu bize göstermekte bir ipucu olabilir. A.B.D., bugün batılıların lideri olarak havayı birden bire yumuşatmayı doğru bulmamaktadır.

Orta - Doğu

Yeni bir pakt

Geçen hafta Orta Doğuda 48 saat içinde bir pakt kuruldu. Bunun neticesinde Yemen, Suudi Arabistan ve Mısır, ordularım müşterek bir kumanda altında toplamayı kabul etmişlerdir.

Anlaşmanın bir maddesinde "Mısır, Suudi Arabistan ve Yemen milletler arası hava gerginleştiği anda birbirlerine danışmadan hiç bir harekete geçmemeyi taahhüt ederler" denmektedir. Bilhassa imzacı devletlerden birinin hükümranlık ve bağımsızlığına bir tecavüz olduğu anda hep beraber harekete geçecekleri belirtilmektedir.

Bu andlaşma Orta Doğu meselelerinde yeni bir adım teşkil etmektedir. Yemenin de "Bitaraf Arap Blokuna" girmesi bu bölgedeki Devletlerin İngiliz nüfuzuna karşı giriştikleri mücadelede lehlerine bir hamle daha kazandıklarını göstermektedir. Bilindiği gibi bundan evvel imzalanan Mısır - Suudi Arabistan anlaşması muhtemel bir İsrail tecavüzünü önlemek üzere kaleme alınmıştı. Halbuki Nisan ayının 21 inde imzalanan bu yeni anlaşmada İsrail tehlikesi sükûtla geçiştirilmekte, onun yerine paktın gayesinin "Yabancı tesirlere" ve "bağımsızlığın sağlamlaştırılmasına" yöneltildiği görülmektedir.

Yemen İmamı Ahmet ve maiyeti
'Düşmanımın düşmanı benim dostumdur"

Israilde hava yumuşadıktan sonra Arap liderlerinin birinci gayesi İngiliz nüfuzunu Orta Doğudan atmak gibi gözükmektedir. Nitekim Suudi Arabistanla daimi bir anlaşmazlık halinde bulunan Yemen imamı bugün onunla müttefik duruma gelmekten kendini alakoyamamıştır.

Yemen imamı İngilizleri 1934 te imzalanan anlaşmanın haricine çıkmakla itham etmektedir. İmam Ahmet İngilizlerin Aden bölgesinde yayılan, ırk bakımından Yemene bağlı bulunan Arap kabilelerini 1934 andlaşmasına aykırı olarak kendi vesayetleri altında bir federasyon olarak şiirleştirmek istediklerini iddia etmekte, Aden bölgesinin kendisine iadesini istemekte ve meseleyi Birleşmiş Milletlere götüreceğini bildirmektedir. Şimdi kendini "Bitaraf Arap Blokuna" bağlamak suretiyle Birleşmiş Milletlerde Asya ve Afrika Devletlerinin kendini destekliyeceklerini ummaktadır.

Bugünkü Arap Dünyasımn lideri fasır ise bu pakttan başka menfaatlerr beklemektedir. Gayesi Bağdat hatının cenubunda kuvvetli bir birk kurarak buralara bu paktın tecirleriningirmesini önlemektir. Na-r'ın ilk gayesi Arap Devletlerinin yabancı nüfuzdan uzak olarak isteklerini gerçekleştirmeleridir. Bunun fin ilk şart olarak İngilizlerin Orta oğuyu terk etmesini istemektedir. İkncí gaye olarak Kızıl Denizden Atlantik sahillerine kadar bir Arap dev ileri kuşağı, konfederasyonu kurmaak istemektedir. Bugün Arap Devletlerinin lideri, bu iki hedefini birlin yürütmeye çalışmaktadır. Bir taraftan Arap Birliği, diğer taraftan hususi Suriye - Mısır askeri andlaşması ve nihayet yeni imzalanan Mısır, Suudi Arabistan, Yemen pak-Arap Dünyası devletlerini birbirrine gittikçe daha sıkı bağlarla Ağlamaktadır.

Orta Doğuda Amerikan politikasının mihenkdaşlarından biri olan asır bunları yaparken Amerikanın femni desteğinden de faydalanmakdır. Nitekim Başkan Eisenhower ın verdiği beyanatta. İstiklallerini kazanmış milletlerin en kıymetşeyinin istiklalleri olduğunu söyleiş ve bunların bitaraflık politikalarının takbih edilmemesi gerektiğini bildirmiştir. Diğer taraftan Nasırı gücendirmek korkusuyla Amerika nla Bağdat Paktına girememekte-

Bu paktın bu kadar süratle kurulmuş olması meselesine gelince, bunlar herhalde Bağdat Paktının Tahranla icra ettiği Bakanlar Konseyinin görüşü vardır. Zira Bakanlar Konseyinin bitiminden hemen sonra imzalanmıştır.

Orta Doğunun esas menfaatleri gafların dünya meselelerinde ayrı bloklar halinde değil, müttefik birleşmiş olarak hareket etmesi icap ettirmektedir.

Dr. La Paz ve gazetesi La Prensa

"Sel gider, kum kalır"

Arjantin

Peron'un marifetleri

Eski diktatör Juan Peron zarmanında yapılan yolsuzlukları meydana çıkarmak için açılmış olan tahkikat *geçen* hafta resmen sona erdi. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Isaac Rojas hususi bir toplantıda Millî Tahkikat Komitesinin faaliyetini methettikten sonra gayet ustaca bir ifadeyle hükümetin artık bu tahkikata nihayet vermek kararında olduğunu izah etti. Tahkikat Komitesinin Başkam Amiral Leonardo McLean bu karara pek memnun olmamıştı. Komitenin emrinde bulunan 2500 memur 1045 şüpheli şahsı tevkif etmiş, 314 dava açmıştı. 27 hafta devam eden tahkikat için 70.000 dolar sarfedilmişti. Simdi Tahkikat Komitesi dosyalarım "Milli Gelir İslah Heyeti" ne tevdi edecektir. Bu suretle heyet, gayrı meşru olarak elde edilmiş kazançları tespit ederek şimdiye kadar el koyduğu 35 milyon dolara eklemek fırsatını bulacaktır.

Komite, ele geçirdiği vesikaların çoğunu mahkemeye delil olarak vermek üzere muhafaza etmektedir. Bazı hadiseler hakkında da kısmî raporlar vermiştir. Fakat bunların hepsi bir araya getirildiği zaman tepeden tırnağa kadar mülevves bir çöküntünün hikâyesi ortaya çıkmaktadır. Bu çöküntü Peron'dan başlamakta ve hayvanat bahçesindeki bekçiye kadar inmektedir. Bunlardan biri başka memleketlerden getirtilen nadide kanaryaları evine götürmüştür.

Peron, karısı Evita'nın annesine bıraktığı mirasın yarsını dalavere ile almış, Evita'nın kardeşi Juan Duarte'yi de çok şey bildiği için bir ortaçağ entrikası ile öldürtmüştür. Duarte'nin cesedini tetkik edenler bu karara varmışlardır. Fakat hadisenin meydana çıkışı Arjantinliler için hayreti mucip bir şey olmamıştır. Çünkü onlar bunu zaten biliyorlar ve aralarında intihar eden Duarte'nln son sözleri, "bana neden ateş ediyorsunuz?" oldu, diye alay etmekteydiler.

Diktatör, öğrenci birliklerinin kulüplerinde 20 milyon doları har vurup harman savurdu; 15, 16 yaşlarındaki kızlara altın saatler, naylonlar hediye ediyordu, nihayet aralarından 14 yaşındaki Nelly Rivas'ı seçti.

Sözde atom alimi Ronald Richter, Peron'un emriyle abuk sabuk tecrübeler için 3.700.000 dolar sarfetti.

Peron'un mahremi esrarı ve Mercedes-Benz'in hissedarlarından Jose Antonio o kadar geniş çapta vurgunlar vurmuştur ki, onun için ayrı bir tahkikat komisyonu kurulmuştur. Komisyon kendisinden bir milyar dolar ceza alınmasını teklif etmiştir.

Savunma Bakam Jose Humberto Sosa Molina, Perondan beheri beş bin dolar değerinde olan 265 otomobil lisansı almıştır. Ordu Bakanı Franklin Lucero ise 243 otomobil ithal etmek için teşebbüse geçmişti.

Tahkikat derinleştirildikçe, yolsuzlukların kökleri dallanıp budaklanıyordu. Araştırmaları idare edenlerin öğrendiklerini tatbike geçmeleri ihtimali hükümeti endişeye düşürüyordu. Bu sebeple tahkikata nihayet vermekten başka yapacak iş kalmamıştı.

Sabık diktatörün ideal arkadaşlarım nasıl nimete garkettiği ortaya konmuştu. Yeni idareciler hâdiseyi daha fazla eşelemekte fayda görmüyorlardı.

K İ T A P L A R

AÇLIK

(Knut Hamsun'un romanı, Çeviren: Behcet Necatigil, Varlık Yayınları, Büyük Cep Kitapları: 17, 1956 ,167 sayfa, 2 Lira).

Yemek saatlerini kaçırmamış kimseler için "açlık" olsa olsa, öğle Veya akşam yemeğini biraz geçce yemek sorunda kaldıkları zaman duydukları rahatsızlıktan ibarettir. Üst yanı, tahmini, tahayyülü güç bir masaldan ibaret olur. Ama yaşadığımız dünyada, hakiki açlığı çekenler vardır. Sanıyoruz ki, bütün dehşeti ve acılığım vermek şartıyla yazılması en güç konu bu "açlık"tır.

Dünya edebiyatının şaheserleri arasında. kolaylıkla sıraya girebilen Knut Hamsun'un "Açlık" romanı, bize bu anlatılması, yazılması son derece güç şeyi, büyük bir ustalık ve kolaylıkla veriyor.

Knut Hamsun, adı dünya edebiyatına geçmiş, Norveçli bir romancıdır. Açlık, onun büyük edebî şahsiyetini ve şöhretini meydana getiren eserdir. Romancının adının her geçtiği yerde ilk akla gelen eseri "Açlık"tır. Açlık temi üzerinde bir insanın ruhi ve maddî bütün tezahürlerini büyük bir ustalıkla tesbit eden bu roman, sahibine elbette şöhret temin edecektir.

Ünlü bir yazar olmak isteyen bir gencin, son derece acıklı hikâyesini, artan bir alâka ile sonuna kadar takip ediyoruz. Bu genç, parasız, yardımsız, hatta arkadaşsızdır. içinde büyük eserler vermek; yazılar yazmak arzusu vardır. Bu yolda çalışır. Bu arada, bir çok defalar günlerce devam eden açlıkla burun buruna gelir. Düpedüz aç kalır. Bu genç yazar, parasızdır, yatacak yeri yoktur, elinden tutacak hakiki bir dostu, yardımcısı yoktur. Ama, son derece ahlâklı ve namusludur. Gururu vardır. Yaşadığı koskoca şehirde, açlıkla pençeleşmesine rağmen, sonuna kadar namuslu kalmağa gayret eder. Buna , rağmen her yaptığı teşebbüs boşa çıkar. Nereye başvursa, bos döner. O derecede ki, ceketinin düğmelerini kesip satmağa teşebbüs edecek kadar çaresizlik içinde kalır. Talaş, kemirir. Ama onun bütün bu gayretleri, çabalamaları, mücadeleleri, yaşama kaderini, yazık ki, değiştiremez.

Az, fakat başardı çevirmeler yapan Behçet Necatigil, bu romanı, değerine yaraşır bir titizlik ve başarı ile Türkçeleştirmiş.

"Açlık"ın bu yeni tercümesiyle, kitaplıklarımız değerli bir sanat eseri daha kazanmış oluyor.

ŞU BABAMIN İŞLERİ

(Carlat Bulosan'ın hikayeleri, Çeviren: Tarık Dursun, K. Kapak Resmi: Ali Parmakerli, Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Kitapları: 23, 110 sayfa, 100 Kuruş).

Carlos Bulosan hiç tanımadığımız, bilmediğimiz bir yazar. Şimdiye kadar çevrilmiş başka kitabı yoktur. Dergilerde de, çevrilmiş hikâyelerini okumamıştık.

Bulosan Filipinli bir yazar. Kitabında da Filipinlileri anlatıyor. Yazarın bizim için yeni olması kadar, anlattığı insanların da çok az tanıdığımız bir memleketten olması, kitabın ilgi çekici taraflarıdır.

Bulosan'ın hikayecilik macerası da orijinal. Anlaşıldığına göre, öyle küçük yaşdan başlayan bir sanat merakı yokmuş. Hikayeci olmayı düşünmemiş. 1939 kışında işsizmiş. California'dan, iş bulurum ümidiyle San Pedro'ya geçmiş, bir iş yerinde sabahtan akşama, yüzlerce kişi, hep ay m ümitle yağmur altında beklemişler. Bu sıkıntılı bekleyiş sırasında, va kit geçsin diye olacak, çevresindekilere ait bir hikaye çiziktirmiş. İşyerinden ses seda çıkmayınca, aynı gaye ile bir kaç tane daha yazmış. Sonra da o yazdıklarım unutmuş gitmiş. 1942 yılının Ekim ayında tragedya başladı, diyor Bulosan. Şapkama sokup unuttuğum o hikâyelerden birini buluverdim. The New-Yorker diye, önceleri hiç okumadığım yalnızca adım duyduğum bir dergiye yolladım. İki üç hafta sonra dergiden şöyle bir mektup geldi: "Bize Filipinliler üzerine yazılmış başka hikâyelerinizi de yollayın. Bekliyoruz." Filipin adalarının Pangasinan eyaletine bağlı kendi küçük kasabam, Binalonan hakkında ne biliyorsam, ne hatırlıyorsam, hepsini oturup yazmaya koyuldum."

"Şu Babamın İşleri''
Filipin hikayeleri

Bulosan masa başına oturup **hay**yal kurup hikaye yazmamış. Yaşadığı çevresini, o basit çevresini, anasını, babasını, kardeşlerini, amcasını onların hayatını anlatmış. Tam küçük insanların dertleri, acıları, sevinçleri, hasretleri, tuhaflıkları ile dolu hikayeler. Anlatışında hiç süsleme yok. Edebiyat yapmaya özenmemiş. İşin "mektepli'si değil de "alaylı"sı gibi görünüyor. Ne var ki bu alabildiğine sadelik içinde öyle sıcak, öyle insanın içine işleyen, okudukça saran bir hâli var.

Elimizdeki kitap, Bulosan'ın "Laugter of My Father" adlı eserinde "törelerimize uygun olan hikayeleri seçilerek" meydana gelmiş. Kitapta onbir hikaye var. Bizden kilometrelerce uzak bir ülkenin insanlarında bahsettiği halde, hiç yadırgadığım yabancılık çektiğimiz bir yanı yok O kadar bize yakın görünüyor. Bu olsa olsa, bu hikayeleri yazanın son derece beşerikli olabildiğini gösteriyor. Simeon'un, birbirinden güzel, güldürücü maceralarını okumak, kitap meraklıları için, kaçırılmaz bir fırsattır. Tarık Dursun K., hikayeleri son derece temiz, oynak bir Türkçeyle dilimize kazandırmış. Hikayelerdi duyduğumuz zevkte, çevirmede başarının da rolü var.

Aile

Kaynana psikolojisi

Bir ruh mütehassısının iddiasına göre "kaynana nesli" tükenmek üzeredir. "Allah Allah, diyeceksiniz. Okuyanlar kayınvalide olamayacak kadar genç mi ölecekler?" Hayır bilakis kayınvalideler çok ve çok yaşıyacaklar ama kendi hayatlarını yaşayacaklar. Gençlerin hayatına müdahale ederek, onların yaşama zevkini ölen, huysuzluğun ve huzursuzluğun timsali olan kaynana nesli, kayıtta masalları tarihe karışacaktır. Bu mühim hadisenin sırrını öğrenmeden bugünkü gençliğin kâbusu olan üç tip kaynanayı gözden geçirsek ve onların psikolojisine vakıf olmak lazımdır.

İstismarcı kaynana

Gençliği bedbaht ve yalnız geçmiştir. Kocası ile anlaşamamış ve onun alakasızlığından çapkınlığına kadar bir çok kaprislere boyun eğmiştir. Kendisine soracak olursanız: Hala aşka ehemmiyet veren hafif cilveli insanlardan değildir. Kocanın başka kadınlarla olan alakası bile onu üzmemiştir. Çünkü büyük sevgisini, zamanını, en kuvvetli biricik oğluna verebilmiş, yetiştirmiş, adam etmiştir. Onun ne kadar fedakar olduğunu herkes

bilir, evlendirmek te istemiştir, hatta müstakbel gelinini, ilk zaarda, cidden sevmiştir. Fakat sonrasını unutmamak lâzımdır ki, akbel gelin o zamanlar henüz

Zamanımızın gelini
Derdi: Kaynana

şahsiyetini bulmamış küçük bir kızdır. Anne böylece oğlunun kalbindeki en geniş yere kendisinden başka kimsenin girmemesini sağlamak istemiş, onu, pek büyük bir aşkla sevemiyeceği, mazbut, pek de güzel olmıyan bir kızcağızla evlendirmiştir. Ama kız birden gelişmiş, güzelleşmiş şahsiyetine kavuşarak, evinin mesut ve sevilen bir kadını oluvermiştir. İşte o zaman, kıyamet te kopmuştur. Gençliği binbir kompleks ve eksiklik içinde geçen zavallı bedbaht anne, kendisini hayatta en büyük haksızlığa maruz kalmış insan farzedecek ve duyduğu ıstırapla, oğlunu vicdan azabına sürükliyerek, onun saadetini yıkacaktır. Kusursuz insan olamayacağına göre, gelinin en ufak hataları derhal istismar edilecek, yerden yere çalınacaktır.

Bu vaziyette şahsiyetini göstere-

En Büyük Düşman

Jale CANDAN

Zaman durmaz. Daima yeniye, terakkilere, medeniyete doğru koşar. Her millet, kendi imkanlarının hudutları dahilinde, bu zaman akıntısına uymak mecburiyetindedir. Zaten istese de, istemese de zaman akıntısma kendisini kaptıracaktır. Ama yarışta en başta gider veya en sondan gelir, bu onun intibak kabiliyetlerine bağlıdır. Yarışı başta götürmek milletlere birçok avantajlar sağlar, geriye kalmak lse, tabiidir ki, birçok şeyler kaybettirir, ama kimse bir kenara çekilip te olan bitenlere seyirci kalamaz. Hele demokrasiye, hür ve medeni bir hayat anlayışına doğru koşan bir memlekette kimse durup ta, aksi istikamete doğru yürüyemez. Bu, akıntıya kürek çekmekten başka birşey değildir.

*

Bu memleketin okumuş, münevver insanları daima, ıstıraplı bir mücadele hayatı geçirmişler. İstemişler ki, milletlerinin, yarışı başta götürenler arasında şerefli bir mevkii olsun. İstemişler ve bu kabiliyeti kendilerinde hissetmişler. Bunun için çalışmışlar, çabalamışlar medeni dünyanın ilmini, irfanını, en son icatlarını bu memlekete sokmuşlar. Bu memlekete herşey gelmiştir. Bu memlekette herşey vardır. Avrupaya, Amerikaya giden gençlerimiz oralarda daima sivrilmişlerdir. Buna rağmen istediğimiz neticeyi hiçbir zaman elde edememişizdir. Çünkü yarışı başta götürenlere katılabilmek, herşeyden evvel bir "zihniyet" meselesidir. Bizim en büyük düşmanımız memlekete uzun zaman hâkim olmuş olan bir geri zihniyettir. Onu ne ilim, ne son icatlar yenebilir. O mevcut olduğu yerde herşeyi yıprandırır.

Gene bugün, en büyük düşmanımız ilk fırsatta karanlıklardan hortlayan bu geri zihniyettir ve bizi katıldığımız güzel yarıştan, medeniyet yarışından alıkoymağa çalışmaktadır.

Tecrübeler bize göstermiştir ki geri zihniyetin ilk kurbanı daima kadın olmuştur. Demek ki onunla ilk mücadeleyi kadın yapmalıdır. Vakıa hiçbir şey bizi yürüdüğümüz medeniyet yolundan alıkoyamıyacaktır. Bugün Türk kızı, üniforması ile, Türk ordusuna katılmış, Türkkuşuna mensup havacı kadınlarımız ecnebi memleketlerde, o memleket kadınlarına misal gösterilecek şekilde muvaffafakiyetler kazanmışlardır. Bugün mühendis, doktor kadınlarımız, öğretmen kızlarımız kasabaya, köye kadar inmiştir. Büyük Millet Meclisinde Türk kadınının da sesi vardır. Hürriyetine ve verimli bir istiklale kavuşan Türk anneleri, kısa zamanda "harika" çocuklar, istidatlı kızlar yetiştirmiş, bunları dünyanın sanat merkezlerine göndermişlerdir. Dünyanın en büyük üniversitelerinde kızlarımız imtihan verirken ve yediğimiz ekmeği bize yetiştirmek için Türk kadını tarlada, erkeğinin yaptığı en ağır en çetin işlere iştirak ederken, onu kafes arkasına ve kara çarşafa kapama temayülleri ergeç birer sabun köpüğü gibi sönecektir. Ancak bu tezatlı ve mücadeleli yürüyüş, bu bocalama bizi tehdit etmekte, işimizden alıkoymakta, hızımızı kesmektedir. Tehlikeyi küçümsememek ve onunla heryerde canla başla mücadele etmek lâzım dır. O bugün kara çarşafa bürünerek karşımıza çıkmıştır, yarın bambaşka kisvelere gizlenebiliri Fakat biz uyanık durdukça, daima mağlup olacaktır. Yeter ki en büyük düşmanın nerede gizlendiğini bilelim. En büyük düşman bu "geri zihniyet" olduğu gibi, aynı zamanda onu istismar eden çürük bir menfaat zihniyetidir de.

"Bu milletin yarısından fazlası okumamıştır" diyerek geniş kütleye hitab etmek, ona hoş görünerek kalbini ve' reyini kazanmak maksadını güdenler çok yanılacaklardır. Belki milletin yarısından fazlası okumamıştır ama bu yarısında da hakim olan şey "aklıselim" dir. Nihayet şunu da unutmamak lâzımdır ki, bir memleketteki münevverlerin reyini kazananlar, hakikaten kazanacaklardır.

miyen erkek, anne ve zevce arasında şaşkın ve perişan kalacaktır.

Vaktiyle yapmış oldukları' fedakarlıkları çocuklarına ödetmek istiyen anneler, çocuklarını kendi şahsi hayatlarına alet eden ve onları tatmin olmamış gençliklerinin birer tazminatı olarak kabul eden annelerdir.

Adil kaynana

Çocukların hayatına müdahale etmeden duramaz. Çünkü kendi şahsî hayatı yoktur yalnız o fena bir kaynana olmaktan korktuğu için oğlunu gelininden daha çok azarlamakta, ona daha çok karışmaktadır. Ama, netice istismarcı kaynananın sebebiyet verdiği "dram"larla kıyaslanamıyacak kadar zararsız olmakla beraber gene birçok tatsızlıklar doğurur. Zaten gaye daima mesele çıkarmaktır.

Çok fazla iği kaynana

*Gö*rülüyor ki şu zavallı kaynanaların şansı yoktur. Kimi huysuzdur, mütemadiyen geline çatar, tabii kabahatlidir. Kimi oğlunu gelininden çok hırpalar, o da makbul değildir. Kimi çok fazla iyidir! pek iyi ama bu da mı kusur? Evet, çünkü bu da, çocuklara fazla müdahale etmenin bir başka yoludur. Fazla iyi kaynana, iyilik için de olsa daima ayak altındadır. Gençler bayramları, tatil günlerini yılbaşını hatta evlenme yıldönümlerini hep bu fevkalâde iyi annenin yanında geçirmektedirler. Anneleri onlara en güzel yemekleri hazırlamış, en güzel hediyeleri vermişken, tabiîdir ki. geceyi başka yerde geçiremezler. Kaç defa akranlarının davetlerini bu yüzden, istemiye istemiye, reddetmişlerdir. Aksi taktirde o çok fedakâr, çok iyi, sevgili anne üzülecek, belki de ağlıyacaktır.

His paraziti

Görülüyor ki ister kavga ve münakaşa ile olsun ister iyilikle kaynanaların birinci kusuru gençlerin hayatına müdahale etmek, çocuklarının büyüdüğünü kabul etmiyerek, marazi bir titizlikle üzerlerine titremektir. Nasıl ki gençler, ailelerinin yanında, para bakımından parazit olarak yaşamamalıysalar, kaynanalar da çocuklarının birer "his paraziti" olmamalıdırlar. İşte bütün anlaşmamazlıkların sebebi, ekseri bu fazla alâka ve bunun tabii bir neticesi olan müdahalelerdir. Kaynananın psikanalizini yapan ruh doktoru onun bedbahtlığını iki noktaya dayamaktadır. 1) Tatmin olunmamış bir gençlik. 2) Doldurulmamış bir yaşlılık.

Bugün kadınlar, her bakımdan daha tatminkar, daha müspet bir ha* yat yasamaktadırlar ve bugün, bir kadının yaşlılık çağım dolduracak birçok meşgaleler hatta vazifeler var dır. Bugün bedbaht İzdivaç yapmış olan bir kadın, düzeltilmesi imkânsız anlaşmazlıkların acısını çocuğundan çıkarmak üzere, onun üzerine kapanmıyor, saadet şansım aramak üzere yola çıkıyor ve yaşlanıp ta çoluk çocuğunu evlendirince, kendisini bekliyen yepyeni cemiyet vazifelerine koşuyor, hayır işliyor, fikir münakaşalarına katılıyor, hatta kendi akranları ile sık sık buluşup eğleniyor. Fakat ne yapıp yapıp, kendisine "şahsi bir hayat" kurmaya çalışıyor. İşte bu terakki, çok yakında "kaynana nesli" nin tükeneceğini, yerini genç ruhlu, dinamik mesut anne annelere terkedeceğini bize müjdeliyor.

izciler bir merasimde

Manevi cihazlanmanın yolu

Terbiye

Manevi cihazlanma

Erkekli kadınlı kalabalık bir grup, şundan bundan konuşarak vakit geçir'yorlardı. Odada mevcut olmayan bir şahısın portresini çizen bir zat:

"— O çok iyi bir insandır dedi, cidden çok iyidir zavallı".

"— Zavallı dediniz?."

"— Emin olun, bu asırda, onun gibi iyi olmak bir zavallılıktır."

Odadaki mevcudun kahir ekseriyeti aynı fikirde idi.

"Açıkgöz" lüğün faydaları

*K*arıkoca terasta oturmuş, hem konuşuyor, hem de bahçede arkadaşları ile oynayan çocuklarını seyrediyorlardı. Bir ara, bey hanıma döndü ve adeta iftihar eden bir sesle: "Bizim oğlan yaman vallahi, dedi. Demindenberi dikkat ediyorum. Kendi oyuncaklar ile kimseyi oynatmıyor. Fakat kendisi, herkesinki ' ile mükemmelen oynuyor."

Hanım başını elindeki işten 'bir an için kaldırdı ve memnun: "aman, dedi, bırak Öyle olsun. Zamanımız açıkgözlülük kaldırıyor. Yoksa bizim gibi olur.."

Bey derhal gazetesini kaptı. Biyordu hanları, apartımanları, kapı da bekliyen arabaları yoktu. Çünkü lazım geldiği kadar "açıkgöz" değildi. Zaten karısı bu hususta düşün düklerini kâfi derecede söylemiş' yeterdi.

Başka bir misal

*O*nun için söylenenler cidden şahsını hayretti: Bir şirkette ufak bir memurken birden ticarete atıldım birkaç ay içinde milyoner oluvermişti. Herkesi tanır, en müşkül meseli leri muhakkak halletmenin yolunu bulurdu. Zeki, becerikli, hayat adli mı idi. Bir salona girdiği zaman kadın, erkek hayranları etrafını alıveriyorlardı. Vakıa onun pek dürüst olmadığını söyliyenler de vardı. Fakat kimin cebinden para çaldığı belli olmadıktan sonra. Evet cemiyle camı keserek eve giren hırsızı hâk görüyordu, böyle ince yollardan yürüyenleri adeta bağrına basıyordu.;

Yukardaki küçük misallere dal; yüzlercesini ilave etmek mümkündü. Günden güne maddileşen bir dünyada yaşıyorduk ve insanlar hayat şartları içinde bocalarken, ahlak kaidelerini ihmal ediyor, hatif daha fenası, kendileri bu kaideler] bağlı olsalar bile, çocuklarına ala telkinlerde bulunabiliyorlardı. Dünyaya öyle bir zihniyet hâkimdi ifa "gemisini kurtaran kaptan" sayıyordu ve bu yanlış zihniyetin cezası m çeken gene dünya oluyordu. Ama-

rikada "suçlu çocuklar" mevzuunaf tetkikler yapan mütahassıslar şu neticeye varmışlardı: Günden güne büyük bir vahamet kaydeden çocuk sululuğuna sebebiyet veren en büyü amil, çocuklara çok küçük yaşlarda

Yavrukurtlar
Üniformanın şerefi

itibaren aşılanan maddi bir hayat görüşü idi. İşte manevi silâhlanma meselesi dünyadaki bu yanlış cereyanı önlemek, ahlaki prensipleri yaymak için ortaya çıkmıştı.

Yeni bir cemiyet

Harpler, bunu takib eden sıkıntılı devirler, hayat pahalılığı birçok memleketlerde bir ahlak buhranına sebebiyet vermişti. Bizde de birçok eksiklerin, birçok ıstırapların asıl kaynağı, muhakkak ki, bu ahlak buhranı idi. İşte Ankarada "Manevi Cihazlanma Cemiyeti" ismi ile kurulan cemiyetin gayesi ahlâk prensiplilerinin tahakkuku için çalışan manevi silâhlanma fikir ve hareketlerini Türk vatandaşları arasında yaymaktı.

Mutlak doğruluk, mutlak hasbilik, mutlak sevgi ve mutlak manevi temizlik, diğerkâmlık gibi yüksek ahlaki prensipleri yaymak için bu cemiyet nasıl çalışacaktı? Programda yer alan en mühim esaslardan birisi, her türlü vasıtadan istifade ederek, çocukların manevi inançlarını kuvvetlendirmek, her sahada iş ve çalışma ahlakını geliştirmek, milli ve insani ananeleri telkin etmekti. Mekteplerde kurulmuş "Yavrukurt" ve izci" teşkilâtları vardı. Bunlar gayet güzel üniformalar giyiniyor ve resmi geçitlerde gayet güzel yürüyor, trampet çalıyorlardı ama doğrusu, yaptıkları iş te, bundan ibaret alıyordu. Halbuki izci teşkilâtı herŞeyden evvel "örnek" bir çocuk ve gençlik topluluğu demekti. "Yavru-Kurt"un yemininde "hergün bir iyilik" yapmak vardı. Üniformanın aasıl manası işte bu iyilik fikri olmasıydı ve çocuklara öyle telkinler yapılmalıydı ki, onlar iyilik etmek için fırsat arasınlar. Manevi sahalarda, elde edilen başarılar üniformalara birer nişan dâhi ilâve edebilirdi. "Manevi Cihazlarıma Cemiyeti" işte bu izci teşkilâtları ile irtibat temin etmeyi düşünüyordu, gayelerden biri de, memleket balkı arasında sevgi ve dostluk bağlarını kuvvetlendirmekti. Gayelere erişmek için kongreler, konferanslar, temsiller tertip edilecek, neşriyat yapılacak filmler gösterilecekti. Cemiyetin sulh ve sükûnu ve saadeti için vakfı vücut edenleri taltif ve teşvike yarıyacak müsabakalar tertip etmek te cemiyetin gayeleri arasında idi.

Moda

Hazır elbiseciliğe doğru

Ankara bir memur şehridir. Kadınların çoğu çalışır. Çalışmıyanların da faal bir hayatı vardır: Çarşıya pazara gidilir, çocuk gezdirilir, yürüyüşe çıkılır, cemiyet işlerine koşulur. Ankaralı kadın dinamiktir. Medeni bir zihniyetle yaşar. Mevsim başlarında gözleri hep mağaza vitrinlerinde birşeyler arar. Ankaralı 'kadın senelerdenberi kendisini terzi ve prova külfetlerinden kurtaracak olan hazırelbiseciliğin hasretini duymaktadır. Şık ve temiz giyinmek onun da hakkıdır. O da bütçesi dahilinde güzel, pratik ve rahat bir şekilde giyinmek ister.

Bu mevsim başında, vitrinlere göz atan Ankaralı kadının nihayet yüzü gülmüştür. Tertemiz dikilmiş güzel poplin bluzları, beyaz pikeden, puanlı ketenlerden yapılmış şirin ve pratik takma yaka ve kolluklar çalışan kadınlar için hem çok pratik, hem de caziptir. Vitrinlerde güzel etekler de vardır. Fakat seri halinde imal edilmiş olan bu bluzlar 55 liraya biraz pahalıdır. İnsan başkaları ile eş giyinmeye razı olunca daha az para vermek ister, Zaten hazırelbiseciliğin en cazip, en güzel taraflarından biri de bu olmalıdır. Yoksa bazı vitrinlerde görüldüğü gibi, piyasada metresi 8 liraya satılan taftaları büzüp 350 lira etiket koymak marifet değildir. Bu ne, bir memleket davası olan hazırelbiseciliğe hizmet eder, ne de halkı temiz ve güzel giyinmeğe alıştırır. Bu kadar para verebilen, elbette ki kumaşını alıp iyi bir terziye gitmeyi tercih eder. Hem de daha çok isabetli hareket etmiş olur.

Hazır -elbiseler
Medeniyetin nimeti

Şömizye biçimi elbise
Rahatlık süsü yeniyor

30 *liraya bir elbise*

İşte Ankaralı kadın, böyle kaşları çatık düşüne düşüne vitrinlere bakarken, ayakları onu küçük ve zarif bir moda salonunun önüne götürmüştür. Burada Ankaralı kadın birçok keşiflerde bulunmuştur. Deseni fabrikaya ısmarlanarak hususi surette dokunmuş siyahlı beyazlı, bolerolu bir açık elbise 30 liraya satılmaktadır. Gene 30 liraya keten basmalardan, beyaz pike yakalı gayet güzel elbiseler vardır.

Pembe beyaz pötikareli, güzel bir "zefir" bluzun fiatı 20 liradır; fisto bluzlar 35, basma bluzlar ise 10 liradır. "Yasma" d an, "abani" den yapılmış etekler sudan ucuzdur ve Amerikalılar tarafından kapışılmaktadır.

Kırmızı düğmeli, siyah ve beyaz kareli güzel bir yazlık rob manto doksan liradır, en güzel poplin elbiseler ise 120 lira. Bunlardan bir tanesi bej renginde ve yeşil biyelidir. Aynı yeşilden yapılmış eldivenleri vardır. Gri bir poplin etek kalça üstünden sarı bir büyük kuşakla bağlanmaktadır ve aynı san poplinden bir bluzla beraber giyilmektedir. Bu model, siyah etek ve siyah, kırmızı çizgili bluzla tekrar edilince güzel bir kokteyl elbisesi olmuştur.

Eşarplar, eldivenler çanta ve hat ta ayakkabılar elbiselere asortidir.

İpek ve koton karışık siyah bir yazlık manto 150 liradır. Mağazanın en pahalı mantosu 265 liradır. Bu çilek rengi bir mantodur. Kaftan biçimindedir. Siyah astarlı ve siyah düğmelidir.

Ankaralı kadın bu keşifleri yaptığından memnundur. Bu küçük mağaza, muhakkak ki Ankarada, hazır elbiseciliğin attığı ilk güzel adımdır. Aynı zihniyetle yapılan, makul kar hadlerine dayanan, zevkli ve sade, temiz, hazırelbisecilik sanatı Ankarada muhakkak tutunacaktır.

Bir hazırelbiseci konuşuyor

Beş sene müddetle İstanbulda hazırelbisecilik yapmış olan Celile Gencel'e göre, müteşebbis insanlar için, memlekette yapılacak çok güzel, çok faydalı işler vardı. Elbise, çamaşır, çocuk elbisesi işi en mâkûl karlarla dahi müesseseleri yaşatabilirdi. En büyük sıkıntı işçi «ıkıntısı idi. Genç kızlar büro işlerini, el işlerine tercih etmekteydiler. Halbuki dikiş sahası boştu ve hazırelbisecilik onlara bir istikbal vaadediyordu. Sanat mekteplerinden, enstitülerden mezun olan genç kızlarımız neredeydiler? Cidden onları, arayınca, bulmak zor oluyordu. Çalışmaya ihtiyaçları yoksa bile, günde birkaç saatlik mesai, onlara ayda birkaç yüz lira getirebilirdi. Bu fena mıydı?

Bizim memlekette hazırelbiseciliğin tutunabilmesi başlıca şu şarta bağlı idi: Seri talinde imalat yapmamak. Meselâ Ankara gibi küçük bir yerde, seri halinde piyasaya sürülen elbiseler derhal ezberlenir, tatsızlaşırdı. Modelleri sık sık değiştirmek şarttı.

Geniş kuşaklar
Püsküllüleri moda

Ecnebi müşteriler, Türklere nazaran, çok daha kolay alışveriş yapıyorlardı. Onlar "hazırelbise" ye bizden daha çok alışıktılar tabii. Fakat tecrübeler şunu da göstermiştir ki, kolay, ucuz ve güzel giyim temin eden hazırelbiseciliğe bir kere alışan, bir daha ondan vazgeçemiyordu.

Şömizye elbise

Birkaç senedir kadınların rağbet ettikleri "şömizye" elbiseler 956 yaz modasının en gözde biçimleri arasındadır. Şömizye elbise, yeni erkek gömleklerinden ilham alınarak yapılan elbise, kadına yakıştığı gibi, birtakım avantajları da vardır. En başta, bu elbise kolay kolay demode olmaz, biçimi klâsik olduğu için giyen de seyreden de ondan çabucak bıkıvermez. Sonra giyimi gayet kolay, rahat ve mazbuttur. Bilhassa yaza girerken, henüz çok sıcaklar basmadan ve yazdan Çıkarken bu "troisguarts" veya uzun kollu, erkek yakalı elbiseler fevkalâde işe yarıyacaktır. Zaten bu sene, "büyük terziler" de, koleksiyonlarında, şömizye elbiseye büyük bir yer ayırmış ve yazın sıcak günleri için de, kolları kısaltılmış, yakası açılmış şömizye elbiseler düşünmüşlerdir. Eğer heryere giyebilecek, rahat, mazbut şık ve modaya uygun bir elbise yapmak istiyorsanız, bu sene onu "şömizye" biçimi bir elbise olarak yapmanız icab edecektir.

Tabii moda şömizye elbiselere de şöyle bir yüksekten üfleyivermiş, onlarda da hoş ve cazip yenilikler yaratmasını bilmiştir.

Bu elbiseleri genç kızlar ve genç kızların genç anneleri aynı zarafetle, giyinebilirler. Bu elbiselerin kimi çizgili, desenli veya düz pamuklulardan, poplinlerden yapılmıştır, kimi buruşmaz çizgili veya puanlı ipeklilerden. Ekserisinin eteği hareket rahatlığını temin edecek şekilde bol ütüsüz plili veya büzgülüdür. Bele koyulan kemer bilinen klasik bir deri kemer olmayıp, parlak ipekli tok bir satenden kemerler tercih edilmektedir. Bu geniş kuşaklar düğümlenip aşağıya sarkmaktadır. Bazan daha dar olup belde ufak bir fiyonkla bağlanmaktadır. Sarkan uçların kenarları hemen hemen daima, iplik çekilerek püskül haline getirilmiştir.

Şömizye elbiselerin erkek biçimi yakaları içten takılan renk, renk zengin kolyelerle kadınlaştırılmıştır. Kol kapakları da ufak fiyonklar ve teferruatla, erkek gömleği ciddiyetini silivermiştir. Bazı çizgili şömizye elbiselerin, yaka ve kol kapakları istenildiği zaman çıkarılıp yıkanabilen beyaz pikelerden yapılmıştır. Yakaya ilâve edilen zarif bir çiçek, sürprizli bir iğne, grogren bir kurdele de erkek gömleklerinden mülhen olan bu kadın kıyafetlerine, bambaşka bir cazibe ve kadınlık havası ilâ; ve etmektedir.

SİNEMA

Filmcilik

Bir garip haber

21 Nisan cumartesi günü İstanbul gazetelerinde yeni kurulan Türkiye Filmcileri, Sinemacıları ve Teknisyenleri Kooperatifi üyelerinin Şan Sinemasındaki toplantısında alınan kararı okuyanlar hayretler içinde kaldılar. Filmciler ellerini kollarım bağlayan ham film yokluğundan kurtulmak için, Demokrat Partinin baraj ve şeker fabrikası gibi eserlerini filme çekip sinemalarda göstereceklerdi. Böylece iktidarın yardımı sağlanacak, ham film temin edilebilecekti.

Haberi okuyan bir sinema meraklısı "top gene tersine patladı" diye düşündü. Dokümanter filmlerin filmciliğin kalkınmasında oynadığı rol malûmdu. Bu işin devlet tarafından yönetilmesi gerekiyordu. Yalnız maksat propaganda olmayacaktı. Genç sinemacılar yetişme çağlarında el etek öpmeğe alışırlarsa, konulu filmlere atladıkları zaman bu itiyatlarım kaybetmeleri zor olur, prodüktörleriyle mücadele edecek gücü kendilerinde bulamazlardı. Ama işte akla gelen başa da geliyordu. Devletin desteklediği bir dokümanter filmcilik kurulması şöyle dursun, devlet hali hazırdaki filmciliği de avucuna almak üzereydi.

Habere belki en çok hayret eden Türkiye Filmcileri, Sinemacıları ve Teknisyenleri Kooperatifi Başkanı Necil Ozon oldu. O günkü toplantıyı başından sonuna kadar takip etmişti. Filmcilerin, sinemacıların dertleri deşilmiş, bu durumdan kurtulmanın çareleri araştırılmıştı. Ama kürsüden bu yolda bir söz sarfedilmemişti. Zaten kooperatifin statüsünde film çevirmek yoktu. Kooperatifin gayesi filmcilik ve sinemacılık için gerekli malzeme ve teçhizatı temin edip ortakları arasında dağıtmaktı. Ama ortakların arasından bir açıkgöz çıkar da böyle yola saparsa bu kendi bileceği işti. Suçu bütün kooperatife yüklememek lazımdı.. Ortalığı bulandıran haber asılsızdı.

İleriye doğru bir adım

Ham film yokluğu cidden filmcilerin belini büküyordu. Tevziata tabi tutulmadan kutusu 150 liradan ham film bulmak kabildi. Sonra ortaya bir tevziat sistemi çıkarılmış, bu sistemle beraber ham filmin kutusu 350 liraya fırlayıvermişti; o da 'bulunabilirse.. Tevziat sistemine dahil olan filmcilerin bir çoğu film çevirmek yerine karaborsada film satmayı daha karlı bulmuşlardı.

Filmcinin mesleği film çevirmek ve satmaktı. Fakat bu gidişle - ham film yokluğundan dolayı - aç kalmamak için isi mesela patates ticaretine dökmek icabedecekti. Yerli Film Yapanlar Cemiyeti 1955 martında Efikol Şirketi ile bir anlaşma yaptı. Bu anlaşmaya göre Efikol, Cemiyet hesabına Almanyadan film getirecekti. Filmler Aralıkta geldi. Bankaya paralar mart rayicine göre yatırılmışken filmler ancak aralık rayici üzerinden alınabildi. Aracı vasıtasıyla yapılan film ithali bu neticeyi verince başka çareler aranması lüzumu kendini kuvvetle hissettirdi. Yeril Film Yapanlar Cemiyeti ticari bir teşekkül olmadığı için kendisi film getirtemezdi. Nihayet Türkiye Filmcileri, Sinemacıları ve Teknisyenleri Kooperatifinin kurulmasına karar verildi. Bu kooperatif filmcilik ve sinemacılık için gerekli alet ve malzemenin temin edilip ortaklar arasında dağıtılmasını sağlamakla beraber, filmciliğimizin seviyesini yükseltip dış piyasaya arzedebilir duruma getirmek gibi bazı esaslar da kabul etmişti.

Bu kıpırdanma filmciliğimizde ileriye doğru atılan bir adım olabilir.

Necil Ozon

Patates mi satsın ?

Ancak yakın bir geçmişte, vergi indirimleri, ham film dağıtımı gibi bazı geriye tepen kıpırdanmalar göz önünde tutularak atılan adımların sağlam olmasına dikkat edilmelidir.

Filmler

Kanlı Hücum

Küçük bir Amerikan kasabasının sakin hayatı, nereden geldikleri, nereye gittikleri belli olmayan iki motosiklet grubunun gelişiyle altüst olur. Gençlerin çıkardıkları vakalar önce müsamaha ile karşılanır. Kötüye doğru giden hadiseler karşısında acze düşen kasabalıların gösterdikleri tepki başlangıçtaki geniş görüşleriyle kıyaslanmıyacak kadar serttir. Bütün olanlara rağmen filmin sonunda gençlere doğru yolda yürüyebilmeleri için bir fırsat daha verilir.

Harpten sonra Amerikanın an dikkate değer bağımsız prodüktörlerinden biri olarak göze çarpan Stanley Kramer filmlerinin bir çoğunda içinde bulunduğu cemiyetin aksaklıklarını teşhir etmiştir. "Champion - Şampiyon" da materialist ferdiyetçiliği, "Hig Noon - Kahraman Şerif"' te toplum egoizmi temalarını, "Caine Mutiny - Caine Gemisi İsyanı" nda askeri teşkilatın bozukluklarını ele alan Kramer, "Kanlı Hücum" da başı boş gençliğin yarattığı tehlikeleri inceliyor. Bunun yanında üzerinde durulacak bazı başka meseleler var. Meselâ bir tehlike karşısında toplum psikolojisi.. Pek derinlemesine olmamakla beraber, böyle bir anda toplumun nasıl bir araya gelip tehlikeyi savuşturma çarelerim araştıracağı gösteriliyor. "Kanlı Hücum" bu bakımdan "Kahraman Şerif" e göre toplumu başka bir yönünden görmüş sayılabilir. "Kahraman Şerif" te tehlike anında kabuğuna çekilip ferdi kaderi ile başbaşa bırakan bir toplum gösterilmekteydi.

John Paxton'un iyi kurulmuş senaryosunu Laslo Benedek Elia Kazan'ı aratmayacak kadar ustaca idare ediyor. Sesin, dramatik montajın kullanılmasında Benedek işini bilen bir rejisör olarak ortaya çıkıyor. Filmin baş döndürücü bir sürat ile akıp gitmesi seyircilerin olayların sathında kalmasına sebep oluyorsa da, çılgınlık ve dehşet sahnelerinde Benedek'in yarattığı hava öğmeğe değer.

Cemiyette küçük insan, silik insan olmanın yarattığı aşağılık duygusundan meydana gelen sivrilme arzusu Johnny'nin çaldığı motosiklet kupasında sembolleşiyor. Johnny rolünde Marlon Brando'nun her zamanki gibi rahatlık ve başarıyla oynadığım tahmin etmek güç değil. Marlon Brando Johnny'nin iç duygularım, komplekslerini, arzularını mükemmel aksettiriyor. Hayretten büyümüş gözlerle hadiseleri seyreden, akıp gidenlere kendim kaptıran kasabalı kız rolünde Mary Murphy ve kasabanın çaresiz kalan' polis amiri rolünde Robert Keith'in başarıları da kaydedilmelidir.

"Kanlı Hücum" Amerikan cemiyetinin bir çok aksak noktalarına kuvvetle parmağını basıyor. Enerjileri doğru yola sevkedilmemiş başıboş bir gençliğin yaratacağı tehlike diğerlerine göre daha cüretle incelenmiş. Amerikan demokrasi anlayışı, terbiye sistemlerine de dokunulmuş.

Kanlı hücum görülmesi gereken güzel bir film. Bu gibi meseleleri nadiren ele almağa cesaret eden Hollywood'da çevrildiği de düşünülürse değeri bir kat daha artar.

T I B

Hekimlik

İhtisas

Tarih tetkik edilecek olursa hekimin yetişme tarzının değişmediği görülür. Hekim önce tabiat bilgilerini, sonra tecrübeli bir meslekdaşının nezaretinde, hasta yatağının başında, hastalıkları tetkik eder ve öğrenir. Kendinden önce yetişmiş ve gelişmiş olanların çalışmalarını ve eserlerini gözden geçirir. Sonra öğrendikleri kontrol edilir. Yazılı ve sözlü imtihandan geçer. Vereceği cevaplar yeterli ise hekimlik sanatını icraya izin verilir. Bundan sonra da ihtisas gelir. Tabible cerrah çok eskiden birbirinden ayrılmıştır. İhtisasın daha ince dallara ayrılması on dokuzuncu yüzyılda başlamıştır. 25 yıl öncesine kadar bütün hekimler hemen hemen hep şu yukardaki formasyonları ikmal etmişlerdir. Hep aynı kurslara devam etmişler, aynı kitapları okumuşlar, aynı düden konuşmuşlardır. Yalnız bazı hekimler konsültasyon hekimi olarak özel bir sahada yüksek kabiliyetleri yahut karakterleri bakımından yardımlarına ihtiyaç duyulan bir durum almışlardır. Asıl ihtisas; 1870 yılarına doğru bakteriyolojinin ve biraz sonra da radyolojinin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu iki ihtisas hasta yatağından uzakta gelişmiş, özel etüdlere, pahalı aletlere, laboratuvarlara veya ayrı binalara ihtiyaç göstermiştir. İhtisaslar; yeni aletler, yeni muayene metodları ve teşhis vasıtaları ile gittikçe çoğalmaktadır. Biz modern hekimliğin ilk yüz yılının sonlarına ulaşmış bulunmaktayız. Bugün, yalnız pratisyen hekim bütün bu bilgilerin hepsini bir arada kullanmakta ve bunları elde edebilmek için de uzun ve dağınık etüdler yapmaktadır. Hekimlerin arasında en çok çalışan, en iyi yetişen ve en az para kazanan bu pratisyen hekimdir. Onun yaşama şartları çok zordur. Yalnız o, hekimlik üzerinde hala genel bir bilgiye sahip olan kimsedir. Özel bir ihtisas şubesiyle uğraşan kimse bütün zamanım bu konuya ayırabilir. Hekimlikte ihtisasın bütün avantajı budur. Mütehassıs kendi şubesinin içine girmiyen hastalıklarla da uğraşabilir. Literatürü pratisyenden daha iyi tetkik eder. Aynı konuyla uğraşan başkalarıyla görüş ve bilgi değişimi yapar. Mütehassıs; çok dar bir sahada çalışan hekim demektir.

Gençlik hastalıkları

Hekimlikte ihtisas bölümleri şakuli ve ufki olabilir. Şakuli olanında mütehassıs bir organa meselâ göze, kulağa, kalbe yahut bir sisteme, ürojenital cihaza, sinir sistemine veya bir dokuya, mesela deriye, yahut bir hastalığa: tüberküloza, sifilize, kansere kendini verir. Ufki olan ihtisasta ise hekim; hayatın bir dönemindeki hastalıkları tetkik eder. Çocuk hastalıklarım (Pediatrie) veya ihtiyarlık hastalıklarım (geriatrie) ele alır. Gençlik hastalıkları ise yeniden yeniye tetkik edilmeğe başlanmıştır. Hayatın bu devresinde hastalıklar nadirdir. Karakterleri başka türlüdür. Zamanında tanınmaları ve müessir bir tedaviye alınmaları lâzımdır. Genç adamın patolojik tezahürleri bugün özel bir ihtisas halinde toplanmaktadır. Buna da "ephebiatrie" deniliyor. Yunan tarihinde "ephebe" askerlik cağına gelmiş 18 yaşındaki kimse demektir. Bir yandan da felsefe akademilerine ve "gymnasium" lara devam eden gençlere bu İsim verilmektedir. Özet olarak o devrin gençleri bu isimle anılmaktadır. Şu halde ephebiatrie denilince 18-25 yaşlar arasındaki askerlik hizmetine yararlı gençlerin hastalıklarıyla mefgul olan ihtisas şubesi anlaşılacaktur. Ephehe hayatin eşiğindedir. Çocukluktan sıyrılmıştır. Bunaklık çağından uzaklardadır. İlk 18 yılda yani Çocukluk, olgunluk ve gençlik çağında dışardan karbonhidrat, protein, yağ, maden tuzluları almış ve öbür canlılardan birçok noktalardan farklı bir organizmaya sahip olmuştur. Dışardan birçok empresyonlar tesbit etmiş, birçok tecrübeler edinmiş ve bu deneylerle karakterini kurmuştur. Sonradan kullanacağı birçok bilgileri de kazanmıştır. Beden yapısı tamamlanmıştır. Artık ne daha uzayacak ve büyüyecek, ne de daha kuvvetlenecektir. Karakterinin de ana hatları değişmiyecektir. Bilgileri daha da artacak fakat esaslı değişiklikler göstermeyecektir. Ephebe; hayatın en güzel, en parlak dönemini yaşamaktadır. Varlığının küçük bi süresinde imkanların tepesindedi. Beden kudretleri en üstün durumdadır. Bu devreden sonra ne daha keskin zekâlı, ne de daha hassas olacaktır. Bütün atletizm rekorları 18-25 yaşlar arasında başarılır. Avantür *ve* cüretin zaferleri, en güzel müzik bu hışlan, en lirik parçalar bu yaşlardaki gençlerin işidir. Ephebiatrife'nin uğraştığı hastalıklar; bu yaşın fizik ve ruhi özelliklerine, reaksiyonlarına uyarak büsbütün başka karakterler alırlar. Gençlik sergüzeştle çağı demektir. O zamana kadar himaye edilen sevk ve idare edilen geni adam hayat yolunda yalnız başına yürümeğe başlar. Aşılacak tehlikeler, yenilecek zorluklar arar. Mücadelecidir. Kudretlerine güvenmektedir. Yenilgeleri tadmamıştır. Her şeye muhaliftir. Onca tahammülün manası haksızlığı kabul etmektir. Kaybedilmiş davaları destekler. Mazeret olarak da hakim fikirleri yıkmak lazım geldiğini ileri sürer. Cüretkar hareketler ve zorluklan yenme teşebbüsleri ile, güzel söz söyleme ve nükte gösterileriyle, giyinişte ve hareketlerde basitlik ve değişiklikle şahsiyetini belirtmek, arkadaşlarının takdirini kazanmak, onların nazarında kendini haklı çıkarmak ister.

Tehlikeli hareketler yapan sporcu kızlar

Gençlerin korkusu yoktur

Gençte iskelet

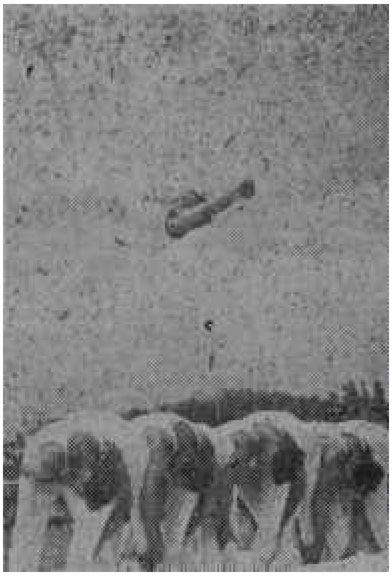
Fizik bakımdan epheb'in iskeleti ne çocuğa, ne de yaşlı adama benzer. O zamana kadar gelişmeye müsait, segmanter bölümler arzeder, kemikler artık bir bütün haline gelmiştir. Kemiklerin uç kısımlarına *ya*kın yerlerde bulunan, kemikleşmeyi ve fazla kanlandığı için kemiklerin uzamasını temin eden bölgeler ortadan kalkmıştır. Çocuklarda bu kısumlar travmaların ve iskelet hastalıklarının yerleştiği yerlerdir. Demekki, genç adamda kemikler teşekküllerini ve gelişmelerini ikmal etmemektedirler. Bununla beraber daha yıllarca elastikiyetlerini ve kanlanma kabiliyetterini, çocuklardaki gibi, muhafaza edeceklerdir. Bu elastikiyet ge

adamın kemiklerinin kırılmadan yay gibi bükülmesini temin eder. Çocukta ve ihtiyarda kırıklar yapacak şiddetli zorlamalar bile genç adamda ancak bir çıkma veya mafsal çevresindeki bağlarda kopma ile savuşturulabilir. Onun için 20-25 yaş arasındaki gençlerde dirsek, kalça, diz, topuk çıkmaları ve dizlokasyonları diğer yaşlardakinden daha çoktur. Diz ekleminin içindeki menisk dediğimiz kıkırdak parçalarının kopması ve ezilmesi de gençlerde çok görülür. Hizmete yeni alınan askerlerde görülen bir hastalık ta tamamen "ephepiatrie" sahasına girmektedir. Bu erkekler henüz yeteri kadar yürüme egzersizleri yapmamışlardır. İskeletlerinin vaskülarizasyonu ve gelişmesi de tamamlanmak üzeredir. Uzun bir yürüyüşten sonra ayak kemiklerinken ikinci ve üçüncü metatars dediklerimizde kendiliğinden kırıklar teşekkül eder. Ephebe'de kemiklere fazla kan gitmesi yaşlılara nazaran kan yolundan gelen bakteri intanlarının buralarda yerleşmesini daha müsaid kılar.

Ephebe yalnız başına

Baba ocağının çatısı altında ailenin sevgi ve şefkati arasında, kendini okuduğu romanların kahramanları sanarak yetişen ve öz varlığını herşeyin üstünde tutan delikanlının bundan sonraki hastalıklarının bir kısmıbirözellik taşımaz. Ancak maruz kaldığı travmaların doğurduğu genel oaylardır. O zamana kadar varlığınaaid hadiseler ve tecrübeler kapalı ve muhafazalı bir yerde cereyan etmişti. Artık hürdür, fakat himayesizdir. Kâinatı tetkike başlamıştır. Yolunun üzerinde ruhi sergüzeştler, azan talihsizlikler, aşklar onubeklemektedir.Gözünde kendi varlığı dokunulmaz bir mahiyet taşımaktadır. Fakat birdenbire atıldığı hayat kasırgasının içinde, kendini yine herşeyden önemli sayan birçok "ego"lar karşılaşacaktır, bunlarla çarpışacaktır. Bu şoklardan biraz sarsılmış, biraz ölgün, biraz kirlenmiş çıacaktır. "Ben", bu çarpışmadan belki de kurtulacaktır. Biraz pürüzleri düzelecek, çıkıntıları silinecek, köşeleri yuvarlaklaşacaktır. Bazan muvakkaten mücadeleden çekilehadiselere uyacak, daha sonra daha mütekâmil ve bütün bir şekilde yeniden ortaya çıkacaktır. Ama mücadeleden onulmaz yaralarla ayrılması ve kendi eksiklerini gizlemek için bir maske arkasına gizlenmesi de mümkündür.

Bu suretle bir sürü fonksiyonel bozukluk; histerik paraliziler, karın ağrıları, bayılmalar, ağlamalar, intiharlar, iğne yutmalar, susmalar, konuşmamalar kendini gösterecektir. Bu hallere daha çok genç kadında rastlanır. Genç kız hayat denizinde yüzmeye başlamış ve suyu biraz soğuk bulmuştur. Şu halde ephebe'de yaralarına ve bunlardan doğan hastalıklarına da çok tesadüf eder demek lazımdır. Bazı kazalarda

Spor ve heyecan
Şahsiyeti tamamlar

bilhassa gençliğin rolü vardır. Motosiklete binenlerde, bacaktaki tibya dediğimiz kemiğin kırıkları (bumper fracture), yarış otomobili kullananlarda dirsek arızaları (sport car fracture) sık sık görülen ve ephebiatrie'-yi ilgilendiren olaylardır. Askerlik hayatının doğurduğu sıkı ve şiddetli eforlar o zamana kadar gizli kalmış olan konjenital bozuklukların ortaya çıkmasına sebeb olur. Bunlarla ephebiatrie sahasına giren hadiselerdir. Fıtıkların çoğu, kuyruk sokumu hizasında dermoid kistler, boyunda branşiyomlar bu arada sayılabilir. Ephebiatrie sahasına giren daha birçok hastalıklar vardır. Stress'ler bunların başında gelir. Delikanlı zor ve yorucu işler karşısındadır. Birçok organlarda bu stress'ler yani zorlamalar çeşitli tezahürler gösterirler. Böylece ortaya kalp ve iç salgı alanında belirtiler veren bir takım hastalıklar çıkar. Boyundaki tiroid bezesinin fazla çalışmasından ileri gelen BasedoW hastalığını, bu arada sayabiliriz. Tümörler delikanlılık çağında pek görülmez. Yalnız Hodgkin hastalığı dediğimiz korkunç bir dert gençlere ve bilhassa erkeklere musallat olur. Yine seminom denilen testis urları da gençlerde daha çok görülür. Delikanlılık çağında rektum kanserlerine sık raslanır. Genç kadın larda bu yaşlarda meme kanserleri çoktur.

Özet

Gençliğe pek güvenmemek lazım geldiği anlaşılıyor. O yaşın da kendine göre önemli arızaları ve hastalıkları var. Delikanlının şahsiyeti çiftleşmemelidir. Benliği, "ego" su kendinden yirmi metre ilerde burnu havada, göğsü dik yürümemelidir. Mümkünse o benlik yanında veya gerisinde durmalıdır. Çünkü genç adam da hastalıklara, sıkıntılara, yorgunluklara zorlamalara, moral kırıklıklarına uğrayacak, şansı her saman yolunda gitmiyecek, üzülecek ve çökecektir. Ağabeyleri onun geçtiği yollardan kirlenmeden geçmesini bilmişlerdir. Onunsa henüz ne olacağı belli değildir. Bir müddet mücadeleden sonra histerik kadınlara dönebilir.

Dr. E. E.

E D E B İ Y A T

Hikayecilik

Sait Faik Armağanı

Edebiyat armağanları bu yıl, geçen seneye nazaran bilhassa sanat çevrelerinde daha çok ilgi toplamış gibi görünüyor. Ocak ayı içinde verilen Varlık Roman Armağanı'ndan sonra - buarmağanı Yaşar Kemal'in İnce Memed'i kazanmıştı. Yeditepe Şiir Armağanı verilmişti. Bu armağanı Fazıl Hüsnü Dağlarcanın Asu adlı şiir kitabı kazanmıştı -, Bunlardan sonra bütün dikkat, Saik Faik Hikaye Armağanı'na çevrilmişti. Geçen yıl bu armağan Sabahaddin Kudret ile Haldun Taner arasında paylaşılmıştı. Bu paylaşma ve Jürinin kararı bir takım tartışmalara yol açmış, bir takım dedikodular, dergi ve gazete sütunlarına kadar aksetmişti.

Bu yıl başından itibaren, muhtelif dergi ve gazetelerde yapılan soruşturmalarla, sanatçıların armağanlar hakkındaki kanaatleri soruluyor, kazanacak eserler üzerinde bir takım tahminler yürütülüyordu. Aslına bakılacak olursa, bu soruşturmalar daha ziyade bir zemin hazırlama gayesi de güdüyordu. Umumi hatları itibariyle çeşitli sanat anlayışlarım benimseyen gruplar, kendilerine en yakın görünen eserin kazanması gerektiğini ileri sürüyorlardı. Bu arada kulis arası faaliyetler de görülmüyor değildi. Her grup, her ihtimale karşı, kendi tuttuğu eserin kaybedebileceğini düşünerek, "her ne kadar kazanması gereken eser şu ise de. bu jüriden böyle isabetli bir karar beklenemez" gibilerden, jüriye karşı güvensizlik beslediğini önceden belirtiyordu.

Sait Faik Hikâye Armağanından önce verilmiş iki armağandan yalnız Varlık Roman Armağanını kazanan İnce Memed, itiraza .uğramamıştı. Jüri'nin bu esere büyük çoğunlukla oy vermesi, umumi bir memnuniyetle karşılanmış, tasvib görmüştü. Ama Yeditepe Şiir Armağanı böyle olmamıştı. Bilhassa bu armağana eserleriyle katılmış olan bazı şairler, neticeden sonra, Jürinin kifayetsizliğini. ehliyetsizliğini, kendi eserleri hakkında fikir yürütemiyeceklerini ileri sürüyorlar ve esasen Asu'nun kazanacağının daha Önceden bilindiğini iddia etmek suretiyle, imkanları ölçüsünde, ortalığı bulandırmaya uğraşıyorlardı. Halbuki aynı jüri'nin geçen yıl seçtiği eser itiraza uğramamış, Jürinin ehliyetsizliğinden bahsedilme misti.

Sait Faik Hikâye Armağanı üzerindeki tahminlerle birlikte ve bunun yanısıra, sanat çevrelerindeki fısıltı gazetesi de bu yolda faaliyetine devam etmekte idi. Bu yıl armağana katılan eserlerin hemen tamamı, genç nesil hikayecilerine aitti. Armağana şu eserler giriyordu:

Yenilik Yayınlarından: Tahsin Haney Yaşamalı; Zeyyat Selimoğlu, Kavganın Sonu ve Başı; S. H. D. yayınları: Umran Nazif, Tepedeki Ev; Tarık Dursun K., Hasangiller; Yeditepe Yayınları: Fakir Baykurt, Çilli; Burhan Arpad, Dolayısiyle; Varlık Yayınları: Faik Baysal, Perşembe Adası; Necati Cumalı, Yalnız Kadın; Ahmed Hamdi Tanpınar, Yaz Yağmuru; Türk Sanatı Yayınları: Celaleddin Kişmir, Peynir Gemisi. (Bu kitap, armağana en son olarak adaylığım koymuştur).

Bu kitaplardan, Tepedeki Ev'le, Yaz Yağmuru, yazarlarının isteği üzerine yarışma dışı bırakılmışlardı.

Armağana katılan öbür kitapların çoğu armağan kazanabilecek ehemmiyet ve kuvvette değillerdi. Sanat çevrelerinde de bu mevzuda tam bir kanaat birliği olduğu görülüyordu. Eserlerden bilhassa ikisi üzerinde duruluyordu. Tahsin Yücel'in Haney Yaşamalı'sı ile Tarık Dursun K. nın Hasangiller'i. Necati Cumalının Yalnız Kadın'ına büyük bir şans verilmemekle beraber, üçüncü plânda adı geçiyordu. Favori olan bu iki eserdi. Gerçekten de, Tahsin Yücel ile Tarık Dursun K, 20-25 yaşları arasında en genç hikayecilerimizdendiler. Buna rağmen, kısa zamanda dikkati üzerlerine çekmişlerdi. Daha şimdiden, belirli bir şahsiyetleri olduğu görülüyor, hikâye alanında adları geçiyordu. Tahsin Yücel, tercümeleriyle de dikkati çekmişti. Tank Dursun K. da, konularını küçük ve basit insanların hayatından alması, hareketli, oynak, sürükleyici bir dile sahip olması ile beliriyordu. Sanatçıların mühim bir kısmı, armağanın Tarık Dursun K. ya verilmesi gerektiği kanaatindeydiler. Çekişmenin bu iki genç hikayecinin eseri arasında olacağı ileri sürülüyor ve hattâ, geçen yıl olduğu gibi, armağanın bölüştürülmesi ihtimalinden bahsediliyordu. Bilhassa Ankara sanat çevrelerinde Hasangiller'in kazanması isteğinin ağır bastığı görülüyordu.

Jüri

Bu yılki Sait Faik Hikaye Armağanı jürisini teşkil eden üyeler şunlardı: Nurullah Ataç, Suut Kemal Yetkin, Sabri Esat Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır, Ziya Osman Saba, Muhtar Körükçü, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Külebi, Hikmet Dizdaroğlu, Sabahaddin Kudret Aksal.

Bir kışım sanat çevreleri, jüriyi teşkil eden üyelerin sanat anlayışlarını gözönünde tutarak, Tahsin Yücel'i bu işde daha şanslı görüyorlardı. Zira Tahsin Yücelin hikayelerinde acı bir realizmden çok duygulu bir hava hakimdi. Dili daha "edebli" idi. Realiteyi kendi süzgecinden geçirdikten sonra, veriyordu ve psikolojik temayülleri ihmal etmiyordu. Tarık Dursun K. ise daha atak bir dili ve konuyu cesaretle işleyişi terem ediyordu.

Ortada gözle görülen bir hakikat vardı: O da, 1955 yılı içinde çıkan hikâye kitapları arasında, bu iki kitap - Haney Yaşamalı ve Hasangiller - önde geliyordu. Birinden birini tercih oldukça güç bir işti.

Jüri'nin toplanan oyları açılınca netice daha ilk turda belli olmuştu. Tahsin Yücel'in "Haney Yaşamalı"sı. sekiz oyla ve büyük bir çoğunlukla Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanmıştı. Bu vaziyet karşısında ikinci tura ihtiyaç kalmamıştı. Haney Yaşamalı'nın armağan kazanması ise, bir sürpriz değildi. Çünki, favori eserlerdendi. Ama bu kadar büyük bir çoğunlukla ve daha ilk turda kazanacağı pek umulmuyordu. Asıl sürpriz, armağana Haney Yaşamalı kadar şanslı görünen Hasangiller'in tek oy alamamasıydı. İşte bu hile umulmuyordu. Bundan da büyük sürpriz, Burhan Arpad'ın "Dolayısiyle" adlı kitabının bir oy almasıydı Halbuki, bu kitabın hiç bir sanat çevresinde "esamisi" okunmuyordu. Geriye kalan oylardan ikisini de Necati Cumalı'nın Yalnız Kadın'ı almıştı. Necati Cumalı'nın, bu yıl için de bu üçüncü mağlubiyeti oluyordu.

Tahsin Yücel'in armağan kazanmış olması öyle görünüyor ki, gene bir takım tartışmalara yol açacak ve en çok Yaşar Nabi Nayır'ın başı ağrıyacaktır.

Tahsin Yücel hemen hemen Yaşar Nabi'nin sağ kolu durumundaydı. Bu çok tercümesi Varlık Yayınları arasında yayınlanmıştı. Son aylarda Varlık Dergisinde de "Dergiler ve Gazeteler arasında" sayfasını Tahsin Yücel hazırlıyor, derginin görüşünü açıklıyor ve cevapları o veriyordu Tabiatıyla, Tahsin Yücel'in hikaye kitabının armağan kazanması şöhretini dolayısıyla da Varlık Yayınlarının satışını sağlıyacaktı. Bütün kitapları Varlık Yayınları arasında Hakan Tahsin Yücel'in bu kitabının yenilik Yayınları arasında çıkaran olması biraz manâlıydı. Bu suret Varlık Yayınları arasında çıkarılmamakla - armağan kazanacağı muhakkak olduğuna göre - muhtemelen bazı dedikoduların da önüne geçilmeye bulunulacaktı.

M U S İ K İ

Sanatkarlar

Bir misafir

Geçen hafta Ankara'da bir Amerikan piyanisti, bize has bir takım müşkülat içinde bocalamaktaydı. Genç yaşına rağmen isim sahibi bir sanatkardı. Amerika içi ve dışındaki konserleriyle kendine dünya çapında bir şöhret sağlamış, "Amerika'nın musiki elçisi" diye anılmaya başlanmıştı. Son aylar zarfında yayınlanan bir plağı (Westminster üstüne Clementi sonatları) övücü tenkidler kazanmış, hatta birçok münekkit, Vladimir Horowitz gibi bir piyanistin aynı sıralarda piyasaya verilen Clementi icralarını onunkiyle kıyas etmişler ve daha üstün bulmuşlardı. Horowitz Ankara'ya uğrasa yer yerinden oynardı. Halbuki bu genç hanımın bu taraflara geldiğinden pek kimsenin haberi vardı. Ankaralılar da kendisini pek iyi tanırlardı. İsmi Vera Franceschi idi. Birkaç ay önce burada bir konser vermişti. Türkleri çok severdi; Türkiyede çalmayı zevk sayıyordu. Ankara Filarmoni Derneği'nin davetini kabul etmiş, bir iki hafta önce New York'tan yola çıkmış, uğradığı bir iki şe--irde (son olarak Napoli'de Scarlatti Orkestrasıyla beraber) konser veriliş ve işte varmıştı Türkiye başkentine... Mühim bir tasavvuru da var-Gian-Carlo Menotti'nin Piyano Konsertosunu Türkiyede ilk defa o-rak icra etmek..

Vera Franceschi

Ne umdu, ne buldu !.

konser vereceğini halka duyurmak için hemen hiçbir faaliyet göstermemişti. İlgili bir iki gazeteci, havadisi Amerikan Sefareti kanalıyla tesadüfen öğrenmişlerdi. Zira piyanistin ziyareti, Amerikan Dışişleri Bakanlığıyla alakalı bir teşebbüse bağlı olmadığından Kültür Ataşeliğince resmen bir faaliyet göstermek gerekmiyordu.

Mesele bundan ibaret değildi. Konsertoda Miss Franceschi'ye refakat edecek Cumhurbaşkanlığı Orkestrasını Richard Engelbrecht'in idare etmesi gerekecekti. Herr Engelbrecht ise ne liyakatte bir şef olduğunu bundan önceki konserlerinde göstermişti. Üstelik, Menotti konsertosunun partisyonunu görmemişti bile.. Akla, bu bestekarın musikisiyle daha fazla yakınlığı olan, orkestra idaresindeki başarısı da şüphesiz ki Herr Engelbrecht'inkinden üstün, başka bir iki isim akla gelebilirdi. Meselâ Ulvi Cemal Erkin bu konsertoyu tanıyordu. Çift piyano versiyonu halinde çalmıştı. Fakat orkestranın akıl ermez iç politikası, Erkin'in bu konseri - hiç olmazsa kısmen - idare etmesine imkan verir miydi? Zira bilinmekteydi ki Cumhurbaşkanlığı Orkestrası idarecileri için mühim olan, hiçbir zaman bir konserin başarısı değildir. Diğer taraftan bizzat Menotti'nin, sırf konsertosunun Türkiyedeki ilk çalınışında hazır bulunmak için, Ankara'ya gelmesi ihtimal dahilindeydi. Bu durum karşısında, bir "felakete" meydan vermemek için belki de bu güzel fırsat tepilecek, konserto programdan çıkartılacak, geriye sadece Beethoven'in üçüncü konsertosu bırakılacaktı. Bu hiç de temenni edilmeyen bir çareydi ve son dakika şaşkınlığı içinde durumu kurtarmak için bu tedbire başvurulduğu takdirde orkestra, zemini kendiliğinden hazırlanmış bir işi baltalamış olacaktı. Hadiselerin ne şekilde tecelli edeceğini salı akşamı opera salonunda göreceğiz.

Konserler

Kuruyan bir ağaç

Filarmoni'nin geçen cumartesi günkü konseri, ne program ve ne de icra bakımından üstünde durulmağa değmez bir hadiseydi. Zaten gitgide kötüleşen orkestra konserleri artık dinleyici için hiçbir cazibe arzetmemeğe başlamıştı. Halkın gözünden artık tamamen düşmüş bir orkestra ancak harikalar yaratmak suretiyle yeniden alâka toplayabilirdi. Nitekim geçen cumartesi günü opera salonunun nihayet dörtte biri dolmuştu. Uzun zaman var ki Ankarada dinleyicisi bu kadar az bir konser verilmemişti.

Fakat bu konser, iki meseleye tekrar temas etme fırsatını verdiği için aksettirilmeğe lâyık sayılabilirdi. Birincisi mahut şef meselesi idi. Bir

Robert Lawrence

Sabrı tükendi

müddettir birbirinden beceriksiz şefler angaje eden Güzel Sanatlar Umum Müdürlüğü bu defa da Richard Engelbrecht adlı, adı sam meçhul, fakat seviyesi bizce malum, bir sıra şefini davet etmiş, diğer taraftan da orkestraya gerçekten kalkındırabilecek bir Amerikalı şefi - Robert Lawrence - kontratı imzalamamakla akıllara durgunluk veren bir kayıtsızlık ve hareketsizlik neticesi geciktirerek elden kaçırmıştı. Robert Lawrence, Milli Eğitim Bakanlığının bu Umum Müdürlüğüne geçen aylar zarfında kontrat akdi için defalarca mühlet vermiş, fakat eninde sonunda başka bir angajmanı kabule mecbur kalmıştı. Bu demekti ki, Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının şef davası gene halledilememiş, gelecek mevsim orkestrayı kimin idare edeceği gene belli olmamıştı.

İkinci mesele - daha az vahim könserin solisti Ulvi Yücelen'di. Bundan önce çeşitli fırsatlar, Yücelen'in oda musikisinde bir kıymet olduğunu göstermiştir. Umarız ki genç viyolonist cumartesi günü Mozart'la kousertosunu (Re Majör, K. 218) çaldıktan sonra, konserto solisti olma hevesinin yersizliğine kendisi de kanaat getirmiştir. Oda musikisi icracılığı ile konserto solistliği arasında, her şeyden önce sanatkârın musiki mizaciyle alakalı farklar vardır. Bu farkları Yücelen ibzzat göMlnösiss daha tedbirli hareket etmiş büyük viyolonistlerden örnek alabilir. Bugün Rolsman, Kolisch veya Mann isimler ri, Brahms veya Çaykovski konsertolarının üstün icracıları olarak değil, fakat Budapeşte, Pro Arte ve Juilliard kuartetlerinin birinci kemanları olarak tanınmıştır. Buna mukabil Stern, Heifetz veya Menuhin

kuartetleri diye bir şey duyulmamıştır. Helikon Kuarteti' nin birinci keman mevkiini liyakatle dolduran Ulvi Yücelen, gayretlerini musiki icrası sanatının hangi dalına inhisar ettirmesi gerektiği hususunda artık doğru bir karar vermelidir.

Bestekarlar

Verdi'nin göz yaşları

Geçen hafta Büyük Sinema'da sanatkar hayatlarına dair filmlerin en kötülerinden biri "Unutulmaz Melodiler", seyirciler arasındaki ana ve babalara şu nasihati ısrarla tekrarlar gibiydi: "Çocuklarınızı sakın bestekar yapmayınız."

"Bir sanatkarın gıdası ızdıraptır" diyen beylik bir felsefeden hareket ettikleri anlaşılan prodüktör ve senaryo muharrirleri ünlü' İtalyan Wagner'in tabiriyle - "lâternacısı" Giuseppe Verdi'nin hayatındaki acıklı hadiseleri son haddine kadar istismar etmişler, elde ettiklerini yeter bulmayınca da değiştirmişlerdi. Neticede, yürekler parçalamakta birbirleriyle yarış eden hadiseler ardarda sıralanıyordu: yoksulluk içinde kıvranan bestekar; alacaklılar kapıya dayanmış; karısı aile mücevherlerini satmağa gidiyor ve rehinciden dönerken - hava da yağmurlu tabii - sokakta düşüp bayılıyor; kocasının ilk operasının oynandığı gece çocuğu ölüyor; emprezaryo Merelli - aslında Verdi'ye çok yardımı dokunmuş bir zattır, fakat burada film gereklerine uymak için bir "kötü adam" olarak gösterilmesi tercih edilmiştir - bestekâra bir komik opera yazmasını teklif ediyor; ama onun kalbi daha çok melodramlarla birliktir; ama kabul ediyor; ilk temsil gecesi karısı evde, hasta yatağındadır; ağlıyor; yanında babası var; o da ağlıyor; temsil fiyaskoyla neticeleniyor; Verdi bitkin bir halde eve dönüyor ve karısını can verir buluyor; hava gene yağmurludur; derken sıra Nabucco'ya geliyor ve bu opera İtalyan gençliğine bir siyasi nutuk gibi tesir ediyor; ortaya bir de soprano - Giseppina Strepponi - çıkıyor; Verdi ona âşık oluyor, o da Verdi'ye.. Fakat evlenmemeleri lâzımdır; zira sopranonun çocuğu olamayacaktır; sabık kayınpeder müdahale ediyor; "Kamelyalı Kadın" vari sahneler cereyan etmeğe başlıyor... Bütün bu hadiseler, Verdi'nin operalarından alınmış parçalarla meydana getirilen bir fon musikisi içinde cereyan ediyor ve tuhaftır - bu musiki, filmin koyu melodram havasına pek yaraşıyor.

Her haliyle "Verdi" filmi, Akdeniz'in kuzey-batısında değil de güney doğusundaki bir memlekette çevrilmiş hissini veriyor. Gözler ve kulaklar Yusuf Vehbi'nin suratım veya Abdülvehab'ın feryadım arıyor. Fakat İtalya olsun, Mısır olsun - Akdeniz her zaman o ıslah olmaz Akdenizdir. Bu filmi yapan İtalyan prodüktörleri anlaşılıyor ki tek bir şeyi göz önünde tutmuşlardır: dünyanın bu taraflarındaki insanların gözyaşı guddelerini harekete getirmek suretiyle kasaları doldurmak..

Belki de filmin sadece opera sahnelerini birleştirip bir şort olarak oynatmak daha yerinde olurdu. Fakat bu herhalde Büyük Sinemada olmazdı. Zira sinemanın makinisti fırsat buldukça opera kısımlarım makaslıyordu. Zaten tenor Mario del Monaco ile bariton Tito Gobbi bu film için belki de hayatlarının en kötü icralarım çıkarmışlardı. Del Monaco'nun Othello'su olabileceği kadar ifadesiz ve madeni bir soğuklukta, Alfredo'su ise entonasyon bozukluklarından muzdaripti. Gobbi, Rigoletto'da çok iyiydi; fakat II Trovatore'de aynı derde deva aramaktaydı. Keza, Traviata'daki isimsiz soprano da...

S P O R

Futbol

Milli maç

Sabahın erken saatlerinde Mithatpaşa Stadının yolunu tutan meraklılar, her şeye rağmen Milli Takımımızdan bir şeyler yapmasını bekliyorlardı. Milli Takımımız iyi teşkil edilmediğini, futbolcularımızın - en şöhretlileri dahil - formdan uzak olduğum ve iş görebilecek futbolcuların milli kadro haricinde bırakıldığını biliyorlardı. Hattâ tek seçici Eşfak Aykaç'ın lüzumsuz müdafaa taktiğinde ısrar etiği de meçhul değildi. Buna rağmen, yine de birşeyler bekliyorlardı.

Gönül bu.. Neler istemez, neleri arzulamazdı ki? Vakıa Milli Takımımız işi biraz sıkı tutabilse, Macar maçındaki oyunlarının yarsını oynayabilseydi, pekala bir galibiyet elde ederdi. Çünkü ne Brezilyalılar, ne de Milli Takımımız, doksan dakikalık zaman içerisinde göz dolduran bir tek hareket yapmadılar. Vasatın altında geçen müsabakanın yegane heyecanı milli bir hava içersinde oynanmış, olmasından idi. Doğrusu istenirse, tek seçicinin teşkil ettiği takımla "Meşhur taktiğini" hiç kimse tbağdaştıramadı.

Maçın cereyanı

Mütad seramoniden sonra oyuna Brezilyalıların vuruşu ile başlandı. İlk dakikadan itibaren yerden kısa paslı ve bol deplasmanlı oyunları ile müdafaamızı zorlayan misafirler, forvetlerinin şüt atma kabiliyetinden mahrum bulunması sebebiyle, elde ettikleri fırsatlardan faydalanamadılar.

Bu baskı 14 üncü dakikaya kadar devam etti. Bu arada, Didi'nin uzattığı pası ceza çizgisi dışında yakalayan santrfor Alvaro, ani bir sütle topu kaleye havale ettiyse de Şükrü, yerinde bir müdahale ile bu tehlikeye bertaraf etti.

Bu ciddi tehlikenin atlatılışından sonra aradan henüz dört dakika geçinişti ki, Brezilyalılar hiç beklenmedik bir zamanda, sahadan galip ayrılmalarını temin eden oyunun yegane golünü attılar. 19 uncu dakikada sağ bek Djalma Santos, ileriye kayarak Basri'yi çalımla geçti ve ortalamakla şüt atmak arasında kaleye havale ettiği top, Şükrünün üzerinden yarı filelere takılıverdi.

Mevsimsiz golden sonra her iki taraf birden duraladı ve ilk devre gittikçe ağırlaşan bir tempo ile sona erdi.

İkinci devreye her iki takım da tadilat yaparak çıktılar. Millî Takımımızda orta hafta aksayan Kadri çıkmış, yerine Seracettin alınmış ve sağ iç mevkiinde Aydemir'e şans verilmişti. Brezilyalılarda ise sağ açık ve sağ içe Valter, Sabara girmişlerdi. O şekilde yapılan tadilat, iyi bir netice verdi İlk devreye nisbetle daha düzgün oynayan Milli takımımız, eline geçirdiği muhtelif fırsatlardan faydalanamadı. Hücum hattında İsfendiyar ve Ercan zararsızdı. Fakat Lefter, Kadri ve M. Ali'yi sahada arayanlar dahi zor bulabildiler. Müdafaada ise Naci, Ahmet ve Basri kendilerine düşen vazifeyi fazlasıyla başardılar.

Türkiye - Brezilya

Arpa ekip darı biçilmez

Brezilyalılar bu devrede 1-0 lik galibiyete rızâ gösteren bir şekilde çalıştılar. Maçın hakemi İtalyan Marchetti'nin idaresi için "tatmin edici değildi" demek en müsamahalı hüküm olacaktır. N. S.

Brezilyalı futbolcular Divan otelinde

Güney Amerikalı turistler

Tenis

Davis Kupası

Geçen haftanın sonunda Ankara Tenis Kulübünde, Türkiye - Holландa Davis Kupası karşılaşmalarım seyretmeye gidenler kocaman bir levha gördüler. Bu levhada "kordiplomatik" yazılıydı. Çok kimse tenis karşılaşmalarında kordiplomatiğe ayrı yer tahsis edilmesini hayretle karşılamıştı. Bu şaşkınlık kordiplomatiğe ayrılan yerde, bu sıfata ancak yabancı bir memlekette bulundukları zaman sahip olabilecek hariciyecilerimizle onların "mânevi patron" u bir sabık bakam görünce büsbütün arttı. Alâka bu suretle kısa bir müddet için kordlardan tribüne kaydı. Zaten maçlar da meraklıları hayal kırıklığına uğratacak şekilde neticelendi. İlk gün Şefik Fenmen - Delmet karşılaşması zaman zaman heyecanlı safhalar geçirdi. Hollondalı 0-6, 6-3, 6-4, 8-6 ile maçı kazandı. Nazmi Bari - Muhunrlen karşılaşmasında tenisçimizin oyuna büyük bir azimle başladığı görüldü. Nitekim ilk seti de kazandı, fakat enerji ve azmini sonuna kadar muhafaza edemedi. Bu suretle birinci gün 2-0 aleyhimize kapandı.

İkinci gün yapılan çift karşılaşmalarda Türk tenisçileri pek az drivc vurdular. Sadece lob ve vole yapmaları bu maçı da kaybetmemize sebep oldu. Çok sert oynayan Hollan-

Kordiplomatiğin ismi ve cismi
Hangi memleketi temsil ediyorlar?

dalılara karşı yumuşak oynamak iyi netice vermemişti.

Üçüncü gün Nazmi Bari Delmet ile, Şefik Fenmen de Muhunrlen'le karşılaştı, iki müsabakayı da kaybettik. Bu suretle Davis Kupası Türkiye - Hollanda tenis karşılaşmaları 5-0 mağlubiyetimizle neticelendi.

Tek seçici

Doğrusu istenilirse kimse Hollandalılar karşısında bu kadar büyük bir başarısızlığa uğrıyacağımızı tahmin etmiyordu. Kazanacağımıza dair iddialara girenler bile vardı. En kötü netice olarak 2-3 lük bir skor düşünülüyordu. Fakat 5-0. Bu kimsenin aklından geçmiyordu. Maçların böyle bir fiyasko ile neticelenmesinin bütün mesuliyeti tek seçici Kerim Bükey'e yükleniyordu. Kerim Bükey takım teşkili ile yakından alakadar olamamıştır. İşleri antrenör Arbinson ile tenisçi Suat Baykurt'a havale etmişti. Seçme karşılaşmalarının programım da onlar hazırladılar. Seçmeler hâdisen ve dedikodulu geçti. Engin Balaş ve Cihat özgenel in takımdan çıkarılması, daha maçlar başlamadan Kerim Bükey aleyhine puanlar kaydedilmesine vesile oldu.

Seçtiği takım iyi bir netice alsaydı Kerim Bükey'in hataları üzerinde belki bu kadar durulmayacaktı. Galibiyetin sevinci bütün dedikoduları ve kızgınlıkları süpürecekti. Fakat ağır bir mağlubiyete uğramamız bütün tenkitlerin tek seciciye yağdırılmasına sebep oldu.

Güreş

Antrenör rekabeti

Geride bıraktığımız hafta içersinde antrenör Nuri Boytorun'un İtalya'dan yurda dönmesi spor siyaseti yapanların nazarlarını üzerinde toplamaya kâfi geldi. Bazı kimseler ısrarla milli takımımızı hazırlama va zifesinin Nuri Hocaya verilmesinin zaruri olduğunu söylüyorlardı. Hattâ federasyon da - tam kadro halinde - bu fikre iştirak ediyordu. Güreş Federasyonu Başkam Vehbi Emre Nuri Hocayla bir konuşma yaptı. Bu konuşmada Nuri Hocadan Dünya Güreş Festivaline ve Melburn olimpiyatlarına takımı hazırlamak için yardım istendi. Teklifin şekli Nuri Hocanın hoşuna gitmemişti. Çünkü, insiyatif Celal Atik'in elinde bulunacak Nuri Boytorun ise ona yardımcı olacaktı. 1948 Olimpiyatlarına takımı hazırlayan hocaya, yetiştirdiği bir güreşçiye müşavirlik etmek ağır gelmişti. Vakıa Nuri Hoca teklifi red ederken bu sebepleri ileriye sürmemişti. O diyordu ki: "Milli takımı Celal Atik, bugüne kadar içten gelen bir arzuyla ve feragatle hazırlamıştır. Bu çalışma her iki stilde Macarlarla yapılan müsabakalarda meyvalarını vermiştir. Ondan bu vazifenin alınarak bana verilmesi hem çalışmayı aksatır, hem de Celal gibi antrenör olmak istidadım gösteren bir kıymetin şevk ve gayretini kırar." Nuri Hocanın söyledikleri hakikaten makul ve doğruydu. Celal bu vadideki iddiasını ispat edebilmek için feragatle çalışıyordu, ondan bu vazifeyi almak hata olurdu. Ama Nuri Hocanın ona yardım etmemesi için ortada hiç bir sebep mevcut değildi. Nitekim Nuri Hoca konuşmanın sonunda Vehbi Emreye bu iş gururunu incitmeden halledilirse çalışacağım belirtmişti: "Ben vazife alırım, diyordu. Bu benim için bir şereftir. Fakat verilecek vazifenin bazı ölçüleri ihlal etmemesi ve benim durumuma uygun bir şekilde olması lâzımdır." Bu söz üzerine Federasyon Başkam ısrar edemedi. Çünkü Nuri Hoca 1948 olimpiyatlarına hazırladığı takımla dünyaya şöhret salmıştı. Vakıa ondan evvel de bu sporda başarılar kazanılmıştı ama bu birkaç şahsın kabiliyet ve çalışmaları saye sinde olmuştu. Takım halinde çalışma ve takım halinde başarıya ulaşma ancak Boytorun zamanında temin edilebilmişti. Şimdiki halde Nuri Hocanın 875 lira ücretle antrenör olarak angaje edildiği söylenmekte ise de, hocanın ileri koştuğu şartların Federasyon tarafından kabul edilip edilmediği bilinmemektedir.

Celal Atik
iddialı antrenör

Fakat her ne olursa olsun güreş gibi dünyaca tanınmış bir spor kolumuzun daha ehliyetli kimseler, tarafından hazırlanması ve 1948 Londra olimpiyatlarında aldığımız neticeyi almamız icap etmektedir. Bu bakımdan takımımızın hazırlanmasında alakalıların bu milli vazifeden herhangi bir sebeble kaçınmaları hiç de doğru değildir.

A T Ç I L I K

İzmir

Hadiseli hafta

Geçen hafta Şirinyer Hipodromunda vazife gören emniyet memurları cidden çok sıkıntılı anlar yaşadılar. Halk birbirini takip eden usulsüzlükler karsısında nihayet dayanamamış ve yarış idaresini protesto için, bağırıp çağırmaya başlamıştı. Protestocuların adedi birdenbire o kadar çoğalmıştı ki, emniyet memurları Hipodrom Müdürlüğü ile komiserlerin oturduğu kuleyi çeviren topluluğu dağıtabilmek için yardım istediler.

Hadise starterin safkan ingiliz taylarına mahsus koşuda W. Giraud'ya ait atların avanslı olarak kaçmasına müsaade etmesinden çıkmıştı. Starter Rauf Sarıtepe, bundan evvel de bu işin ehli olmadığını bir çok defo göstermişti. Fakat komiserler heyeti nedense her gün yükselen şikayetlere kulak tıkıyarak starterliğe ehliyetli bir kimseyi tayin etmeyi düşünmemişti. Böyle bir hadisenin patlak vereceğine dair bir çok emare vardı. Halk hemen hemen her yarışın startını gürültüyle protesto ediyor,, yarış mecmuaları starterin hatalarını saya saya' bitiremiyorlardı. Hadiseden bir gün evvel, üç 've daha yukarı yaştaki safkan İngilizlere mahsus bir koşuda, starter kırmızı bayrağı düşürmüş ve yarış sürprizli bir netice ile Server tarafından kazanılınca Komiserler Heyetine verdiği raporda startı vermediğini, jokeylerin "dön" emrine riayet etmiyerek yarıştıklarını ileri sürmüştü. Bu vaziyet karşısında nizamname hükümlerine uyularak, yarış tekrar ettirilmişti.

Pazar günü bu hadisenin dedikodusu ve münakaşaları devam ederken, iki yaşlı safkan ingiliz konusundaki hadise bardağı taşıran son damla oldu. Her şey starterin ve onu bu vazifeye tayin edenlerin aleyhine cereyan ediyordu. Yarış sahasına yeni alışan taylar bile adeta starteri zor duruma sokmak için söz birliği etmişlerdi. Bir türlü starta girmiyorlar, biri çıkarsa diğeri geri dönüyordu. Starter, sebep olduğu hadiseler yüzünden jokeylerin de itimadını kaybettiğinden, kimseye söz geçire-. miyordu. Esasen bu vazifeyi yapabilmesi için gereken tecrübe ve soğukkanlılıktan da mahrumdu. Sinir* leri de epey yıpranmış olmalı ki, W. Giraud'ya ait iki tay önde iken "yarışa başla" işareti olan kırmızı flamayı indiriverdi. Giraud'nun tayları 50 metre avansla kaçtılar ve tabii kolaylıkla kazandılar. Bu yarış üzerinde bahse giren seyircilerin ve yarış meraklılarının sabrı tükenmişti. Hakem kulesinde oturanlar hiç bir şey bilmiyorlar, hiç bir şey görmüyorlardı. Onlara seslerini duyurmalıydılar. Fakat topluluk psikolojisi işe karışınca bu ses duyurma arzu edildiğinden daha gürültülü oldu. Hele memleketimizin en büyük haralarından birinin sahibi bulunan Fehmi Simsaroğlunun vekili ve damadı olan bir zatın da işe karışması bardağı taşırdı. Simsaroğlunun vekili hadiseli yarışta atları da koştuğu için startı protesto ediyor ve komiserlere "gözünüz görmüyor mu?" diye bağırıyordu. Halk kendisini destekliyor, tezahüratın mümkün olduğu kadar hareketli olması için ne lazımsa yapıyor, tempolu şekilde bağırarak yarışın tekrarlanmasını istiyordu. Hadiseyi yatıştırmak için çırpınan Hipodrom Müdürü Ömer Karaosmanoğlu, Simsaroğlunun vekilinin yanına gelince onun bütün hiddet şimşeklerini üzerine çekti, epeyce tartaklandı.

Komiserler heyetinin bu vahim hadise hakkında bir karar alması gerekiyordu. Karar alındı ve Simsaroğlunun vekilinin yarış sahalarına girmesi menedildl. Starter hakkında ne gibi bir muamele yapılacağım kimse öğrenemedi.

Doping

İzmir'de bu yıl Sinan isimli arap atından sonra Mebruke 10 adındaki tayın da dopingli koşturulduğu mahalli komiserler heyetinin kararlarından anlaşılmaktadır. Bugün yarış sahalarında doping bir vakıa olarak vardır. Muhakkak ki, dopingli olarak koşturulan atlar sadece bu diskalifiye edilenlerden ibaret değildir. Doping muayene usulünün şimdiye kadarki tatbikatı dopingin büyük ahırlara mahsus bir imtiyaz olduğu kanaatine kuvvet verecek mahiyettedir. Dopingli koşturulduğu iddia edilen atlar nedense hep bir veya iki ata sahip olan kimselerinkilerdir. Büyük ahırların bazan hakikaten hiç umulmayan yarış çıkaran atları en ufak bir şüpheye bile muhatap olmamaktadırlar. Fakat halk arasında bu anormal koşular bir kelimeyle izah edilmektedir: Doping.

Şüphesiz bu söylentilerin önlenmesi için çareler vardır. Meselâ beklenmeyen bir neticeyle biten yarışlardan sonra salya alınabilir ve tahlil raporları halkın görebileceği yerlere asılır. Yarış seyircilerinin ilme ve tekniğe itimadı henüz sarsılmamıştır. Foto-finiş bunun güzel bir misalidir. Bu raporları tetkik fırsatını bulan meraklılar, dopingli koştuğu zehabında oldukları atların tahlil raporlarım gözleriyle gördükleri zaman yanıldıklarını hemen anhyacaklar ve bir takım söylentilerin önü alınmış olacaktır. Halbuki halen tatbik edilen usule göre dopingli olarak koşturulduğu iddia edilen atların salya tahlil raporlarının ilgili at sahipleri ve antrenörler tarafından bile' görülmesi imkansızdır. Her şey kalın bir esrar perdesinin arkasında cereyan etmektedir. Şüphe ve itimatsızlığın hakiki sebebi de işte budur.

Ankara

İşler yolunda

Ankara Hipodromu, memleketimizde modern yarışçılığın icap ettirdiği bütün tesislere - totalizatör hariç - sahip olan yegâne yarış sahasıdır. Start makinaları vardır, foto-finiş nihayet getirtilmiştir, yanı ve idman pistleri ayrıdır, seyircilerin istirahati İçin bütün tesisler mevcuttur. Bu sebeple Ankarada İzmir ve İstanbulda olan hadiselerin benzerlerine pek rastlanmaz. Ankara Komiserler Heyeti ve diğer vazifeliler bakımından da diğer şehirlere nazaran daha talihlidir. Bu sebeple geçen hafta başlayan Ankara ilkbahar at yarışlarının ilk haftada kendini gösteren büyük bir intizam ve dürüstlük içinde geçmemesi için görünür bir sebep yoktur. Ankara yarışlarının ahengini kaçırabilecek tek ihtimal, idarecilerinin halen yürürlükte olan yarış nizamlarım henüz layıkiyle öğrenememiş olmalarıdır. Tereddütlü noktalarda nizamnameler yerine, telefonun açılması ve yarış işlerine müteallik bir çok vazifeyi kendisinde toplayan bir "yüksek selahiyetli" ye müracaat edilmesi süratle tashih edilmesi gereken bir hatadır.

1956 Ankara ilkbahar at yarışları başladı

Nizamların da tatbikine başlanılsa...

Bundan başka her 150 TL. ye bir kur'a numarası verilmek üzere küçük cari - tasarruf mevduatı hesap sahipleri arasında, çekilecek keşidelerde:

APARTMAN DAİRESİ

Türkiye Eski Muharipler Bankası A. O.

ANKARA — İSTANBUL — İZMİR

1956 İKRAMİYE PLÂNI:

★

İKİŞER DAİRELİ

10 apartman

Bahçeli 10 ev

ayrıca

875.000 lira

★

Türkiye İş Bankası 1956 yılında 1.750.000 lira tutarında ikramiye dağıtıyor

En az 150 liralık bir hesapla çekilişlere katılabilirsiniz

Çekiliş Tarihleri:

1 Mart — 2 Mayıs — 2 Temmuz — 24 Ağustos — 1 Kasım — 28 Aralık

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti